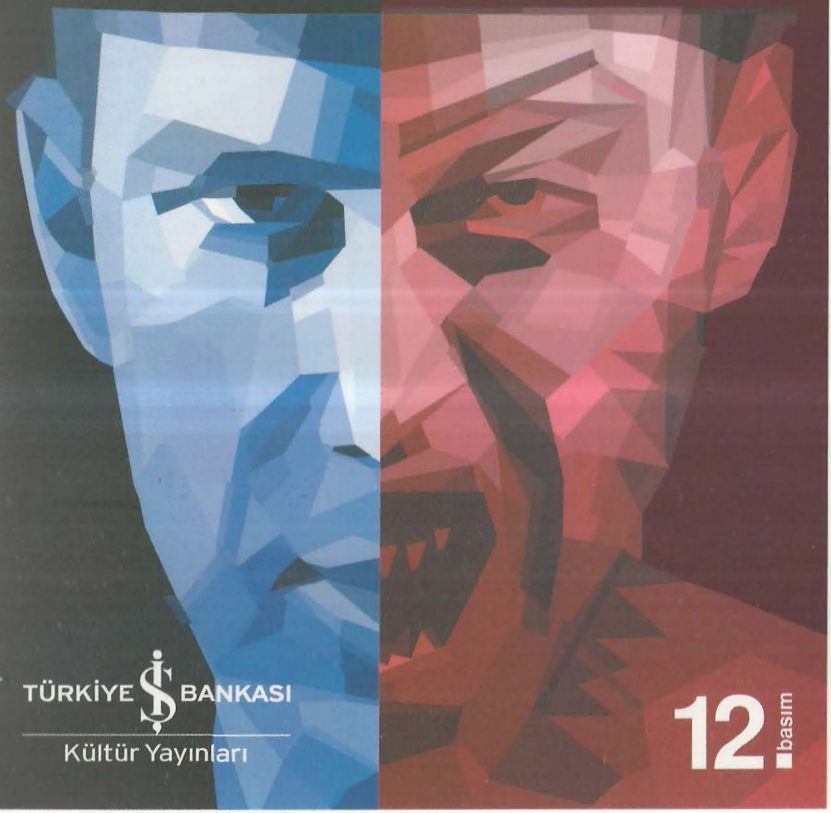
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 62

ROBERT LOUIS STEVENSON

DR. JEKYLL İLE BAY HYDE

TUHAF BİR VAKA

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
CELÂL ÜSTER

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

12. basım

ROBERT LOUIS STEVENSON
DR. JEKYLL İLE BAY HYDE TUHAF BİR VAKA
62

ROBERT LOUIS STEVENSON
DR. JEKYLL İLE BAY HYDE
TUHAF BİR VAKA

ÖZGÜN ADI
STRANGE CASE OF
DR. JEKYLL AND MR. HYDE

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM EYLÜL 2015, İSTANBUL
12. BASIM AĞUSTOS 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-554-3

BASKI: ALFABE BASIN YAYIN SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
İkitelli Osgb Mah. Hürriyet Bulvarı Enkoop Sanayi Sitesi
Enkoop 1.Sokak No:1 Kat:-1 Başakşehir/İstanbul (0212) 485 21 25
Sertifika No: 46012

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: CELÂL ÜSTER

İngiliz Erkek Lisesi, Robert Academy ve İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. 1983'te George Thomson'ın *Tarihöncesi Ege* adlı kitabının çevirisiyle Azra Erhat Çeviri Ödülü'ne değer görüldü. 1970'lerin başından bu yana aralarında Robert Louis Stevenson, Yaroslav Haşek, George Orwell, Juan Rulfo, Iris Murdoch, Maria Antonietta Macciocchi, Mario Vargas Llosa, Roald Dahl, Jorge Luis Borges, Paulo Coelho ve John Berger'ın yapıtlarının da bulunduğu 80'e yakın kitabı dilimize çevirdi. Uzun yıllar Cumhuriyet gazetesinin Kültür editörlüğünü üstlendi.

Modern
Klasikler
Dizisi -62

Robert Louis Stevenson

Dr. Jekyll ile Bay Hyde

İngilizce aslından
çeviren: Celâl Üster

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Çevirmenin Önsözü vii
Kapının Öyküsü 1
Bay Hyde'ın Peşinde 9
Dr. Jekyll Epeyce Rahattı 19
Carew Cinayeti Vakası 23
Mektup Olayı 29
Dr. Lanyon'ın Başına Gelen Akıl Sır Ermez Olay 35
Penceredeki Olay 41
Son Gece 43
Dr. Lanyon'ın Açıklaması 56
Henry Jekyll'ın Vakayla İlgili Tekmil Açıklaması 64

Çevirmenin Önsözü

İnsan Ruhunun Gizli Kovuklarında

İskoç yazar Robert Louis Stevenson'ın (1850-1894), üvey oğlu Lloyd ile aralarında bir oyun olarak doğan *Define Adası* (1881) adlı romanı, büyük bir ustalıkla yaratılmış ortamı, kişileri ve olaylarıyla, yalnızca çocuklar için soluk kesici bir serüven öyküsü olmakla kalmamış, insan ruhu, ahlakı ve davranışlarının çelişkili yönlerini ve ardında yatan belirsizliği irdeleyen yergili yaklaşımı ve iğneleyici biçemiyle yetişkinlerin de bir solukta okudukları bir yapıt olmuştu.

Özellikle başlangıçta bir çocuk ve gençlik romanı olarak benimsenen *Define Adası*, o güne kadarki çocuk edebiyatına aykırı düşen yanlarıyla büyüklerin de gözdesi olup çıkmış; omzunda papağanla dolaşan tahta bacaklı denizcileriyle, günümüze kadar gelen pek çok kuşağın kafasındaki korsan imgesini büyük ölçüde etkilemişti.

Define Adası, çocuklar, gençler ve yetişkinleri aynı ölçüde büyüleyen masalsı imgelemiyle, çizgi romandan sinemaya birçok alanda en çok uyarlanan edebiyat yapıtlarından biri olacaktı.

Tıpkı *Dr. Jekyll ile Bay Hyde* gibi.

İnsan ruhunun alacakaranlığını görülmemiş bir gözü peklikle keşfetmeye kalkışan *Dr. Jekyll ile Bay Hyde*, *Define Adası*'ndan beş yıl sonra, 1886'da yayımlandığın-

da, Britanyalı ve Amerikalı okuyucunun nabzına girmiş; Stevenson'ın geniş kitlelerce tanınmasını sağlamış; İngiliz, Fransız ve Rus edebiyatının büyük romanlarının damgasını vurduğu bir dönemde yalnızca on kısa bölümlük bir novellanın bu denli çarpıcı bir etki uyandırması pek çoklarını şaşırtmıştı.

Edebiyatın gerçek yaşamdan damıttığı, düş gücü ve yaratıcılığın imbiğinden geçirdikten sonra gerçek yaşama armağan ettiği "kahramanlar" vardır.

Örneğin, Gonçarov'un 1859'da yayımlanan *Oblomov* adlı romanına adını veren başkişisi. Rus aristokrasisinin toprak kölelerine dayalı yaşam biçimini amansızca eleştiren Gonçarov'un kahramanı, edebiyattaki en başarılı tiplemelerden biridir. Bu genç ve eli açık aristokrat, kararsızlığı yüzünden, sevdiği kadını becerikli ve pragmatik arkadaşına kaptırır. On dokuzuncu yüzyıl Rus toplumunun geriliği ve uyuşukluğunu özetleyen "Oblomovluk" kavramı bu karakterden türetilmiştir.

On altıncı yüzyıldan on yedinci yüzyıla evrilen bir dönemde yaşayan Cervantes'in Don Kişot'unu anlatmaya ne hacet. Hızla değişen bir yaşamın karşısında ne yapacağını şaşırarak şövalyelik çağına sığınan, yeldeğirmenleriyle savaşan bu yaşlı aristokratın umarsız çabaları da, Türkçemize bile giren "Donkişotluk yapmak" deyimini bağışlamamış mıdır bize? Başaramayacağı yiğitlik gösterileriyle kendini gülünç duruma düşüren kimselere, "Donkişotluk yapma" deriz.

Stevenson'ın *Dr. Jekyll ile Bay Hyde*'ı da, İngilizceye bir deyim kazandırmıştır. Ahlaksal ve ruhsal bakımdan büyük değişkenlikler gösteren kimseler için kullanılan "Jekyll ve Hyde" deyimini.

Ruhbilimcilerin de büyük ilgi gösterdikleri, ilginç yorumlar getirdikleri *Dr. Jekyll ile Bay Hyde* genellikle, psikiyatride çoklu kişilik bozukluğu olarak tanımlanan bölünmüş

kişilikle bağlantılandırılır. O yüzden, bu kısacık kitap üstüne sayısız bilimsel makale ve inceleme kaleme alınmıştır.

Öte yandan, iyilik ve kötülüğün insan doğasında bir arada var olmasından kaynaklanan iç çatışma, Britanya'da Victoria dönemi kültürüne damgasını vuran kavramlardan biridir. Bunun da Hıristiyan ilahiyatıyla yakın bağlantıları vardır. O nedenle, *Dr. Jekyll ile Bay Hyde*'da sık sık Kitabı Mukaddes'e göndermelere rastlarız.

Ne var ki, ruhbilimsel ve dinsel yaklaşımların ötesinde, "Neden edebiyat?" sorusunun en değerli yanıtlarından biri saklıdır *Dr. Jekyll ile By Hyde*'da; insan bütünlüğümüz ve insanca kusurlarımız içinde, yaptığımız işler, düşlerimiz ve karabasanlarımızla, bir başımıza ve bizi başkalarına bağlayan bağlar içinde, toplumdaki imgemizde ve bilincimizin gizli kovuklarında ne olduğumuzu ve nasıl olduğumuzu öğreniriz bu kitabı okurken.*

Mario Vargas Llosa, insan zihninin karanlık köşelerini ilk keşfedenin edebiyat olduğunu söylerken, Stevenson'ın *Dr. Jekyll ile Bay Hyde*'da ne yaptığının ipuçlarını da verir bize:

"...edebiyatın gerçekdışılıkları, edebiyatın yalanları, aynı zamanda en gizli insan gerçekliklerinin kavranmasına yarıyor. Edebiyatın açığa vurduğu gerçekler, her zaman o kadar iç açıcı değil; bazen, romanların ve şiirlerin aynasına yansıyan imgemiz, bir canavarın imgesi. Marquis de Sade'ın düşlediği dehşet verici kasaplıkları ya da Sacher-Masoch ve Bataille'ın ilençli kitaplarındaki kıyımları ve yabanıl kurbanlıkları okuduğumuz zaman, aynadaki canavar imgesini daha iyi görürüz. Gördüğümüz, bazen o kadar iğrenç ve ürkünçtür ki, dayanılmaz olur. Yine de, bu kitaplarda anlatılanların en kötü yanı kan, aşağılama ve kahrolası işkence tutkusu değildir; en kötüsü, bu şiddet ve aşırılığın bize

---

Edebiyata Övgü, Mario Vargas Llosa ve Carlos Fuentes, Türkçesi: Celâl Üster, Notos, 2014. ("Neden Edebiyat?", M. V. Llosa.)

yabancı olmadığını, bunların insanlığın derinlerde yatan bir parçası olduğunu keşfetmemizdir. Bu saldırgan canavarlar, varlığımızın en saklı oyuklarında gizlidirler; yaşadıkları karanlığın içinde, kendilerini göstermek, ussallığı, bir arada yaşamayı, dahası yaşamı yok eden azgın isteğin saltanatını dayatmak için uygun bir fırsat kollarlar. Ne var ki, insan zihninin bu karanlık köşelerine ilk giren, insan zihnini biçimlendiren bu gizli gücün yıkıcılığını ilk keşfeden, bilim olmamıştır. Bu keşfi edebiyata borçluyuz. Edebiyatsız bir dünya, ivedilikle görmemiz gereken bu korkunç derinlikleri doğru dürüst göremezdi."*

Henry James, Gerard Manley Hopkins, Vladimir Nabokov, John Fowles, Jorge Luis Borges, Joyce Carol Oates, Italo Calvino gibi edebiyatçıların *Dr. Jekyll ile Bay Hyde* üstüne yazmadan edememelerinin nedeni, Stevenson'ın insan ruhunun gizli kovuklarına doğru çıktığı bu gözü pek keşif yolculuğuydu belki de.

Celâl Üster
Ağustos 2015

Edebiyata Övgü, Mario Vargas Llosa ve Carlos Fuentes, Türkçesi: Celâl Üster, Notos, 2014. ("Neden Edebiyat?", M. V. Llosa.)

*Katharine De Mattos'a**

Tanrı eliyle bağlanmış bağları çözmemeli insan;
Çalıların ve rüzgârın çocukları olalım her zaman.
Evden uzak, ah, ikimiz için çiçeğe durur hâlâ
O güzelim katırtırnakları kuzey diyarında.

* Stevenson'ın çok sevdiği bir kuzini. Stevenson, buradaki şiiri, Katharine'e daha önce ortak İskoç geçmişlerine övgü amacıyla yazdığı uzun bir şiirden uyarlanmıştır. (ç.n.)

Kapının Öyküsü

Avukat Bay Utterson, yüzü mahkeme duvarından farksız, gülmek nedir bilmeyen; soğuk, konuşkanlıktan nasibini almamış, ağzını açtığında eli ayağı birbirine dolaşan; pek de sevecen denilemeyecek; zayıf nahif, uzun boylu, ağırkanlı, tatsız, ama yine de nedendir bilinmez cana yakın bir adamdı. Dost meclislerinde, hele şarap da ağzına layıksa, gözlerinden son derece insancıl bir ışıltı saçılırdı; ne ki, muhabbetine asla yansımayan, ama sadece akşam yemeğinin ardından yüzünde görülen belli belirsiz ifadelerde değil, daha sık ve daha çok hayattaki davranışlarında dile gelen bir şeydi bu. Kendine karşı acımasızdı; bir başınayken, enfes şaraplara olan düşkünlüğünü bastırmak için cin içerdi; tiyatrodan çok hoşlanmasına karşın, yirmi yıldır tiyatronun semtine uğramamıştı. Ama başkalarına karşı hoşgörülü olduğunu bilmeyen yoktu; bazen, insanların yaptıkları kötülüklerin ardında yatan güçlü dürtüleri nerdeyse imrenerek merak eder ve en nihayetinde onları kınamaktansa onlara el uzatmayı yeğlerdi. "Ben Kabil'in sapkınlığına eğilimliyim," derdi garip bir biçimde. "Bırakırım, kardeşim dilediği gibi şeytana uysun."[1] Bay Utterson, bu özelliğiyle sık sık, zor durumdaki insanların hayatta tanıdıkları son saygın kişi ve son iyilik perisi olma bahtına erişirdi. Ve böyleleri yazıhanesine geldikleri zaman, Bay Utterson'ın tavrı asla zerre kadar değişmezdi.

Bay Utterson için başarıya ulaşmak tabii ki kolaydı; çünkü duygularını en gerekli durumda bile gizlemesini bilen biriydi ve belli ki dostlukları bile iyi huylu, benzer bir geniş gönüllülüğe dayanıyordu. Alçakgönüllü bir insanın bir özelliği de, dost çevresinin seçimini fırsatların eline bırakmasıdır; avukat da böyle biriydi. Dostları ya kendi soyundandı ya da uzun zamandır tanıdığı insanlardı; kurduğu yakınlıklar, tıpkı bir sarmaşık gibi, zamanla oluşmuştu, hiçbir özel beceri içermiyordu. İşte, onu, yakın akrabası, şöhreti şehri tutmuş Bay Richard Enfield'e bağlayan da böyle bir bağdı. Bu ikisinin birbirinde ne bulduğuna da, bir araya geldiklerinde hangi ortak konulardan konuştuklarına da kimse akıl sır erdiremiyordu. Onlara pazar yürüyüşlerinde rastlayanlar, hiç konuşmadıklarını, çok sıkkın göründüklerini, bir tanıdıkla karşılaşmayagörsünler nerdeyse derin bir oh çektiklerini söylüyorlardı. Bütün bunlara karşın, iki adam çok büyük önem verdikleri bu gezintileri bütün bir haftanın baş tacı olarak görüyor ve zevk alabilecekleri pek çok fırsatı geri çevirmekle kalmıyor, gezintinin keyfini kesintisiz çıkarabilmek için işlerini bile sonraya bırakabiliyorlardı.

İşte bu yürüyüşlerden birinde, yolları, Londra'nın işlek bir mahallesinin yan sokaklarından birine düştü. Sessiz denebilecek, küçük, ama hafta içlerinde alışverişin canlanıverdiği bir sokaktı. Görünüşe bakılarsa mahallenin dükkân sahipleri iyi kazanıyor, daha da iyi kazanmak için birbiriyle yarışıyor ve kazançlarının fazlasını yeni yeni albenili vitrinlere yatırıyorlardı; öyle ki, dükkânların vitrinleri, sıra sıra dizilip gülümseyen kadın tezgâhtarların yayabileceği davetkâr bir havayla yol boyunca sıralanıp gidiyordu. Sokak, cafcaflı çekiciliklerini gizlediği ve nispeten sakin olduğu şu pazar günü bile, ormanın ortasındaki bir yangın gibi, karanlık mahallenin ortasında ışıl ışıl yanıyor; yeni boyanmış kepenkleri, bir güzel parlatılmış pirinçleri, tertemizliği ve gösterişliliğiyle, gelen geçenin hemen dikkatini çekiyor, gözünü okşuyordu.

Yol, köşe başından iki kapı sonra, doğu yönünde sol kolda, bir avlu girişiyle kesilmiş ve tam orada kocaman tekinsiz bir bina yan duvarını sokağa sarkıtmıştı. Bina iki katlıydı; penceresi yoktu, yalnızca alt katta bir kapı, üst katta da rengi atmış bir duvarın soluk yüzü; her yanı nicedir süren, başıboş bir boş vermişliğin izlerini taşıyordu. Ne zili ne de tokmağı olan kapı kabarmış ve solmuştu. Anlaşılan, sokak serserileri kapının boşluğuna dalmış, kapı aynalarında kibrit çakmışlar, çocuklar basamaklarda oyun oynamışlar, öğrencinin biri çakısıyla kapının pervazlarını kazımış, nerdeyse bir kuşaktır, bir Allahın kulu da bu rastgele ziyaretçileri kovmaya ya da yol açtıkları yıkımı onarmaya kalkışmamıştı.

Bay Enfield ile avukat yan sokağın karşı sırasındaydılar; ama avlu girişinin hizasına geldiklerinde, Bay Enfield bastonunu kaldırıp karşıyı gösterdi.

"Şu kapı dikkatini çekti mi acaba?" diye sordu; dostunun olumlu yanıtı üzerine de, "O kapı," diye ekledi, "bana hep çok garip bir hikâyeyi hatırlatır."

"Öyle mi?" dedi Bay Utterson, sesi hafifçe değişerek, "Anlat bari."

"Pekâlâ, anlatayım," diye karşılık verdi Bay Enfield: "Karanlık bir kış günü sabaha karşı üçte dünyanın bir ucundan eve dönüyordum ki, kendimi şehrin sokak lambalarından başka hiçbir şeyin görünmediği bir yerinde buldum. Hangi sokaktan geçsem, millet uyuyordu –hangi sokaktan geçsem, sanki bir tören alayı için ışıklandırılmıştı, in cin top oynuyordu– en sonunda, hani insan seslere kulak kesilir, dinler, dinler de, içinden keşke bir polis çıkagelse diye geçirmeye başlar ya, işte öyle bir ruh halindeydim. Tam o sırada iki kişi gördüm: Biri ufak tefek bir adam, doğu yönünde paldır küldür gidiyor, koşar adım; öbürü sekiz-on yaşlarında bir kız, yan sokaktan aşağı yel yeperek koşuyor. Sonracığıma, efendim, ikisi sokağın köşesinde çarpışmasın mı; felaketin büyüğü de o zaman geldi işte; çünkü adam çocuğu oralı olmadan ezip

geçti, cıyak cıyak bağıran kızcağızı oracıkta bıraktı. Şimdi dinlerken o kadar kötü gelmeyebilir, ama görmesi korkunçtu. Sanki insan değil de, lanet olası bir zebaniydi. Narayı bastığım gibi fırladım, o beyi yakasından yakalayıp, çığlıklar atan çocuğun çevresine toplaşmış kalabalığın bulunduğu yere getirdim. Son derece serinkanlıydı, hiç karşı koymadı, şöyle bir bakmakla yetindi, ama öylesine korkunç bir bakıştı ki tepeden tırnağa tere battım. Oraya doluşanlar kızın ailesindendi; çok geçmeden, kızın çağırmaya gittiği doktor da göründü. Kasap'a[2] bakılırsa, çocuğun durumu sanıldığı kadar kötü değildi, korkmuştu, o kadar; elbette konunun burada kapandığını düşünebilirsin. Ama bir tuhaflık vardı. O beyden daha ilk bakışta nefret etmiştim. Tabii çocuğun ailesi de. Ne ki, beni asıl afallatan, doktorun haliydi. Yaşını ve rengini belli etmeyen, koyu bir Edinburg şivesiyle konuşan, dünyasından geçmiş, sıradan ve beylik bir eczacıydı.[3] Efendim, nasıl demeli, bizim gibi biriydi işte; Kasap'ın tutsağıma her bakışında, onu öldürmemek için kendini zor tuttuğunu görüyordum. O nasıl benim aklımdan geçenleri okuyorsa ben de onun aklından geçenleri okuyordum; öldürmek söz konusu olmadığından, biz de öldürmekten beter etmeye karar verdik. Adama bir rezalet çıkarmanın bizim için işten bile olmadığını, Londra'nın dört bir yanında adını iki paralık edebileceğimizi söyledik. Eğer birkaç dostu ve birazcık saygınlığı varsa onlardan da eser kalmayacaktı. Öfkemiz burnumuzda adama yüklenirken, bir yandan da kadınları elimizden geldiğince ondan uzak tutmaya çalışıyorduk, çünkü Harpyia'lar[4] kadar yırtıcılaşmışlardı. Hayatımda bu kadar çok öfkeli yüzü bir arada görmemiştim; ortalarında kalan adamın yüzünde uğursuz, alaycı bir sakinlik vardı – gerçi korkuyordu, görebiliyordum– ama inanır mısınız şeytani bir beceriyle üstesinden geliyordu bunun. 'Bu kazadan çıkar sağlamak istiyorsanız,' dedi, 'elim kolum bağlı. Hiçbir beyefendi rezalet çıkmasını istemez. Söyleyin, kaç para?' Sonunda, çocuğun ailesine yüz sterlin vermeye razı ettik;[5]

beş para vermeden paçayı kurtarmak isterdi kuşkusuz; ama hepimiz tepeden tırnağa o kadar ürkütücü kesilmiştik ki, en sonunda teslim bayrağını çekti. Artık geriye parayı almak kalıyordu; adam bizi o kapının olduğu yere götürmesin mi! Cebinden çabucak bir anahtar çıkarıp içeri girdi ve çok geçmeden, on sterlinlik altın ve Coutts'taki[6] bir hesaptan çekilecek bir çekle geri döndü; çek hamiline yazılmıştı ve altında hikâyemin ana konularından biri olduğu halde adını söyleyemeyeceğim, ama en azından çok iyi tanınan ve gazetelerde sık sık adı geçen birinin imzası vardı. Çekteki rakam yüksek olduğu gibi, imza da fazlasıyla sağlamdı, sahte değilse tabii. Bizim beyefendiye, olup bitenin kuşkulu göründüğünü, bir adamın sabahın dördünde bir mahzen kapısından içeri girip başka birinin adına imzalanmış nerdeyse yüz sterlinlik bir çekle dışarı çıktığının pek görülmediğini söyleme cüretinde bulundum. Ama adam son derece sakindi; küçümseyici bir bakışla, 'İçiniz rahat olsun,' dedi, 'bankalar açılana kadar yanınızdan ayrılmayacağım ve çeki kendi ellerimle bozduracağım.' Böylece, doktor, çocuğun babası, dostumuz ve ben, hep birlikte yola koyulduk ve gecenin geri kalan saatlerini benim evde geçirdik; ertesi gün, kahvaltımızı ettikten sonra hep birlikte bankanın yolunu tuttuk. Çeki kendim verdim ve sahte olduğundan kuşkulanmak için bin türlü neden olduğunu söyleyecek oldum. Ne gezer. Çek hakikiydi."

Bay Utterson, "Bak sen şu işe," dedi.

"Demek sen de benim gibi düşünüyorsun," dedi Bay Enfield. "Evet, hikâye hiç de hoş sayılmaz. Benim adam kimsenin katlanamayacağı, lanet herifin tekiydi; çeki yazan ise dürüst ve erdemli, üstelik şöhret sahibi bir insan, (daha da kötüsü) iyilikten şaşmayan biri. İşin içinde şantaj vardı galiba; dürüst bir insan bazı gençlik günahlarının bedelini ödüyordu. O yüzden, o kapının olduğu yere Şantaj Evi diyorum ben. Gerçi bu da her şeyi açıklamaya yetmiyor ya," diye ekledikten sonra da derin düşüncelere daldı.

Bay Utterson'ın birden sorduğu soruyla kendine geldi: "Anlaşılan, çeki yazanın orada oturup oturmadığını bilmiyorsun, öyle mi?"

Bay Enfield, "Tam ona göre bir yer, değil mi?" diye yanıtladı. "Ama adresine göz attım; gerçi tam hatırlamıyorum, ama evi bir meydanda."

"Peki, o kapının bulunduğu yeri hiç sormadın mı kendisine?" dedi Bay Utterson.

Bay Enfield, "Hayır, efendim: Soru sorma konusunda çok duyarlıyımdır," diye karşılık verdi, "soru sormakla kıyamet günü arasında pek çok benzerlik vardır. Soru sormak bir taşı harekete geçirmek gibidir. Bir dağın tepesinde öylece oturduğunu düşün; taş başlar yuvarlanmaya ve öteki taşları da harekete geçirir; çok geçmeden, taşlardan biri evinin arka bahçesinde oturan kendi halinde (hem de en son akla gelebilecek) bir adamcağızın tepesine iniverir, ailesi de dımdızlak ortada kalır. Yok, efendim, ben ilkemden şaşmam: Birinin canı burnuna gelmişse ona fazla soru sormayacaksın."

"Çok da iyi bir ilke," dedi avukat.

Bay Enfield, "Ama orayı kendim inceledim," diye sürdürdü sözünü. "Ev demeye bin şahit ister. Başka bir kapı yok, o kapıdan da ne giren var ne çıkan; bir tek, şu anlattığım maceradaki beyefendi, o da kırk yılın başında. Birinci katta avluya bakan üç pencere var; zemin kat penceresiz; pencereler hep kapalı, ama tertemiz. Sonra, çoğu zaman dumanı tüten bir baca var; anlaşılan biri yaşıyor. Ne ki, yine de emin olamıyorum; avluyu çevreleyen binalar o kadar iç içe ki; birinin nerede bittiğini, öbürünün nerede başladığını söylemek zor."

Bir süre hiç konuşmadan yürüdüler; sonra, "Enfield," dedi Bay Utterson, "senin şu ilken iyiymiş doğrusu."

"Evet, bence de," diye yanıtladı Enfield.

Avukat, "Bütün anlattıklarına rağmen sormak istediğim bir husus var," diye sürdürdü sözünü. "Çocuğu ezip geçen adamın adını sormak istiyorum."

"Pekâlâ," dedi Bay Enfield. "Bence bir sakıncası yok. Hyde adında bir adamdı."

"Hım," dedi Bay Utterson. "Nasıl bir adam bu Hyde peki?"

"Bilmem ki nasıl tarif etmeli. Sanki bir gariplik var adamda; insanı tedirgin eden, düpedüz tiksindiren bir şey var. Nedendir bilemiyorum, ama ömrümde bu kadar nursuz bir adam görmemiştim. Bir yerinde bir çarpıklık olsa gerek; öyle bir hisse kapılıyor insan, ama çarpıklık neresinde tam olarak kestiremiyorsun. Görünüşü çok garip, gelgelelim olağandışı hiçbir şey bulamıyorum. Yok, efendim, anlamak mümkün değil; onu tarif edemiyorum. Belleğim yetersiz kaldığından değil; inan, adam şu an bile gözümün önünde."

Bay Utterson yine bir süre sesini çıkarmadan yürüdü, belli ki bir şey düşünüyordu. "Peki, kapıyı anahtarla açtığından emin misin?" diye sordu sonunda.

Enfield şaşırarak, "Hadi ama sevgili dostum..." diyecek oldu.

"Evet, biliyorum," dedi Utterson. "Biliyorum, sana tuhaf gelmiş olabilir. Mesele şu ki, sana ötekinin adını sormuyorsam, biliyorum da ondan. Bak, Richard, hikâyenin sonuna geldin. Eksiği gediği kaldıysa tamamla istersen."

Enfield, "Öyleyse uyarsaydın beni," diye karşılık verdi hafifçe somurtarak. "Ama senin deyişinle eksik gedik bırakmadan, hiçbir ayrıntıyı atlamadan anlattım. Adamın anahtarı vardı; üstelik hâlâ onda anahtar. Daha bir hafta önce onu anahtarla kapıyı açarken gördüm."

Bay Utterson derin bir iç çektiyse de tek bir söz etmedi; genç adam kaldığı yerden sözü alıp, "İnsan fazla gevezelik etmemeli, kulağıma küpe olsun," dedi. "Dilimi tutamadığım için utanıyorum. Gel anlaşalım, bu konuyu bir daha hiç açmayalım."

"Gönülden katılıyorum," dedi avukat. "Anlaştık, Richard."

Bay Hyde'ın Peşinde

Bay Utterson, o akşam, bekâr yaşadığı evine canı sıkkın döndü; yemekte lokmalar ağzında büyüdü. Pazar akşamları, yemekten kalktıktan sonra, kitap sehpasından aldığı sıkıcı bir ilahiyat kitabını açıp yakınlardaki kilisenin saati on ikiyi vuruncaya kadar şöminenin karşısında oturmayı, sonra da huzur içinde ve Tanrı'ya gönül borcu duyarak yatağına girmeyi alışkanlık edinmişti. Ama o gece, masa toplanır toplanmaz, eline bir mum alıp çalışma odasına geçti. Kasayı açıp, en gizli bölümünden üstünde Dr. Jekyll'ın Vasiyetnamesi yazan bir zarf çıkardı ve kaygılı bir yüzle oturup vasiyetnameyi incelemeye koyuldu. Bay Utterson artık sorumluluğunu üstlenmiş olsa da, hazırlanırken en küçük bir yardımda bulunmayı bile geri çevirdiği için, vasiyetname vasiyetçinin el yazısıyla yazılmıştı; vasiyetnamede yalnızca M.D., D.C.L., LL.D., F.R.S.[7] vs. Henry Jekyll ölecek olursa tüm mal varlığının "dostu ve velinimeti Edward Hyde"ın eline geçeceği değil, Dr. Jekyll'ın "üç takvim ayından fazla bir süre ortadan kaybolması ya da açıklanamayan namevcudiyeti halinde" adı geçen Edward Hyde'ın hiç vakit kaybetmeden ve doktorun ev halkına bir miktar ödemede bulunmak dışında hiçbir yük ve yükümlülüğün altına girmeden Henry Jekyll'ın yerini alacağı koşulu da getiriliyordu. Bu belge uzun süredir avukatın başını ağrıtmaktaydı. Hem bir avukat hem de

akıldışı şeyleri aykırı bulan, hayatın akla yatkın ve alışılmış yanlarına tutkun biri olarak ağırına gitmişti. Bugüne kadar Bay Hyde'a ifrit kesilmesinin nedeni hakkında hiçbir şey bilmemesiyken, şimdi beklenmedik bir değişiklik sonucu bilgi edinivermiş olmasıydı. Gerçi durum, Bay Hyde'ın, hakkında daha fazla bilgi edinemeyeceği bir addan öteye gitmediği zaman da yeterince kötüydü. Ne var ki, şimdi bu adın tiksindirici niteliklere bürünmeye başlaması durumu daha da beter kılmıştı; uzun süredir görüşünü bulandıran savruk, belli belirsiz sislerin arasından ansızın bir şeytanın açık seçik görüntüsü fırlayıvermişti.

Tiksindirici belgeyi yeniden kasaya koyarken, "Şimdiye kadar bunun bir çılgınlık olduğunu sanıyordum," dedi kendi kendine, "ama artık bir yüz karası olduğundan korkmaya başlıyorum."

Böyle dedikten sonra mumu üfleyip söndürdü, sırtına kalın bir palto geçirip, dostu, meşhur Dr. Lanyon'ın akın akın gelen hastalarını kabul ettiği evinin bulunduğu, tıbbın sarsılmaz kalesi Cavendish Meydanı'na doğru yola koyuldu. "Bir bilen varsa, o da Lanyon'dır," diye düşünmüştü.

Bay Utterson'ı tanıyan ağırbaşlı uşak onu içeri buyur etti; hiç bekletmeden doğruca, Dr. Lanyon'ın bir başına şarabını yudumladığı yemek odasına götürdü. Dr. Lanyon candan, sağlıklı, iki dirhem bir çekirdek, çalı gibi gür saçları erken kırlaşmış, coşkun ama iradesine de hâkim olmayı bilen bir beyefendiydi. Bay Utterson'ı görür görmez iskemlesinden fırlayıp iki eliyle elini sıktı. Bu adamın hiç elden bırakmadığı sıcakkanlılığı doğrusu biraz abartılı olmakla birlikte gönüldendi. İkisinin dostlukları eskiye dayanıyordu, hem yatılı okuldan hem de kolejden eski arkadaştılar, gerek kendilerine gerek birbirlerine derin bir saygı duyarlar, örneğine pek sık rastlanmasa da birbirlerinin dostluğundan büyük bir keyif alırlardı.

Biraz dereden tepeden konuştuktan sonra, avukat kafasını fena halde kurcalayan konuya getirdi sözü.

"Lanyon," dedi, "Henry Jekyll'ın en eski iki dostu biziz galiba, ne dersin?"

Dr. Lanyon kıkır kıkır gülerek, "O kadar da eski olmamasını tercih ederdim," dedi. "Ama haklısın galiba. Ee, ne var yani? Şimdilerde pek görmüyorum onu."

"Sahi mi?" dedi Utterson. "Ortak ilgi alanınızın sizi birbirinize bağladığını sanıyordum."

"Öyleydi," diye yanıtladı Lanyon. "Ama Henry Jekyll bana aşırı hayalperest gelmeye başlayalı on yıldan fazla oldu. Yanlış yapmaya başladı, aklı yanlış yöne saptı; gerçi, geçmiş günlerin hatırına diyelim, onunla ilgilenmeyi sürdürüyorum elbette, ama görüşmüyorum desem yeridir." Sonra da, birden kıpkırmızı kesilerek, "Bilime o kadar aykırı zırvalar, Damon'la Phintias'ın bile arasını açardı," diye ekledi.[8]

Bu küçük çaplı öfke patlaması, Bay Utterson'ı biraz olsun rahatlatmıştı. "Anlaşılan, bilimsel bir anlaşmazlığa düşmüşler, o kadar," diye geçirdi aklından; (mal varlığı devir işlemleri dışında) en küçük bir bilimsel tutkusu olmayan biri olduğu için şu da geçti aklından: "Daha kötüsü de olabilirdi!" Dostunun kendine gelmesi için biraz bekledikten sonra asıl soracağı soruyu sordu: "Peki, sen Jekyll'ın vesayeti altına aldığı Hyde diye biriyle hiç karşılaştın mı?"

"Hyde mı?" dedi Lanyon. "Hayır. Şu yaşıma kadar hiç duymadım."

Avukatın, gecenin geç saatlerinden sabahın ilk saatlerine kadar bir o yana bir bu yana dönüp durduğu kocaman karanlık yatağına taşıdığı bilgi işte bu kadarcıktı. O gece, zifiri karanlıkta sorularla kuşatılmış olarak bitkin düşen zihni rahat yüzü görmedi.

Evine iki adımlık yerdeki kilisenin çanları altıyı çalarken, Bay Utterson kafasında hâlâ bu sorunla boğuşuyordu. Bu mesele o güne kadar zihninin yalnızca düşünsel yanını kurcalamıştı; oysa şimdi hayal gücü de devreye girmiş, dahası bu sorunun tutsağı olup çıkmıştı; gecenin o saatinde perde-

leri kapalı odanın kopkoyu karanlığında döşeğinde dönenip dururken, Bay Enfield'in anlatmış olduğu öykü, bir hayal fanusunun resimleri gibi zihninden geçmeye başladı. Geceleyin kentin sokaklarında uzanıp giden sokak lambalarının ayırdına varıyordu ilkin, sonra hızlı hızlı yürüyen bir adamın karaltısının, ardından da koşarak doktorun evinden dönen bir çocuğun; sonra bu ikisi karşılaşıyor ve insan kılıklı o zebani çocuğu ezip geçiyor, çığlıklarına aldırmaksızın uzaklaşıyordu. Ya da, arkadaşının zengin bir evin odasında uyuduğunu, rüya gördüğünü ve rüyasında gülümsediğini görüyordu; sonra, o odanın kapısı açılıyor, yatağın perdeleri aralanıveriyor, uykudaki uyandırılıyor ve al işte! Hemen yanı başında, kudret bahşedilmiş[9] bir karaltı bitiveriyor ve gecenin o şer saatinde yatağından kalkıp onun buyruklarını yerine getirmek zorundaydı.[10] Bu iki sahnedeki karaltı sabaha kadar avukatın rüyalarına girdi; ne zaman biraz sızacak olsa, onun uykudaki evlerden içeri her seferinde daha sinsice süzüldüğünü ya da sokak lambalarının aydınlattığı kentin geniş dolambaçlarından her seferinde daha hızlı, hem de baş döndürücü bir hızla geçtiğini ve her sokağın köşesinde bir çocuğu ezip geçtiğini, çocuk çığlıklar atadursun ardına bakmadan geçip gittiğini görüyordu. Üstelik bu karaltı tanıyabileceği bir yüzden hâlâ yoksundu; rüyalarında bile bir yüzü yoktu, varsa da onun şaşkın bakışları arasında uçup gidiyor, böylece avukatın zihninde, gerçek Bay Hyde'ın yüzünü görebilmek için son derece güçlü, nerdeyse dizginlenemeyen bir merak uyanıyordu. Onu bir görebilse, esrarengiz olaylar inceden inceye araştırıldığında hep olduğu gibi, sır perdesi aralanacak, belki de tümden ortadan kalkacaktı. O zaman, dostunun tuhaf tercihi ya da kölece bağlılığının (ne derseniz deyin), hatta vasiyetnamenin şaşırtıcı maddelerinin sırrına varabilecekti. O zaman, hiç değilse görülmeye değer bir yüz olurdu: Sevecenlikten zerre kadar nasibini almamış bir adamın yüzü; şöyle bir göründüğünde, kimsenin kolay

kolay etkileyemediği Enfield'in yüreğinde bile sonsuz bir nefret uyandırabilen bir yüz.

Bay Utterson, o günden sonra, dükkânların sıralandığı yan sokaktaki kapının oraya sık sık uğramaya başladı. Daha dükkânların açılmadığı sabahın erken saatlerinde, insanların işten başını alamadığı öğle saatlerinde, şehrin sisli ay ışığına büründüğü saatlerde, sokağın ışıl ışıl aydınlandığı saatlerde, ortalığı ıssızlığın kapladığı ya da kalabalıktan geçilmeyen saatlerde, avukat her daim orada nöbet başındaydı.

"Onun adı Bay Saklan'sa," diye geçiriyordu aklından, "benim adım da Bay Ebe o zaman."[11]

Ve onca sabrettikten sonra muradına erdi. Gecenin o saatinde kuru bir soğuk vardı; sokaklar, bal dök yala derler ya, o kadar temizdi; rüzgârın yerinden oynatamadığı lambaların sokaklarda oluşturduğu ışıklı gölgeli görüntüler düzenli bir biçimde uzanıp gidiyordu. Saat onda, dükkânlar artık kapanmış olduğundan, yan sokak hem son derece ıssız hem de Londra'nın dört bir yandan gelen homurtularına karşın son derece sessizdi. En küçük bir ses bile uzaklara taşınıyor, evlerden gelen sesler yolun iki yanında açık seçik duyulabiliyordu; yaklaşmakta olan birinin çıkardığı sesler kendisinden çok önce geliyordu. Bay Utterson, hızlı hızlı yaklaşmakta olan tuhaf bir ayak sesinin ayırdına vardığında, bir süredir nöbet yerinde beklemekteydi. Bu gece devriyeleri sırasında, çok uzaktaki bir kişinin ayak seslerinin kentin uğultu ve gürültüsünden ayrılarak ansızın duyuluvermesinin garip etkisine çoktan alışmıştı. Ne var ki, daha önce hiçbir ayak sesi bu kadar keskin ve belirgin bir biçimde aklını çalmamıştı; istediğini sonunda elde ettiğinin güçlü, ama boş inanca dayalı sezgisiyle avlunun girişine çekildi.

Ayak sesleri hızla yaklaştı, sokağın köşesini dönerken birden daha da yükseldi. Avlunun girişinden göz kesilen avukat, çok geçmeden nasıl bir adamla baş etmek zorunda olduğunu görüverdi. Kısa boylu ve sade giyimli bir adamdı,

o uzaklıktan bile izleyeni ürkütebilecek bir görünüşü vardı. Adam vakit kazanmak için karşıya geçip doğruca kapıya yöneldi, evine yaklaşan biri gibi cebinden anahtarını çıkardı.

Bay Utterson, bulunduğu yerden çıkıp, önünden geçen adamın omzuna dokundu. "Bay Hyde, sanırım?"

Bay Hyde nefesini tutarak geri çekildi, ama korkusu uzun sürmedi; avukatın yüzüne bakmadıysa da soğukkanlılıkla yanıt verdi: "Evet, adım Hyde. Ne istemiştiniz?"

"Galiba içeri gireceksiniz," diye karşılık verdi avukat. "Dr. Jekyll'ın eski bir dostuyum –ben Gaunt Caddesi'nden Bay Utterson– adımı duymuşsunuzdur; hazır rastlaşmışken beni içeri buyur edersiniz diye düşündüm de."

Bay Hyde, elindeki anahtara üfleyerek,[12] "Dr. Jekyll'ı göremezsiniz; evde değil," diye yanıtladı. Sonra birden, hâlâ Bay Utterson'ın yüzüne bakmadan, "Beni nasıl tanıdınız?" diye sordu.

"Ona gelmeden," dedi Bay Utterson, "bana bir iyilik yapmanızı isteyebilir miyim?"

"Memnuniyetle," diye yanıt verdi Bay Hyde. "Ne yapmam gerekiyor?"

"Yüzünüzü görmeme izin verir misiniz?" diye sordu avukat.

Bay Hyde duraksar gibi olduysa da, birden bir şey düşünmüş gibi, meydan okurcasına Bay Utterson'a döndü; birkaç saniyeliğine gözlerini birbirlerini diktiler. "Artık sizi bir daha görürsem tanıyabilirim," dedi Bay Utterson. "Faydası dokunabilir."

"Evet," diye yanıtladı Bay Hyde, "tanıştığımız iyi oldu; bu arada, adresim de bulunsun sizde." Ve Soho'nun[13] sokaklarından birindeki bir evin kapı numarasını verdi.

Bay Utterson, "Aman tanrım!" diye geçirdi aklından, "Bunun kafasında da vasiyetname mi var acaba?" Ama aklından geçeni kendine sakladı, duyulur duyulmaz bir sesle adresi anladığını belirtmekle yetindi.

"Gelelim size," dedi Bay Hyde, "nasıl tanıdınız beni?"

"Tariften," diye yanıtladı Bay Utterson.

"Kimin tarifinden?"

"Ortak dostlarımız var," dedi Bay Utterson.

"Ortak dostlar mı?" dedi Bay Hyde boğukça bir sesle. "Kimmiş onlar?"

"Jekyll örneğin," dedi avukat.

"Asla Jekyll olamaz," dedi Bay Hyde birden parlayarak. "Palavra sıkacağınızı hiç beklemezdim sizden."

"Hadi ama," dedi Bay Utterson, "yakışık almadı bu söz şimdi."

Bay Hyde yabanıl bir kahkaha patlattıktan sonra, çabucak kapıyı açıp girdi, içeride kayboldu.

Avukat, Bay Hyde'ın ardından bir süre öyle bakakaldı; derin bir kaygıya kapılmıştı. Sonra, birkaç adımda bir durup, kafası karışmışçasına elini alnına götürerek sokakta ağır ağır ilerlemeye başladı. Yürürken kafasında evirip çevirdiği sorun kolay çözülür cinsten değildi. Bay Hyde benzi soluk, cüce denilebilecek kadar bodur bir adamdı, tanımlanabilir bir oluşum bozukluğu olmasa da bir çarpıklık izlenimi uyandırıyordu insanda, sevimsiz bir gülümseyişi vardı, avukatın karşısına ürkeklikle gözü pekliğin caniyane bir karışımıyla dikilmiş ve kısık, çatlak bir sesle fısıldayarak konuşmuştu; bütün bunlar onun aleyhinde olan noktalardı, ama bunların hepsi bir araya geldiğinde bile Bay Utterson'da uyandırdığı bilinmedik nefret, tiksinti ve korkuyu açıklamaya yetmiyordu. "Başka bir şey olsa gerek," dedi; kafası karışmıştı. "Başka bir şey daha var, bir bilsem. Tanrım sen beni bağışla, bu adam insan değil sanki! Mağara adamı mı desek? Şu eski Dr. Fell hikâyesi gibi bir şey olmasın?[14] Yoksa dünyevi bedeninden ayrılan ve biçim değiştiren iğrenç bir ruhun parıltısından başka bir şey değil mi? Bana kalırsa, bu sonuncusu; çünkü ah benim zavallı Harry Jekyll'ım, bugüne kadar Şeytan'ın imzasını gördüğüm tek yüz, senin o yeni arkadaşının yüzü."

Yan sokağın köşesinden dönülünce, artık çoğu eski konumunu yitirmiş ve haritacılardan, mimarlardan tutun da malın gözü avukatlara, karanlık şirketlerin mümessillerine kadar her çeşit ve her tabakadan insanın oturduğu, katlara ve odalara bölünmüş çok eski, güzel evlerle çevrili bir meydana çıkılıyordu. Ne ki, bu evlerden biri, köşeden ikinci ev, hâlâ tek bir kişiye aitti; Bay Utterson, kapı üstü penceresinden sızan ışık dışında karanlığa gömülmüş olsa da son derece zengin ve gösterişli bir havası olan bu evin önünde durup kapıyı vurdu. Kapıyı iyi giyimli, yaşlıca bir uşak açtı.

"Dr. Jekyll evde mi, Poole?" diye sordu avukat.

Poole, "Bir bakayım, Bay Utterson," diyerek, onu büyük ve yassı döşeme taşlarıyla kaplı, (bir kır evi tarzında) önü açık bir şöminenin parlak alevlerinin ısıttığı, meşe ağacından pahalı vitrinli dolaplarla döşeli geniş, alçak tavanlı, ferah bir salona buyur etti. "Burada, şöminenin yanında mı beklersiniz, efendim; yoksa yemek odasını mı tercih edersiniz?"

Avukat, "Burada bekleyeyim, teşekkür ederim," dedikten sonra şöminenin yüksek siperliğine yaklaşıp yaslandı. Şimdi bir başına kaldığı bu salon doktor arkadaşının üstüne titrediği gözdesiydi; Utterson da buradan Londra'nın en hoş salonu diye söz ederdi. Ama bu gece içinde bir ürküntü vardı; Hyde'ın yüzü belleğinden hâlâ silinmemişti; hayata karşı bir tiksinme, bir iğrenme duyuyordu (onda pek ender olan bir durumdu bu); ve ruhuna kasvet basmışken, parlak dolapların vitrinlerinde titreşen şömine alevlerinde ve tavanda tedirginlikle oynaşan gölgelerde bir tehlikenin yaklaşır gibi olduğunu hissediyordu. Poole az sonra dönüp de Dr. Jekyll'ın dışarı çıkmış olduğunu söylediğinde derin bir oh çektiği için kendinden utandı.

"Bay Hyde'ın teşrihhanenin kapısından girdiğini gördüm, Poole," dedi. "Dr. Jekyll'ın evde olmadığından emin misin?"

"Kesinlikle eminim, Bay Utterson," diye yanıtladı uşak. "Bay Hyde'ın anahtarı var efendim."

"Öyle görünüyor ki, efendin o genç adama çok fazla güven besliyor, Poole," dedi Bay Utterson kaygılı bir sesle.

"Evet efendim, gerçekten öyle," dedi Poole. "Bir sözünü iki etmememiz emredildi bize."

"Bay Hyde'la hiç tanışmadım ben, değil mi?" diye sordu Bay Utterson.

"Yok, hayır, efendim. Hiç burada yemek yemez," diye yanıtladı uşak. "Doğrusu evin bu tarafında pek görmeyiz kendisini; çoğu zaman laboratuvardan girip çıkar."

"Pekâlâ, iyi geceler, Poole."

Avukat, yüreği daralarak, evin yolunu tuttu. "Zavallı Harry Jekyll," diye geçiriyordu aklından, "öyle görünüyor ki başı belada! Gençliğinde çılgının tekiydi; tabii aradan çok zaman geçti; ama Tanrı yasasında zamanaşımı diye bir şey yok ki. Evet, öyle olmalı; eski bir günahın hayaleti, gizlenmiş bir yüz karasının kötücül uru: Bellekte yitip gittikten ve kendine duyduğu sevgi kabahati örtbas ettikten yıllar sonra ceza ağır aksak da olsa peşinden geliyor." Sonra birden, aklından geçenlerden ürkerek, bir süre kendi geçmişine daldı, eskiden işlemiş olduğu bir günah ansızın hortlayıvermesin diye belleğinin en ıssız köşelerini yokladı. Geçmişi lekesiz sayılırdı; eski defterleri karıştırırken bu kadar az kaygılanacak pek az insan olsa gerekti; yine de, yapmış olduğu pek çok kötü şeyden ötürü yerin dibine giriyordu, ama pek çok kötülüğü yapmasına ramak kalmışken son anda kaçınabildiği için de temkinli ve ürkek bir şükran duyarak başını dik tutuyordu. Sonra yeniden malum konuya döndüğünde, bir umut kıvılcımı düştü aklına. "Şu Hyde efendinin hayatı bir eşelenecek olsa," diye düşündü, "kim bilir ne sırlar dökülür ortaya: hele görünüşüne bakılırsa ne karanlık sırlar; zavallı Jekyll sütten çıkma ak kaşık kalır onun yanında. Bu iş böyle sürüp gitmez. Bu yaratığın Harry'nin başucuna bir hırsız gibi yanaştığını düşünmek ürkütüyor beni; zavallı Harry, gözlerini açtığında ne yapacak acaba! Tehlikesi de cabası;

çünkü bu Hyde denen adam vasiyetnamenin varlığının farkına varırsa mirasa konmak için sabırsızlanabilir. Evet, bu işin tekerine çomak sokmalıyım – Jekyll bir izin verse," diye ekledi, "ah, Jekyll bir izin verse." Vasiyetnamenin maddeleri bir kez daha olanca açık seçikliğiyle gözünün önüne geldi.

Dr. Jekyll Epeyce Rahattı

Doktor, on beş gün sonra, harika bir rastlantı sonucunda, hepsi kültürlü, saygın ve şarabın iyisinden anlayan beş-altı yakın dostunu o keyifli akşam yemeklerinden birine davet etti; Bay Utterson, bir yolunu bulup, herkes gittikten sonra orada kaldı. Bu yeni bir şey sayılmazdı, daha önce de pek çok kez olmuştu. Utterson, sevildi mi adamakıllı sevilen insanlardandı. Gamsız ve çenesi düşük konuklar kapıdan dışarı adımlarını atar atmaz, ev sahipleri bu tatsız avukatı alıkoymak için ellerinden geleni yaparlardı; Utterson'ın handiyse fark edilmeyen eşliğinde bir süre kendi yalnızlıklarını yaşamaya bayılırlar; eğlenceli saatlerin coşku ve yorgunluğundan sonra onun dolu dolu yalnızlığında kafalarını dinlerlerdi. Bu konuda Dr. Jekyll'ın da öbür ev sahiplerinden bir farkı yoktu; şimdi şöminenin karşısında otururken, bu kapı gibi, yapılı, eli yüzü düzgün, biraz sinsi görünse de beceriklilik ve sevecenliğin bütün izlerini taşıyan elli yaşındaki adamın bakışlarında Bay Utterson'a karşı içten ve sıcak bir sevgi okunabiliyordu.

"Ben de seninle konuşmak istiyordum, Jekyll," deyiverdi Utterson. "Senin şu vasiyetnamen var ya!"

Yakından izleyen biri tatsız bir konunun açıldığını sanabilirdi; ama doktor şen şakrak üstesinden geldi konunun. "Zavallı dostum Utterson," dedi, "benim gibi bir müvek-

kilin olduğu için çok bahtsızsın. Vasiyetnamemden senin kadar kahırlanan birine rastlamadım şimdiye kadar; beni bilimsel sapkınlıkla suçlayan o geri kafalı ukala dümbeleği Lanyon hariç tabii. Aman, kaşlarını çatma hemen, onun iyi bir insan olduğunu biliyorum, mükemmel bir insan, keşke daha çok görüşebilsek; ama yine de geri kafalı bir ukala dümbeleği işte; cahil, küstah bir ukala dümbeleği. Hiç kimse Lanyon kadar düş kırıklığına uğratmadı beni."

Utterson, bu yeni konuya kulaklarını tıkayarak, "Biliyorsun, hiçbir zaman onaylamadım," diye kaldığı yerden devam etti.

"Vasiyetnamemi mi? Evet, elbette, bilmez miyim," diye çabucak geçiştirmeye çalıştı doktor. "Söylemiştin."

"Öyleyse bir daha söyleyeyim," diye sürdürdü avukat. "Hyde denen o genç hakkında bir şeyler öğrendim."

Dr. Jekyll'ın iri hoş yüzü sapsarı kesildi, gözlerinden karanlık bir bakış geçti. "Daha fazla duymak istemiyorum," dedi. "Bu konudan söz etmemeyi kararlaştırdığımızı sanıyordum."

"Duyduklarım iğrençti," dedi Utterson.

"Hiç fark etmez. Ne halde olduğumu anlamıyorsun," diye karşılık verdi doktor bir garipleşerek. "Halim harap, Utterson; çok tuhaf bir durumdayım – çok tuhaf. Konuşarak çözülebilecek bir konu değil bu."

"Jekyll," dedi Utterson, "beni tanıyorsun: Güvenilir bir adamım. Bak, burada biz bizeyiz, bütün açıklığıyla anlat neler olduğunu; hiç kuşkun olmasın, sıyırabilirim seni bu beladan."

"Sevgili Utterson," dedi doktor, "ne kadar naziksin, ne kadar anlayışlısın, sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Sonuna kadar inanıyorum sana; seçme şansım olaydı, herkesten çok, bırak herkesi, kendimden bile çok sana güvenirdim; ama aslında durum sandığın gibi değil; yine de o kadar kötü sayılmaz; o güzel yüreğine biraz su serpilsin

diye şu kadarını söyleyeyim ki, Bay Hyde'dan dilediğim an kurtulabilirim, inan bana. Sana binlerce kez teşekkür ediyorum; ama gücenmeyeceğinden emin olduğum son bir şey söylemeden de edemeyeceğim: Bu özel bir mesele, yalvarırım unut bu konuyu."

Utterson şömineye bakarak biraz düşündü.

Sonra, yerinden kalkarak, "Tamamen haklı olduğundan en küçük bir kuşkum yok," dedi.

"Eh, bu konuya bir kez ve umarım son kez girdiğimize göre," diye sözünü sürdürdü doktor, "anlamanı istediğim bir nokta var. O zavallı Hyde'a gerçekten çok büyük bir ilgi duyuyorum. Onu gördüğünden haberim var; kendisi söyledi; sanırım sana kabalık etmiş. Ama içtenlikle söyleyeyim, o delikanlıya büyük, hem de çok büyük bir ilgi duyuyorum; bir gün bu dünyadan göçüp gidersem, ondan ilgini esirgemeyeceğine ve hakkını almasını sağlayacağına dair bana söz vermeni istiyorum. Bence, her şeyi bilseydin yapardın bunu; söz verirsen rahat bir nefes alacağım."

Avukat, "Ondan hoşlanacağımı söylememi bekleme benden," dedi.

Jekyll, elini Utterson'ın koluna koyarak, "Senden böyle bir şey beklemiyorum," dedi yalvarırcasına; "yalnızca adalet istiyorum; senden hatırım için ben hayata veda ettiğimde ona destek olmanı istiyorum."

Utterson derin bir iç çekti. "Eh, ne yapalım, söz veriyorum," dedi.

Carew Cinayeti Vakası

Bir yıl kadar sonra, 18— yılının[15] Ekim ayında, Londra görülmemiş vahşette, üstelik kurbanın yüksek konumu yüzünden daha da önem kazanan bir cinayetle yerinden oynadı. Olayın ayrıntıları fazla bilinmemekle birlikte ürkütücüydü. Nehirden fazla uzak olmayan bir evde bir başına yaşayan bir hizmetçi kız on bir sularında yukarıdaki yatak odasına çıkmıştı. Gerçi gecenin geç saatlerinde kenti sis kaplayacaktı, ama gecenin erken saatlerinde hava açıktı, dolunay hizmetçi kızın penceresinin baktığı dar sokağı ışıtıyordu. Anlaşılan, kızın romantik bir yaradılışı vardı; pencerenin hemen önünde duran sandığının üstüne oturmuş, derin hayallere dalmıştı. (Yaşadığını gözlerinden yaşlar boşanarak anlatırken dediğine bakılırsa) kendini hiçbir zaman insanlarla bu kadar barışık hissetmemiş, şu yaşadığımız dünyaya karşı hiçbir zaman bu kadar sevecen duygular beslememişti. Pencerenin önünde öylece otururken, kır saçlı, yaşlı ve yakışıklı bir beyefendinin dar sokakta oraya doğru yaklaşmakta olduğunu, sonra da ilk başta pek o kadar dikkatini çekmeyen ufak tefek bir beyefendinin ona doğru ilerlediğini fark etmişti. Konuşabilecek mesafeye geldiklerinde (tam da hizmetçi kızın gözünün önünde) yaşlı adam başını öne eğip son derece kibar bir tarzda bir şeyler söylemeye koyulmuştu. Öyle görünüyordu ki, söyledikleri pek de önemli değildi; as-

lında, el hareketlerine bakılırsa, yalnızca yolu soruyor gibiydi; ama konuşurken ay ışığı yüzüne vurmuş, bu da kızın çok hoşuna gitmişti; adamın tavrında masum ve şimdilerde pek rastlanmayan bir nezaket, ama aynı zamanda sanki durmuş oturmuş bir kendinden memnuniyetten gelen bir asalet okunuyordu. Çok geçmeden bakışlarını ötekine kaydıran kız, adamın daha önce efendisini ziyarete gelen ve hiç de hoşlanmadığı şu Bay Hyde olduğunu fark ederek çok şaşırmıştı. Adam elindeki kalın bastonla oynayıp duruyor; tek bir söz söylemeden, bastırılmış bir sabırsızlıkla dinliyordu sanki. Sonra birden büyük bir hiddete kapılarak ayağını hızla yere vurmaya, bastonunu sağa sola sallamaya ve (kızın ifadesine göre) deli gibi bağırıp çağırmaya başlamıştı. Yaşlı beyefendi çok şaşırmış ve azıcık kırılmış gibi bir adım geri çekilmiş, işte tam o anda Bay Hyde kendini tümden kaybedip, adamcağızı bastonuyla döve döve yere sermişti. Çok geçmeden, yabanıl bir öfkeyle kurbanını ayaklarının altına alıp üstünde tepinmeye, birbiri ardı sıra darbeler indirmeye başlamıştı; yaşlı adamın kemiklerinin tuzla buz olduğu duyulmuş, gövdesi yolun kıyısına yuvarlanmıştı. Hizmetçi kız, gördükleri ve işittiklerinin dehşeti karşısında bayılmıştı.

Kendine gelip de polis çağırdığında saat ikiydi. Katil çoktan çekip gitmişti; ama tanınmaz durumdaki kurbanı sokağın ortasında yatıyordu. Cinayetin işlendiği baston son derece nadir, çok sağlam ve ağır bir ağaçtan yapılmış olsa da, o gözü dönük zalimliğin zoruyla kırılıp ikiye bölünmüştü; bir parçası hemen oradaki mazgala yuvarlanmış, öbür parçasını da kuşkusuz katil alıp götürmüştü. Kurbanın üstünden bir para kesesiyle bir altın saat çıkmıştı; ama belli ki postaya vermek üzere yanına aldığı ve Bay Utterson'ın adı ve adresinin yazılı olduğu, mühürlenmiş ve pul yapıştırılmış bir zarf dışında, ne bir kartvizit vardı ne de bir kimlik.

Zarf ertesi sabah avukata daha yatağındayken getirildi; zarfı görüp de olup biteni öğrenir öğrenmez ciddi bir havaya

bürünen avukatı bir düşüncedir almıştı. "Cesedi görmeden hiçbir şey söylemeyeceğim," dedi, "çok vahim bir durum olabilir. Ben giyinene kadar bekleme lütfunda bulunur musunuz?" Yüzündeki ciddi ifadeyi bozmadan çabucak kahvaltısını etti ve arabasına atladığı gibi cesedin götürülmüş olduğu polis merkezinin yolunu tuttu. Hücreden içeri girer girmez de başıyla onayladı.

"Evet," dedi, "Tanıyorum. Ne yazık ki Sir Danvers Carew olduğunu söylemek zorundayım."

"Aman tanrım," diye bağırdı polis memuru, "nasıl olur?" Hemen ardından da, meslekten gelen bir hırsla gözleri parladı, "Bu iş çok gürültü koparır," dedi. "Belki siz adamı bulmamıza yardım edebilirsiniz." Sonra da, hizmetçi kızın gördüklerini kısaca anlatıp kırık bastonu gösterdi.

Bay Utterson daha Hyde adını duyar duymaz kaygıya kapıldı; ama sopa önüne konulduğunda artık en ufak bir kuşkusu kalmadı: Yıllar önce Henry Jekyll'a kendisinin hediye ettiği bastonu, kırılmış ve örselenmiş de olsa hemen tanıyıvermişti.

"Şu Bay Hyde dediğiniz ufak tefek bir adam mı?" diye soracak oldu.

"Hizmetçi kıza bakılırsa, bayağı ufak tefek ve bayağı ürkütücü bir adam," dedi polis memuru.

Bay Utterson düşüncelere daldı; derken, başını kaldırıp "Benimle birlikte gelirseniz," dedi, "sanırım sizi arabamla onun evine götürebilirim."

Bu arada, saat sabahın dokuzu olmuş ve ortalığa mevsimin ilk sisi çökmüştü.[16] Gökyüzü kocaman, kopkoyu bir tabakayla kaplanmıştı, ama rüzgâr savaş düzeni almış bu dumanlara durmadan yüklenip onları darmadağın ediyordu; öyle ki, araba sokaklar boyunca ağır ağır ilerlerken, Bay Utterson alacakaranlığın olağanüstü renk ayırtılarını izleyebiliyordu; ortalık akşamın son saatleriymiş gibi karanlığa bürünüyor, sonra garip bir yangının ışıkları gibi parlak ve

canlı bir kahverengi ışıltı beliriyor, ardından sis bir an dağılıveriyor, bezgin bir gün ışığı fır dönen çembersi dumanlar arasından göz kırpıyordu. Bir görünüp bir kaybolan bu görüntüler arasında, kasvetli Soho semti çamurlu yolları, gelip geçen kılıksız insanları ve hiç söndürülmemiş ya da karanlığın bu dokunaklı yeniden saldırısını geri püskürtmek için yeniden yakılmış sokak lambalarıyla, Bay Utterson'a, karabasanlara boğulmuş bir kentin mahallesi gibi geliyordu. Üstelik, aklından geçen düşünceler de en ruh karartıcı renklere bürünmüştü; arabada kendisine eşlik edene bir göz attığında, kanunun ve kanun adamlarının her gün yaşadığı, hatta bazen en dürüst insanlara bile uzanabilen dehşetin biraz olsun ayırdına vardı.

Araba verilen adreste durduğunda, sis az da olsa kalktı ve pislikten geçilmeyen bir sokağı, bir koltuk meyhanesini, Fransız yemekleri yapan ucuz bir aşevini, tefrika roman fasiküllerinin ve sudan ucuz salataların satıldığı bir dükkânı, kapı aralarına toplaşmış perişan kılıklı çocukları ve anahtarları ellerinde bir sabah kahvesi içmek için dışarıya fırlamış her milletten bir sürü kadını Bay Utterson'ın gözleri önüne serdi; ama çok geçmeden kızıl kahverengiye çalan sis oralara yeniden çöktü ve onu içine daldığı bu yabani ortamdan kopardı. Henry Jekyll'ın gözdesinin, çeyrek milyon sterlinin mirasçısı olan adamın evine gelmişlerdi.

Kapıyı solgun yüzlü, hafif kır saçlı yaşlı bir kadın açtı. Lanet suratından ikiyüzlülük akıyordu, ama edep erkân bilir bir hali vardı. Evet, orası Bay Hyde'ın eviydi, ama kendisi evde değildi; gece çok geç gelmişti, ama daha bir saat geçmeden yeniden dışarıdaydı; bunun garipsenecek bir yanı yoktu; çünkü sağı solu belli olmayan bir adamdı ve sık sık ortadan kayboluyordu; mesela nerdeyse iki aydır onu ilk kez görmüştü.

"İyi öyleyse, içeriyi bir görmek istiyoruz," dedi avukat; kadın bunun mümkün olmadığını söylemeye kalkınca da,

"O zaman yanımdakinin kim olduğunu söyleyeyim bari," diye ekledi. "Scotland Yard'dan Komiser Newcomen."

Bunun üzerine kadının yüzü çirkef bir hazla ışıdı. "Ya!" dedi, "demek başı belada! Ne yaptı acaba?"

Bay Utterson ile komiser birbirlerine baktılar. "Bu Hyde denen adam pek hayranlık duyulan biri değil galiba," dedi komiser. "Hadi, hanım, bana ve bu beye izin ver de içeriye bir göz atalım."

Yaşlı kadının oturduğu bölüm dışında boş olan koca evde Bay Hyde'ın yalnızca birkaç odayı kullandığı anlaşılıyordu; ama bu odalar lüks eşyalar ve ince bir beğeniyle döşeliydi. Bir dolap ağzına kadar şarap doluydu; tepsi gümüş, sofra örtüleri ve peçeteler ise ketendi; duvarda (Utterson'ın tahminine göre) sanattan çok iyi anlayan Henry Jekyll'ın hediyesi güzel bir resim asılıydı; halılar ise farklı tarzlarda olmakla birlikte renk uyumu içindeydi. Ne var ki, odalar kısa bir süre önce alelacele yağma edilmişe benziyordu; cepleri tersyüz edilmiş giysiler yerlerdeydi; kitlemeli çekmeceler ardına kadar açılmıştı; şöminedeki gri kül yığınına bakılırsa bir sürü kâğıt yakılmıştı. Komiser korları eşeleyip yeşil bir çek defterinin ateşe direnmiş koçanını çıkardı; bastonun öbür yarısı da kapının arkasında bulununca, kuşkuları iyice perçinlenen komiser yüreğinin ferahladığını söyledi. Bankaya gidip de, katilin hesabında binlerce sterlin bulunduğunu gördüklerinde ise komiserin ağzı kulaklarına vardı.

"En küçük bir kuşkunuz kalmasın, efendim," dedi Bay Utterson'a. "Artık avucunun içinde sayılır. Aklı başından gitmiş olsa gerek, yoksa bastonu orada bırakır mıydı, daha da önemlisi çek defterini yakar mıydı? Parasız eli kolu bağlanır. Bankada bekleyelim ve el ilanlarını dağıtalım, yeter."

Gel gör ki, el ilanlarını dağıtmak o kadar kolay değildi; çünkü Bay Hyde'ın pek az özelliği biliniyordu – hizmetçi kadının efendisi bile onu yalnızca iki kez görmüştü; ailesinin izi bulunamıyordu; tek bir fotoğrafı bile yoktu; tarif edebilen

birkaç kişinin söyledikleri de onu öylesine gördükleri için birbirini tutmuyordu. Tek bir noktada anlaşıyorlardı: Kaçağın kendisini görenleri o saat sarsan o tanımlanması olanaksız çarpıklığın uyandırdığı ürküntü.

Mektup Olayı

Bay Utterson akşamüstü Dr. Jekyll'ın evine gittiğinde, Poole onu hemen içeri buyur etti, mutfağın oraya indirip eskiden bahçe olan bir avludan geçirdikten sonra ayrım yapılmaksızın laboratuvar ya da teşrihhane diye bilinen binaya götürdü. Doktor bu evi ünlü bir cerrahın vârislerinden satın almıştı; ama kendisi anatomiden çok kimyayla ilgilendiğinden, bahçenin bitimindeki binanın işlevini değiştirmişti. Avukat, arkadaşının evinin bu bölümüne ilk kez alınıyordu; penceresiz soluk binaya merakla baktı, bir zamanlar hevesli öğrencilerden geçilmeyen, oysa şimdi masaları kimya aletleriyle kaplı, yerleri tahta kasalar ve ambalaj samanlarıyla darmadağınık, sisli kubbeden gelen ışığın yarı aydınlattığı, kasvetli ve sessiz ameliyathaneden geçerken etrafa bir göz attığında kendini bir garip hissetti. En dipteki birkaç basamak kırmızı çuhayla kaplı bir kapıya çıkıyordu; Bay Utterson işte bu kapıdan doktorun özel odasına alındı. Vitrinli dolaplarla çevrili, bir boy aynası ve çalışma masasının da bulunduğu, demir parmaklıklı üç tozlu penceresi avluya bakan geniş bir odaydı. Şömine yanıyordu; sis evlerin içine kadar sızmaya başladığından şöminenin rafına yanık bir lamba konulmuştu; Dr. Jekyll orada, ateşin yakınında üstüne ölü toprağı serpilmiş gibi oturmaktaydı. Konuğunu karşılamak için yerinden kalk-

madı, elini zoraki uzatarak değişik bir sesle hoş geldin dedi.

Poole yanlarından ayrılır ayrılmaz, "Eveet," dedi Bay Utterson, "haberi duydun mu?"

Doktor hafifçe titreyerek, "Meydanda bağırıyorlardı," dedi. "Yemek odamdan duydum."

"Tek bir şey söyleyeceğim," dedi avukat. "Carew müvekkilimdi, ama sen de müvekkilimsin, ne yaptığını bilmek istiyorum. Bu adamı saklayacak kadar delirmedin umarım?"

"Utterson, Tanrı üstüne yemin ederim," diye haykırdı doktor, "Tanrı üstüne yemin ederim ki onu bir daha asla görmeyeceğim. Sana şerefim üstüne yemin ederim, bundan böyle onunla işim olmaz. Artık her şey bitti. Aslına bakarsan benden yardım da istemiyor; onu benim kadar tanımıyorsun; artık zararsız, kimseye bir zararı dokunmaz; bak şuraya yazıyorum, artık kimse adını duymayacak."

Doktoru sıkkın bir tavırla dinleyen avukat, dostunun telaşlı halinden hiç hoşlanmamıştı. "Bakıyorum, ona çok güveniyorsun," dedi, "umarım haklı çıkarsın, senin için hayırlı olur. Dava açılacak olursa, senin adın da işin içine karışabilir."

"Ona çok güveniyorum," diye yanıt verdi Jekyll; "bunun için son derece haklı nedenlerim de var, ama kimseyle paylaşamam. Yine de, bir konuda bana akıl verebilirsin. Bir – bir mektup aldım; polise göstereyim mi, göstermeyeyim mi, doğrusu bilemedim. İyisi mi, senin ellerine teslim edeyim dedim, Utterson; en akıllıca değerlendirmeyi senin yapacağından kuşkum yok; sana güvenim sonsuz."

"Anladığım kadarıyla, mektubun Hyde'ı yakalatacağından korkuyorsun," dedi avukat.

"Hayır," dedi Jekyll. "Hyde'ın başına geleceklerin umurumda olduğunu söyleyemem; onunla işim olmaz artık. Beni peş paralık etmiş olan bu iğrenç olaydan sonra, kendimi düşünüyorum daha çok."

Utterson bir süre dalıp gitti; dostunun bencilliğine şaşırmakla birlikte rahatlamıştı da. "Pekâlâ," dedi sonunda, "ver bakalım şu mektubu."

Mektup tuhaf, dikine bir el yazısıyla kaleme alınmış ve "Edward Hyde" diye imzalanmıştı: Mektubu yazan, onca zamandır sonsuz cömertliğinin karşılığını zerre kadar ödeyemediği hamisi Dr. Jekyll'a, kendi güvenliğinden en küçük bir kaygı duymamasını, çünkü çok güvenli bir kurtuluş yolu bulduğunu iletiyordu. Mektup, aralarındaki yakınlığı beklediğinden daha iyi bir yere getirdiği için, avukatın hoşuna gitti ve o ana kadarki bazı kuşkularından ötürü suçluluk duydu.

"Zarf sende mi?" diye sordu.

"Daha ne olduğunu anlayamadan yaktım," diye yanıtladı Jekyll. "Ama posta damgası yoktu üstünde. Elden verilmişti."

"Mektubu yanıma alıp biraz düşüneyim istersen," dedi Utterson.

"Kararı tamamen sana bırakıyorum," diye karşılık verdi Jekyll. "Kendime hiç güvenim kalmadı."

"Peki, bunu dikkate alacağım," diye yanıtladı avukat. "Ha, bir şey daha: Vasiyetnamendeki ortadan kayboluşunla ilgili maddeleri Hyde sana zorla yazdırdı, değil mi?"

Doktor büyük bir pişmanlık duyuyormuşçasına kendinden geçer gibi oldu; dudaklarını büzerek başıyla onayladı.

"Anlamıştım," dedi Utterson. "Seni öldürecekti. Verilmiş sadakan varmış."

Doktor, ağır ağır, "Ağzımın payını aldım," diye yanıtladı. "Dersimi aldım – ah, Utterson, bir daha mı, kulağıma küpe olsun!" Ve bir an iki eliyle yüzünü örttü.

Avukat evden çıkarken durdu, kapının ağzında Poole'la biraz çene çaldıktan sonra, "Ha, aklıma gelmişken," dedi, "bugün bir mektup bırakılmış: Nasıl biriydi getiren?" Ama Poole postayla gelenler dışında hiçbir mektubun bırakılmadığından kesinlikle emin olduğunu söyledi ve "Gelenler de el ilanlarıydı," diye ekledi.

Poole'un bu açıklaması, Utterson'ın evden kuşkuları yenilenerek çıkmasına yol açtı. Mektup belli ki laboratuvar kapısından bırakılmış ve büyük olasılıkla doktorun özel odasında kaleme alınmıştı; böyle ise, mektup farklı bir açıdan değerlendirilmeli, daha temkinli bir biçimde ele alınmalıydı. Utterson yola koyulduğunda, gazeteci çocuklar kaldırımlarda sesleri kısılırcasına bağırıyorlardı: "Yazıyor, yazıyor. Korkunç cinayeti yazıyor, milletvekilinin öldürüldüğünü yazıyor." Bir dostu ve müvekkilinin cenazesi kaldırılırken, bir başka dostu ve müvekkilinin saygın adının bu skandalın girdabına çekilebileceğinin kaygısına kapılmadan edemiyordu Utterson. En azından çok hassas bir karar vermek zorundaydı; kararlarını kendi başına almaya alışmış biri olsa da, birine akıl danışmak için büyük istek duydu. Dosdoğru sormak olmaz diye düşündü; ama belki birine dolambaçlı yoldan danışılabilirdi.

Çok geçmeden, başkâtibi Bay Guest'i karşısına almış, kendi şöminesinin yanı başında oturuyordu; tam ortalarında da, ateşten özenle hesaplanmış bir uzaklıkta, evin mahzeninde gün ışığından korunarak uzun süre bekletilmiş eski bir şarap. Sis, sokak lambalarının yakutlar gibi ışıldadığı boğuk kentin üstünde hâlâ uyukluyor ve bu alçak bulutların sarıp sarmalayan örtüsü altında, kent yaşamı anacaddelerde müthiş bir rüzgâr gibi uğuldayarak hâlâ akıp gidiyordu. Ama oda şöminenin ışığıyla şenlenmişti. Şarap şişesindeki asitler çoktan çözünmüştü; vitray pencerelerdeki renkler daha da canlanırken, eski imparatorların giysilerini akla getiren kızıl ve mor gölgeler zamanla yumuşamıştı; sıcak güz öğleden sonralarının yamaçlardaki bağlara vuran ışıltısı başıboş kalıp Londra'nın sislerini dağıtmaya hazırdı. Avukat gevşeyip yatışmıştı. Pek o kadar sır saklayan biri olmasa da, en az sır sakladığı insan Bay Guest'ti. Guest sık sık doktorla da iş yapmıştı; ayrıca Poole'u da tanıyordu; Bay Hyde'ın o eve sık sık uğradığını bilmiyor

olamazdı; o yüzden bazı sonuçlar çıkarabilirdi: Öyleyse, ortadaki esrarı çözebilecek bir mektubu görmesi iyi olmaz mıydı? Ve en önemlisi de, Guest, büyük bir el yazısı uzmanı olduğundan, bunu çok doğal karşılayıp hemen yardımcı olmaya kalkmayacak mıydı? Kaldı ki, kâtip, insanlara akıl vermeye bayılan biriydi; bu kadar garip bir belgeyi okuyup da yorum yapmaya kalkışmaması olanaksızdı; onun yapacağı yorum, Bay Utterson'ın bundan sonraki adımını belirleyebilirdi.

"Sir Danvers'ın başına gelen çok üzücü," dedi.

"Evet, efendim, hakikaten öyle. Halk arasında büyük bir infial uyandırdı," diye yanıtladı Guest. "Adamın delinin teki olduğu açık."

Utterson, "Bu konuda senin görüşünü almak isterim," diye karşılık verdi. "Elimde onun el yazısıyla kaleme alınmış bir belge var; ama aramızda kalmalı, çünkü bu konuda ne yapacağımı ben de bilemiyorum; en hafif deyişle, can sıkıcı bir iş. Ama al işte, tam senin kalemin: bir katilin el yazısı."

Gözleri parlayan Guest hemen oturup mektubu aşkla inceledi. Sonra da, "Hayır, efendim," dedi; "deli meli değil bu adam, ama çok garip bir el yazısı var."

"Anlaşılan, çok da garip biri," diye ekledi avukat.

Tam o sırada uşak elinde bir notla içeri girdi.

"Dr. Jekyll'dan mı, efendim?" diye sordu kâtip. "Sanırım el yazısını tanıdım. Özel bir şey mi, Bay Utterson?"

"Yalnızca bir akşam yemeği davetiyesi. Neden sordun? Görmek mi istiyorsun?"

Kâtip, "Bir dakika. Sağ olun, efendim," dedikten sonra iki kâğıttaki el yazılarını büyük bir dikkatle karşılaştırdı. Sonunda ikisini de geri vererek, "Teşekkür ederim, efendim," dedi, "çok ilginç bir el yazısı."

Kısa bir sessizlik oldu, Bay Utterson epeyce duraksadıktan sonra birden, "Neden karşılaştırdın yazıları Guest?" diye sordu.

"Valla, efendim," diye yanıtladı kâtip, "büyük bir benzerlik var; iki el yazısı birçok bakımdan aynı, yalnızca eğiklikleri farklı."

"Doğrusu çok garip," dedi Utterson.

"Haklısınız, çok garip," diye yanıtladı Guest.

"Biliyorsun, bu nottan kimseye söz edilmemeli," dedi Utterson.

"Merak etmeyin, efendim," dedi kâtip. "Anladım."

Ama Bay Utterson o gece yalnız kalır kalmaz notu bir daha çıkarmamak üzere kasaya kilitledi. "Nasıl olur!" diye geçirdi içinden. "Henry Jekyll bir katil için sahtecilik mi yapıyor yani!" Kanı donmuştu.

Dr. Lanyon'ın Başına Gelen Akıl Sır Ermez Olay

Zaman geçip gidiyordu; Sir Danvers'ın ölümü kamuoyu vicdanını derinden yaralayan bir olay olarak görüldüğünden katili bulana binlerce sterlinlik ödül konulmuş, ama Bay Hyde sanki yer yarılıp içine girmiş, polisin gözünün önünde sırra kadem basmıştı. Aslında, rezilliklerle dolu geçmişinin büyük bir bölümü gün ışığına çıkarılmıştı: Aman zaman bilmez, kana susamış gaddarlığıyla, aşağılık hayatıyla, ne idüğü belirsiz dostlarıyla, tüm bir iş hayatını çepeçevre saran nefretle ilgi hikâyeler yeri göğü tutmuştu; ama şimdilerde nerede olduğundan kimsenin haberi yoktu. Cinayet sabahı Soho'daki evinden çıktığından beri kayıplara karışmıştı; Bay Utterson da zamanla, kapıldığı telaştan yavaş yavaş sıyrılmaya ve kendisiyle daha barışık olmaya başlamıştı. Onun gözünde, Sir Danvers'ın ölümünün bedeli Bay Hyde'ın ortalıktan kaybolmasıyla fazla fazla ödenmişti. Artık o kötü etkinin ortadan kalkmasıyla Dr. Jekyll için yeni bir hayat başlamıştı. Çekildiği inzivadan çıkmış, dostlarıyla ilişkilerini tazelemişti; artık yeniden dost meclislerinin o teklifsiz ve eğlenceli konuğu olup çıkmıştı; o güne dek hep hayırseverliğiyle nam salmış olan Dr. Jekyll artık dini bütünlüğüyle de tanınıyordu. Başını kaşıyacak vakti yoktu, gezip tozuyordu, kimseden iyiliğini esirgemiyordu. İnsanlara hizmet etmenin

iç huzuruyla yüzüne nur gelmişti sanki; iki aydan fazla bir zamandır huzur içindeydi.

Utterson, ocak ayının sekizinde, küçük bir arkadaş grubuyla birlikte Jekyll'ın evindeki akşam yemeğine katılmıştı; yemekte Lanyon da vardı; ev sahibi, birbirlerinden hiç ayrılmadıkları eski günlerde olduğu gibi, Utterson ile Lanyon'ın üstüne titremişti. Gelgelelim, önce ayın on ikisinde, sonra da on dördünde Jekyll'ın kapısı Utterson'ın yüzüne kapandı. "Doktor eve kapandı," dedi Poole, "kimseyle görüşmek istemiyor." Utterson, ayın on beşinde Jekyll'ın kapısını bir kez daha çaldı ve bir kez daha geri çevrildi; son iki aydır dostunu hemen her gün görmeye alıştığından, Jekyll'ın dünyadan yeniden elini eteğini çekmesi Utterson'ın ruhuna karabasan gibi çöktü. Beşinci gece Guest'i eve akşam yemeğine çağırdı; altıncı gece ise Dr. Lanyon'ın evinin yolunu tuttu.

Oradan hiç değilse geri çevrilmedi; ama içeri girdiğinde, doktorun görünüşündeki değişiklik karşısında beyninden vurulmuşa döndü. Sanki ölüm fermanı yüzüne yazılıydı. O yanağından kan damlayan adam solup sararmış, yüzü bir deri bir kemik kalmıştı; gözle görülür bir biçimde saçı dökülmüş ve yaşlanmıştı; yine de, avukatın asıl dikkatini çeken, bu hızlı bedensel çöküşün belirtilerinden çok, yüreğinin derinlerine çökmüş bir dehşetin bakışları ve davranışlarındaki yansımasıydı. Doktorun ölüm korkusuna kapılmış olması pek düşünülemese de, Utterson'ın kuşkusu bu yöndeydi. "Evet," diye geçirdi aklından, "doktor olduğuna göre durumunu ve günlerinin sayılı olduğunu biliyor olmalı; bu kadarını bilmeye katlanamıyor olsa gerek." Ne var ki, hiç de iyi görünmediğini söylediğinde, Lanyon büyük bir metanetle bir ayağının çukurda olduğunu söylemekten çekinmedi.

"Büyük bir sarsıntı geçirdim," dedi, "artık iflah olmam. Birkaç haftalık ömrüm kaldı. Eh, neyleyelim, güzel bir hayat yaşadım; sevdim hayatı; evet, arkadaş, sefasını sürdüm bu

hayatın. Bazen düşünüyorum da, bu âlemden kâm almışsak gözümüz arkada kalmamalı."

"Jekyll de hasta," dedi Utterson. "Hiç gördün mü onu?"

Yüzü birden allak bullak olan Lanyon titreyen elini kaldırdı. "Dr. Jekyll'ı görmek de istemiyorum, onunla ilgili bir şey duymak da," dedi hırçın ve titrek bir sesle. "O adam artık umurumda değil; yalvarırım, benim gözümde ölmüş olan birinden bir daha söz etme bana."

"Yaa," dedi Bay Utterson; uzunca bir duraklamadan sonra da, "Elimden bir şey gelmez mi?" diye sordu. "Çok eski üç arkadaşız, Lanyon; yeni arkadaşlar edinebilecek yaşta da sayılmayız."

"Hiçbir şey yapılamaz," diye yanıtladı Lanyon; "kendisine sor."

"Benimle görüşmek istemiyor," dedi avukat.

Doktor, "Hiç şaşırmadım," diye yanıt verdi. "Ben öldükten sonra belki bir gün işin aslını öğrenirsin, Utterson. Ama ben söyleyemem. Bak, istiyorsan otur, başka şeyler anlat bana, gözünü seveyim, kal ve başka konulardan söz et; ama bu uğursuz konudan söz açmadan edemiyorsan, n'olur git, dayanamıyorum çünkü."

Utterson, eve döner dönmez, Jekyll'a, evine alınmamasından yakınan ve Lanyon'la aralarındaki tatsız bozuşmanın nedenini soran bir mektup yazdı; ertesi gün, büyük bir bölümü dokunaklı bir üslupla yazılmış, yer yer son derece esrarengiz bir havaya bürünen uzun bir yanıt geldi. Lanyon'la arasındaki anlaşmazlığın çözülmesi olanaksızdı. "Eski dostumuzu suçlamıyorum," diye yazıyordu Jekyll, "ama bir daha hiç görüşmememiz gerektiği konusunda ona katılıyorum. Bundan böyle tam bir münzevi olarak yaşamak istiyorum; kapım sık sık sana bile kapanacak olursa sakın şaşırma ve dostluğumdan kuşkuya düşme. Bırak, kendi karanlık yoluma gideyim. Kendi başıma öyle bir bela açtım, öyle bir tehlikeye attım ki kendimi, ne olduğunu açıklayamam. Gü-

nahkârların birincisiysem, acı çekenlerin de birincisiyim.[17] Bu dünyada bu kadar insanlık dışı acı ve dehşetin bulunduğu bir yer olduğu aklımın ucundan geçmezdi; kaderimin yükünü birazcık hafifletmek istiyorsan, Utterson, beni suskunluğumla baş başa bırak." Utterson afallamıştı; Hyde'ın kötücül etkisinin ortadan kalktığını, doktorun eski uğraşları ve dostlarına geri döndüğünü, daha bir hafta önceki görünüşünün keyifli ve onurlu bir yaşlılığı vaat ettiğini sanırken, şimdi Jekyll'ın dostluklarının da, ruh sağlığının da, hayatının tüm bir anlamının da yerle bir olduğunu görüyordu. Bu kadar büyük ve apansız bir değişim delilik belirtisiydi; ama Lanyon'ın tutumu ve sözlerine bakılırsa, bunun altında daha derin bir neden aranmalıydı.

Dr. Lanyon bir hafta sonra yatağa düştü, on beş güne kalmadı öldü. Utterson, yüreğini sızlatan cenaze töreninden sonraki gece çalışma odasının kapısını kilitledi, kasvetli bir mum ışığında oturarak, ölen dostunun el yazısıyla yazılmış ve mühürlenmiş bir zarfı çıkarıp önüne koydu. Zarfın üstünde "ZATA MAHSUS: YALNIZCA J. G. Utterson tarafından açılacak, kendisinin ölümü halinde *okunmadan imha edilecektir*" diye vurgulanmıştı; avukat zarfın içine bakmaktan çekindi. "Bugün bir dostumu toprağa verdim," diye geçirdi içinden, "bunu açıp da bir dostumu daha kaybetmeyeyim." Ama hemen sonra, bu korkusunun vefasızlık olacağına karar verip mührü kırdı. Zarfın içinde, üstünde "Dr. Henry Jekyll'ın ölümüne ya da ortadan kaybolmasına kadar açılmayacaktır" yazan mühürlü bir zarf daha çıktı. Utterson gözlerine inanamadı. Evet, ortadan kaybolması denmişti; burada da, çok önce sahibine geri verdiği o çılgınca yazılmış vasiyetnamede olduğu gibi burada da ortadan kaybolmaktan söz ediliyor ve köşeli ayraç içinde Henry Jekyll'ın adı geçiyordu. Oysa ortadan kaybolma fikri vasiyetnameye Hyde denen adamın kötü niyetli telkiniyle girmişti; oraya çok açık ve korkunç bir amaçla konmuştu. Lanyon'ın da or-

tadan kaybolmak diye yazması ne demek oluyordu? Avukat meraktan çatlayacaktı; yasağa kulak asmayıp esrar perdesini bir an önce aralamak geçti içinden; ama meslek onuru ve ölen dostuna sadakati omuzlarına ağır yükümlülükler yüklüyordu; sonunda zarf Utterson'ın özel kasasının en gizli köşesinde uykuya yattı.

İnsanın merakını bastırması ile merakını yenmesi aynı şey değildir; Utterson'ın, o günden sonra, sağ kalan dostuyla görüşmeyi eskisi kadar istediğini söylemek zordu. Gerçi Jekyll'a karşı sevecenliğini hâlâ koruyordu; ama aklından kaygılı ve korkulu düşünceler de geçmiyor değildi. Aslında gidip kapısını çalıyordu; ama içeri alınmaması belki de rahatlatıyordu onu; belki de, o gönüllü esaret evine kabul edilip oradaki esrarengiz münzeviyle oturup konuşmaktansa, kapının önünde, koca kentin gürültüsünde Poole'la konuşmayı gizliden gizliye yeğliyordu. Doğrusu, Poole'un verdiği haberler hiç de iç açıcı sayılmazdı. Anlaşılan, doktor laboratuvarın üstündeki özel odasından artık nerdeyse hiç çıkmıyor, hatta bazen orada uyuyordu; kendini kapıp koyvermişti, ağzını bıçak açmıyor, hiçbir şey okumuyordu; sanki kafasını kurcalayan bir şey vardı. Utterson mahiyetleri hiç değişmeyen bu haberleri öyle kanıksadı ki, ziyaretlerini giderek seyrekleştirdi.

Penceredeki Olay

Bir pazar günü, Bay Utterson Bay Enfield'le her zamanki yürüyüşünü yaparken, yolları bir kez daha o yan sokağa düştü; o kapının önüne geldiklerinde ikisi de durup baktı.

"Eh, bu hikâye bitti sayılır artık," dedi Enfield. "Artık Bay Hyde'ı bir daha hiç görmeyeceğiz."

"Umarım görmeyiz," dedi Utterson. "Onu bir kere benim de gördüğümü ve sende uyandırdığı tiksintiyi bende de uyandırdığını söylemiş miydim sana?"

"Onu görenin tiksinmemesi mümkün mü?" diye yanıtladı Enfield. "Bu arada, burasının Dr. Jekyll'ın evinin arka tarafı olduğunu anlamadığım için kim bilir ne kadar enayi olduğumu düşünmüşsündür! Sonradan anladım tabii, ama bir bakıma senin hatan sayesinde oldu bu."

"Demek anladın, öyle mi?" dedi Utterson. "Öyleyse avluya girip pencerelere bir bakabiliriz. Doğrusunu istersen, zavallı Jekyll için kaygılıyım; dışarı çıktığı zaman bile bir dostu ona eşlik etse iyi olur bence."

Günbatımının ışığı gökyüzüne hâlâ vuruyor olsa da, çok serin, biraz da nemli olan avlu vakitsiz bir alacakaranlık altındaydı. Üç pencereden ortadaki yarı açıktı; Utterson, pencerenin hemen önünde, dünyasından geçmiş bir mahpus gibi umarsız bakışlarla hava almakta olan Dr. Jekyll'ı gördü.

"Hey! Jekyll!" diye bağırdı. "Umarım, daha iyisindir."

"Canımdan bezdim, Utterson," diye yanıtladı doktor bıkkın bir sesle. "Emin ol canımdan bezdim. Bereket versin uzun sürmeyecek."

"Eve kapandın kaldın," dedi avukat. "Biraz çıkıp dolaşmalısın, Bay Enfield ve benim gibi kan dolaşımını hızlandırmalısın. (Bu benim kuzenim –Bay Enfield– Dr. Jekyll.) Hadi bakalım, al şapkanı da biraz yürüyelim."

Dr. Jekyll göğüs geçirerek, "Çok iyisin," dedi. "Ne kadar isterdim bilemezsin; ama hayır, olmaz, imkânı yok; gelemem. Yine de, Utterson, seni gördüğüme gerçekten çok sevindim; benim için büyük zevkti; seni ve Bay Enfield'i yukarı davet etmek isterdim, ama inan içerisi hiç müsait değil."

"Madem öyle," dedi avukat yumuşak bir sesle, "o zaman biz burada kalalım, buradan konuşalım seninle."

Doktor, gülümseyerek, "Ben de bunu önerecektim zaten," dedi. Ama daha sözünü tamamlamadan, yüzünden birden silinen gülümseyişin yerini o denli dehşet ve umarsızlık dolu düşkün bir bakış aldı ki, aşağıdaki beylerin yüreği yerinden oynadı. Gerçi o bakışı bir an için görebilmişlerdi, çünkü pencere çabucak kapanıvermişti, ama o bir an yetmiş de artmıştı bile; Utterson'la Enfield tek söz etmeden dönüp çıktılar avludan. Yine ağızlarını açmadan karşı kaldırıma geçtiler; ancak pazar günü bile hayat kıpırtılarının eksik olmadığı yakındaki bir caddeye vardıklarında, Bay Utterson dönüp arkadaşına baktı. İkisi de sapsarı kesilmişti; dehşet içinde birbirlerine bakakaldılar.

"Tanrı bizi bağışlasın, Tanrı bizi bağışlasın," dedi Bay Utterson.

Bay Enfield de onu başıyla ciddi ciddi onaylamakla yetindi ve hiç sesini çıkarmadan yürümeye devam etti.

Son Gece

Bay Utterson bir akşam yemekten sonra şöminenin karşısına geçmişti ki, Poole'un kendisini ziyarete geldiğini görünce şaşkına döndü.

"Hoppala, Poole, sen buraya gelir miydin?" diye bağırdı; sonra ona yeniden bir bakarak, "Nedir canını sıkan?" diye ekledi, "Yoksa doktor hasta mı?"

"Bay Utterson," dedi adam, "bir terslik var."

"Otursana, bir kadeh şarap iç," dedi avukat. "Acele etme, meseleyi olduğu gibi bir anlat bakalım."

"Doktorun huylarını bilirsiniz, efendim," diye yanıtladı Poole, "kendini nasıl eve kapadığını. Şimdi yine özel odasına kapandı işte; bu durum hiç hoşuma gitmiyor, efendim – hoşuma gidiyorsa ne olayım. Bay Utterson, korkuyorum, efendim."

"Bak, ahbap," dedi avukat, "açık seçik anlat işte. Neden korkuyorsun?"

Poole, soruyu inatla geçiştirerek, "Nerdeyse bir haftadır aklım başımdan gitti," diye karşılık verdi, "artık dayanamayacağım."

Adamcağızın haline bakılırsa söylediklerinin fazlası vardı, eksiği yoktu; perişan olmuştu; kapıldığı korkuyu ilk dile getirdiği anı saymazsak, avukatın yüzüne bir kez bile bakmamıştı. Şimdi bile, ağzına değdirmediği şarap kadehi

dizinin üstünde, oturmuş, gözlerini yere dikmişti. "Dayanamıyorum artık," diye yineledi.

"Tamam," dedi avukat, "gördüğüm kadarıyla haklı bir nedenin var, Poole; belli ki, yolunda gitmeyen bir şey var. Söyle bakalım, nedir?"

"Sanırım, bir cinayet işlendi," dedi Poole boğuk bir sesle.

"Cinayet mi!" diye haykırdı avukat. Çok korkmuştu, ama duyacaklarının kendisini allak bullak edeceğinin de farkındaydı: "Ne cinayeti? Ne demek istiyorsun be adam?"

Poole, "Söyleyemem, efendim," diye yanıt verdi; "ama isterseniz gelin benimle de kendi gözlerinizle görün."

Bunun üzerine Bay Utterson hiç duraksamadan yerinden kalkıp şapkasıyla paltosunu aldı; ama uşağın birden rahat bir nefes alıp yüzünün güldüğünü, dahası ağzına hiç değdirmediği şarabı elinden bıraktığı gibi ardından geldiğini de şaşkınlıkla fark etti.

Fırtınalı, soğuk, mevsimine yakışan bir mart gecesiydi; soluk ay, rüzgârla yatmış gibi sırtüstü uzanmıştı; yarı saydam, ince keten bezini andıran bir bulut kümesi gökyüzünde süzülüyordu. Rüzgâr konuşmayı zorlaştırıyor, insanın kanını yüzüne hücum ettiriyordu. Rüzgârla birlikte sokaklardan el etek çekilmiş gibiydi zaten; Bay Utterson Londra'nın bu kesimini hiçbir zaman bu kadar tenha görmediğini düşündü. Oysa böyle olmasa ne kadar iyi olurdu; hayatında hiçbir zaman insanları görmek ve onlara dokunmak için bu kadar güçlü bir istek duymamış olduğunu fark etti; bir facianın eşiğinde olduğunu sezinleyerek perişan oluyor, ama ne kadar uğraşırsa uğraşsın kafasından silip atamıyordu bu sezgiyi. Meydana vardıklarında ortalık rüzgâr ve toz topraktan geçilmiyordu; bahçedeki incecik ağaçlar parmaklık boyunca savrulup duruyordu. Yol boyunca bir-iki adım önden yürümüş olan Poole kaldırımın ortasında durdu, ısırıcı soğuğa aldırmadan şapkasını çıkarıp kırmızı mendiliyle alnını sildi. Ama oraya kadar koşar adım yürümüş olmasına karşın, al-

nından sildiği koştururken biriken ter damlaları değil, yüreğine çöken bir acının yaşlarıydı; beti benzi kireç gibi olmuştu, kısık bir sesle kesik kesik konuşuyordu.

"Eh, geldik işte, efendim," dedi, "kötü bir şey olmasa bari, Tanrı'dan umut kesilmez."

"Amin, Poole," dedi avukat.

Bunun üstüne uşak çok temkinli bir biçimde kapıyı vurdu; içeriden kapının zinciri açıldı ve bir ses, "Sen misin, Poole?" diye sordu.

"Sorun yok, tamamdır," dedi Poole. "Aç kapıyı."

Salona girdiklerinde içerisi ışıl ışıldı; ateş alazlanmıştı; kadınlı erkekli bütün hizmetkârlar şöminenin karşısında koyun sürüsü gibi birbirlerine sokulmuş, bekleşiyorlardı. Hizmetçi kız, Bay Utterson'ı görür görmez, sinirleri boşanarak ağlamaya başladı; aşçı kadın ise, "Çok şükür! Bay Utterson'mış," diye bağırarak, onu kucaklamak istercesine öne fırladı.

"O da ne, neler oluyor burada?" diye terslendi avukat. "Olacak şey değil, bu ne münasebetsizlik; beyiniz görse ne der!"

"Çok korkuyorlar," dedi Poole.

Ortalık sessizliğe büründü, kimse konuşmuyordu; bir tek hizmetçi kız artık bangır bangır ağlıyordu.

Poole, sinirlerinin ne kadar altüst olduğunu açığa vuran bir sertlikle, "Kes sesini!" dedi kıza; gerçekten de, kız ansızın feryadı basınca hepsi birden irkilerek dehşet içinde iç kapıya bakmışlardı. "Eveet," diye devam etti uşak; ayak işlerine bakan çocuğa dönerek, "Bana bir mum ver," dedi, "bir an önce şu işin çaresine bakalım. Sonra da, Bay Utterson'dan kendisini izlemesini rica edip arka bahçenin yolunu tuttu.

"Şimdi, efendim," dedi, "lütfen elinizden geldiği kadar sessiz olun. Duyun, ama duyulmayın istiyorum. Aman, efendim, olur da sizden içeri girmenizi isterse sakın girmeyin."

Bu hiç de hesapta olmayan kısıtlanma Bay Utterson'ın sinirini öyle bir yerinden oynattı ki, az daha dengesini yitiri-

yordu; ama yeniden cesaretini topladı ve uşağı laboratuvar binasından tahta sandıklar, şişeler, kullanılmayan bir sürü ıvır zıvırdan geçilmeyen ameliyathaneye, oradan da merdivenlerin başına kadar izledi. Poole, Bay Utterson'a kenara çekilip içeriye kulak vermesini işaret ettikten sonra, mumu yere bırakıp olanca kararlılığını takınmaya çalışarak merdivenlerden çıktı, özel odanın kırmızı çuhayla kaplı kapısını usulca vurdu.

"Efendim, Bay Utterson sizi görmek ister," diye içeriye seslenirken, avukata da kulak kesilmesi için bu kez daha vurgulu bir biçimde işaret etti.

İçeriden sızlanırcasına bir yanıt geldi: "Söyle ona, kimseyi görecek halim yok."

Poole, adeta zafer kazanmışçasına, "Teşekkür ederim, efendim," dedi; mumu yerden aldı, Bay Utterson'ı avludan geçirip ocağın yanmadığı, yerde böceklerin kum gibi kaynadığı büyük mutfağa aldı.

Gözünü gözüne dikerek, "Efendim," dedi Bay Utterson'a, "sizce bu benim beyimin sesi miydi?"

"Epeyce değişmiş gibi," diye yanıtladı avukat bembeyaz kesilerek, ama gözünü uşağın gözünden ayırmadan.

"Değişmiş mi? Evet, ben de aynı kanıdayım," dedi uşak. "Yirmi yıldır bu adamın evindeyim, sesini tanımaz mıyım? Yok, efendim, öldürüldü benim beyim, sekiz gün önce, Tanrı'nın adını haykırdığını duyduğumuzda öldürüldü; şu anda orada onun yerine kim var, neden orada, orasını Yaradan bilir, Bay Utterson!"

"Çok garip bir hikâye, Poole; akıllara durgunluk veren bir hikâye, birader," dedi Bay Utterson parmağını ısırarak. "Diyelim senin dediğin gibi oldu, diyelim Dr. Jekyll – tamam, öldürüldü; iyi de, katil neden orada kalsın ki? İler tutar yanı yok bunun; akıl kârı değil."

"Bay Utterson, doğrusu müşkülpesent bir insansınız, ama yine de anlatayım," dedi Poole. "Bütün bir hafta boyunca

(tanıyor olmalısınız) o ya da o şey ya da özel odada yaşayan şey her ne ise o, sabahtan akşama kadar istediği gibi olmayan bir ilacın adını haykırıp durdu. Siparişlerini bir kâğıda yazıp merdivenlere atmak gibi bir huyu vardı – beyefendinin yani. Şu son bir haftadır başka bir şey görmedik; siparişlerin yazılı olduğu kâğıtlar, kapalı bir kapı ve kapının önüne bıraktığımız, kimse görmeden içeri alınan yemekler. İnanır mısınız, efendim, her gün, hatta günde iki-üç defa siparişler ve yakınmalar birbirini izledi, şehirde toptan satış yapan eczacı kalmadı gitmediğim. O zıkkımı her getirişimde geri götürmemi bildiren bir başka kâğıt alıyordum; neymiş, ilaç yeterince katkısız değilmiş; tabii bir de farklı bir firmaya yazılmış yeni bir sipariş. O ilaca her nedense fena halde ihtiyacı var, efendim."

Bay Utterson, "O kâğıtlardan bir tane var mı sende?" diye sordu.

Poole elini cebine sokup buruşuk bir kâğıt çıkardı; avukat muma eğilerek kâğıdı dikkatle inceledi. Şöyle yazıyordu: "Dr. Jekyll, Sayın Bay Maw'a saygılarını sunar. Son gönderdikleri numunenin katkısız olmadığını, o sebeple de maksada hizmet etmeyeceğini beyan eder. Dr. J., 18— senesinde Sayın Bay M.'den bu ilaçtan büyük miktarda satın almıştı. Şimdi kendilerinden, eğer kaldıysa aynı kalitede ilacı bulmak için azami gayreti göstermesini ve kendisine en kısa zamanda göndermesini istirham eder. Fiyatın hiçbir ehemmiyeti yoktur. Bu ilaç Dr. J. için hayati önem taşımaktadır." Mektup buraya kadar mesafeli bir dille kaleme alınmıştı, ama burada üslup birden sapıtıyor, yazarın hissiyatı açığa vuruluyordu. "Yalvarırım," diye eklemişti Dr. Jekyll, "biraz olsun bul bana o eski ilaçtan."

Bay Utterson, "Tuhaf bir mektup," dedikten sonra birden, "Nasıl oldu da açtın bu mektubu?" diye sordu.

"Maw'un oradaki adam cin ifrit kesilmişti, efendim, kâğıdı çöp sepetine atar gibi buruşturup suratıma fırlattı," diye yanıtladı Poole.

"Bu kesinlikle doktorun el yazısı, değil mi?" diye sorularını sürdürdü Bay Utterson.

"Onun el yazısına benzettim," dedi uşak yüzünü buruşturarak; hemen ardından sesi değişerek, "Ama el yazısının ne önemi var ki," dedi. "Gördüm ben onu!"

"Gördün mü? Nasıl yani?" dedi Bay Utterson.

"Gördüm işte!" dedi Poole. "Şöyle oldu. Bahçeden ameliyathaneye girmiştim birden. Anlaşılan, o ilaca ya da başka bir şeye bakınmak için gizlice dışarı çıkmıştı; çünkü odanın kapısı açıktı, ameliyathanenin öbür ucunda tahta sandıkların arasında bir şey arıyordu. Ben içeri girince kafasını kaldırıp baktı, çığlık atar gibi tuhaf bir ses çıkardı, hızla yukarı fırlayıp odaya girdi. Onu çok kısa görebildim, ama tüylerim diken diken oldu. Efendim, o benim beyim idiyse, yüzünde neden maske vardı o zaman? Benim beyim idiyse, neden bir sıçan gibi çığlık atıp kaçtı benden? Bunca zaman hizmet ettim ona. Hem sonra..." Sustu ve eliyle yüzünü sıvazladı.

"Çok garip bir durum," dedi Bay Utterson, "ama bir şeyler gün ışığına kavuşuyor galiba. Senin beyin, Poole, belli ki insana hem büyük acılar veren hem de değişime uğratan o hastalıklardan birine yakalanmış; anladığım kadarıyla, sesinin değişmesi, yüzündeki maske, dostlarından kaçması hep bu yüzden; zavallıcığın bu illetten yakayı kurtarmak umuduyla o ilaçın peşine düşmesi de bu yüzden – umarım umudu boşa çıkmaz! Ben olup biteni böyle açıklıyorum; çok acı, Poole, evet, düşünmesi bile dehşet verici; ama her şey apaçık ortada, taşlar yerine oturuyor, telaşa kapılmamızı gerektiren bir durum yok."

"Efendim," dedi uşak sapsarı kesilerek, "o şey benim beyim değildi; ben bunu bilirim, bunu söylerim. Benim efendim" –çevresine şöyle bir bakıp fısıldayarak konuşmaya başladı– "uzun boylu, yakışıklı bir adamdır, oysa o şey daha çok bir cüceye benziyordu." Utterson karşı çıkmaya kalktıysa da, "Ah, efendim," diye bağırdı Poole, "yirmi yıldan

sonra beyefendiyi tanımayacak mıyım yani, boyunun onu her Allahın sabahı gördüğüm o özel odanın kapısının neresine kadar geldiğini bile bilirim. Yok, efendim, o maskeli yaratık asla Dr. Jekyll değildi – kim bilir neydi, ama asla Dr. Jekyll değildi; ve bütün kalbimle inanıyorum ki bir cinayet işlendi."

"Poole," diye yanıt verdi avukat, "madem sen böyle diyorsun, o zaman bu dediklerini kesinleştirmeyi de ben üstüme alıyorum. Efendini incitmeyi hiç istemesem de, onun hâlâ sağ olduğunu ispatlayan şu mektup kafamı karıştırmış olsa da, o kapıdan zorla girmeyi görev bileceğim."

"Hay dilinize sağlık, Bay Utterson!" diye bağırdı uşak.

Utterson, "Şimdi gelelim ikinci soruya," diye sözünü sürdürdü: "Kim yapacak bu işi?"

Uşaktan, "Ne yani, tabii ki siz ve ben, efendim," diye gözü pek bir yanıt geldi.

"İyi dedin," diye karşılık verdi avukat; "neyle karşılaşırsak karşılaşalım senin başının belaya girmeyeceğinden emin olabilirsin."

Poole, "Ameliyathanede bir balta var," diye devam etti, "siz de mutfaktaki ocak demirini kapın bari."

Avukat, o hantal ve ağır aleti eline alıp şöyle bir tarttı. "Farkında mısın, Poole," dedi başını kaldırarak, "boyumuzdan büyük bir işe kalkışıyoruz."

"Öyle diyorsanız öyledir, efendim," diye yanıtladı Poole.

"İyi, öyleyse ikimiz de açık yürekli olmalıyız," dedi avukat. "İkimiz de kafamızdakileri yeterince kelimelere dökmüyoruz; bana sorarsan, söylenmedik bir şey kalmasın. Şu gördüğün maskeli adam var ya, teşhis edebildin mi onu?"

"Efendim, doğrusu şimşek gibi kayboldu ortadan, üstelik iki büklümdü, o yüzden teşhis ettim desem yalan olur," diye yanıt geldi uşaktan. "Ama Bay Hyde mıydı diye soruyorsanız – evet, sanırım oydu! Ne bileyim, Bay Hyde'la aynı boydaydı; onun gibi ayağına çabuktu; kaldı ki, ondan başka

kim laboratuvar kapısından girebilirdi ki? Cinayet saatinde anahtarın hâlâ onda olduğunu da unutmayın, efendim. Bu kadar da değil tabii. Bilmiyorum, Bay Utterson, Bay Hyde denen bu adamla hiç tanıştınız mı?"

"Evet," dedi avukat, "bir seferinde konuştum onunla."

"Öyleyse, bu beyde bir gariplik, insanı ürküten bir şey olduğunu hepimiz kadar siz de biliyorsunuzdur; nasıl diyeyim bilmem ki, efendim, adamın kanını donduran bir şey var onda."

"Haklısın," dedi Bay Utterson, "onu gördüğümde ben de seninkine benzer bir duyguya kapıldım."

"Eminim, efendim," diye yanıtladı Poole. "O maskeli, maymun kılıklı yaratığın ilaç şişelerinin arasından zıpladığı gibi hızla özel odaya daldığını görünce, doğrusu soğuk terler döktüm. Ha, bunun bir kanıt olmadığının farkındayım, Bay Utterson; o kadar da kör cahil değilim; ama sezgileri de o kadar yabana atmamalı, Kitabı Mukaddes'e el basarım o yaratık Bay Hyde'dı!"

"Tamam işte," dedi avukat. "Zaten ben de bundan korkuyorum. Bu dostluktan bir kötülük doğacaktı, korkarım doğdu da. Evet, sana bütün samimiyetimle inanıyorum; ben de zavallı Harry'nin öldürüldüğüne, katilin de (nedendir Tanrı bilir) hâlâ kurbanının odasında gizlendiğine inanıyorum. Öyleyse intikamımızı alalım derim. Bradshaw'u çağır."

Evin ayak işlerine bakan çocuk hemen koşup geldi; yüzü kireç gibiydi, gergin görünüyordu.

"Toparla kendini, Bradshaw," dedi avukat. "Farkındayım, bu gerilimli ortam hepinizi fena etkiledi; ama artık buna bir son vermeyi kafaya koyduk. Poole ve ben özel odaya zorla gireceğiz. Her şeyin yolunda olduğu ortaya çıkarsa, ben suçu üstüme almaya hazırım. Ama büyük bir aksilikle karşılaşmamız ya da caninin arka kapıdan sıvışmaya kalkışması olasılığına karşı, oğlanla birlikte elinize birer kalın sopa alıp köşeyi dönün, laboratuvarın kapısını tutun. Yerinizi almanız için on dakikanız var."

Bradshaw yola koyulurken avukat saatine baktı. "Hadi bakalım, Poole, iş başına," dedi; ocak demirini koltuğunun altına aldı, uşağın önüne düşerek avluya doğru ilerledi. Rüzgârın sürüklediği bulutlar ayı örtmüş, ortalık iyiden iyiye kararmıştı. Yürürlerken, ellerindeki mumun alevi binanın derin boşluğunda dolanıp duran rüzgârla titriyordu; ameliyathaneden içeri girdiklerinde, oturup sessizce beklediler. Dört bir yandan Londra'nın uğultuları duyuluyordu; hemen oracıkta ise sessizliği bozan, yalnızca özel odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyüp duran birinin ayak sesleriydi.

"Sabahtan akşama kadar böyle yürüyor, efendim," diye fısıldadı Poole; "tabii gecenin yarısından fazlası boyunca da. Ancak eczacıdan yeni bir numune gelince biraz olsun ara veriyor. N'aparsın, insanın vicdanı rahatsızsa başını yastığa rahat koyamaz! Ah, efendim, bunun her adımında haince döktüğü kanın lekesi var! Yaklaşın biraz daha, yeniden kulak verin – can kulağıyla dinleyin, Bay Utterson, söyleyin bana, doktorun ayak sesleri mi bunlar?"

İçerideki hafif ve garip adımlarla yürüyordu, sanki salına salına ve ağır ağır; Henry Jekyll'ın yerleri gıcırdatan güçlü adımlarına hiç benzemiyordu. Utterson bir iç çektikten sonra, "Başka hiçbir şey yapmıyor mu bu?" diye sordu.

Poole, başını salladı. "Bir sefer," dedi. "Bir seferinde ağladığını duydum!"

Avukat, dehşetle ürperdiğini hissederek, "Ağladığını mı duydun?" dedi, "Nasıl yani?"

"Bir kadın gibi ya da çaresiz bir insan gibi ağlıyordu," dedi uşak. "Yüreğim sızladı, az daha ben de ağlayacaktım."

Bradshaw'a tanıdıkları on dakikalık süre dolmak üzereydi. Poole samanları eşeleyip baltayı çıkardı; mumu saldırıya geçerken önlerini görebilsinler diye en yakın masanın üstüne koymuşlardı; nefeslerini tutup, gecenin sessizliğinde bir aşağı bir yukarı, bir aşağı bir yukarı durmadan gidip gelen ayak seslerine yaklaştılar.

"Jekyll," diye haykırdı Utterson. "Seni görmem gerekiyor." Biraz bekledi, ama yanıt yoktu. "Bak, dostça uyarıyorum seni, meraktan çatlıyoruz, seni görmek zorundayım; ne pahasına olursa olsun göreceğim de – ister kendi rızanla, ister kaba kuvvetle!"

İçeriden bir ses, "Utterson," dedi, "yalvarırım, acı bana!"

"Aman!" diye bağırdı Utterson. "Bu Jekyll'ın sesi değil, Hyde'ın sesi! Kır kapıyı, Poole."

Poole baltayı indirince bina sarsıldı, kırmızı çuhayla kaplı kapı kilidi ve menteşeleri zorladı. Özel odadan, ürkmüş bir hayvanın çığlığından farksız, acı bir feryat geldi. Balta bir kez daha kalkıp indiğinde kapı aynası çatırdadı, kapının kasası yerinden oynadı; balta dört kez daha kalkıp indi; kapı çok sağlam bir tahtadan yapılmış, kusursuz bir işçilikle donatılmıştı; o yüzden, kilit ancak beşinci darbede yuvasından çıktı ve yıkıntıya dönen kapı odanın içindeki halının üstüne yıkıldı.

Kendi gürültüleri ve ardından gelen suskunluktan ürken baskıncılar bir an geri durup içeriye göz attılar. Lambanın dingin ışığıyla aydınlanan özel oda gözlerinin önündeydi; şömine çıtır çıtır yanıyor, çaydanlık incecikten ötüyordu; bir-iki çekmece açıktı, kâğıtlar çalışma masasının üstünde düzgünce duruyor, şöminenin yakınında çay takımı hazır bekliyordu: Bundan daha sakin bir oda olamaz derdiniz; hani kimyasal maddelerle dolu cam kavanozları da görmeseniz, o gece Londra'nın en sıradan odasının burası olduğunu söyleyebilirdiniz.

Odanın tam ortasında, acı içinde iki büklüm olmuş, hâlâ kıpırdanan bir adamın bedeni vardı. Ayaklarının ucuna basarak yaklaşıp adamı sırtüstü çevirince Edward Hyde'ın yüzüyle karşı karşıya geldiler. Üzerinde kendisine çok bol gelen, doktorun cüssesine uyabilecek giysiler vardı; yüzünde hâlâ hayat belirtisi gibi görünen kıpırtılar görülse de canı çoktan çekilmişti; Utterson, elindeki kırılmış küçük ilaç şişesinden ve havaya yayılmış keskin siyanür kokusun-

dan,[18] canına kıymış birinin cesediyle karşı karşıya olduğunu anladı.

"Kurtarmakta da, cezalandırmakta da çok geç kaldık," dedi sert bir sesle. "Hyde kendi hesabını kendi görmüş; şimdi bize efendinin cesedini bulmak kalıyor."

Binanın çok büyük bir bölümü, zemin katın nerdeyse tümünü kaplayan ve tavandan aydınlatılmış olan ameliyathane ile öbür uçta üst katı oluşturan ve avluya bakan özel odadan meydana geliyordu. Ameliyathane bir koridorla ara sokağa açılan kapıya bağlanıyordu; bu durumda, özel oda da ikinci bir merdivenle dışarıya açılmış oluyordu. Bir de, birkaç karanlık dolap ile geniş bir kiler vardı. Buraları da karış karış aramaya kalktılarsa da, dolaplara şöyle bir göz atmak yetti, çünkü hepsi de bomboştu; kapaklarından dökülen toz topraktan uzun süredir açılmadıkları anlaşılıyordu. Kiler ise, çoğu Jekyll'dan önce orada oturmuş olan cerrahtan kalma, kullanılmayan eşyalar ve ıvır zıvırla doluydu; ama daha kilerin kapısını açar açmaz yıllardır girişi kapatan kocaman örümcek ağı tepelerine inince daha fazla araştırmalarının ne kadar gereksiz olduğunu anlayıverdiler. Henry Jekyll'ın ölüsünden de, dirisinden de en küçük bir iz yoktu.

Poole koridordaki döşeme taşlarına ayağıyla vurdu. Çıkan sese kulak kesilerek, "Buraya gömülmüş olmalı," dedi.

Utterson, "Kaçmış da olabilir," dedi ve dönüp ara sokaktaki kapıyı incelemeye koyuldu. Kapı kilitliydi; hemen oracıkta, döşeme taşlarının üstünde, çoktan paslanmış olan anahtarı buldular.

Avukat, anahtara bakarak, "Bu pek kullanılır gibi görünmüyor," dedi.

"Ne diyorsunuz, efendim!" diye sesini yükseltti Poole. "Görmüyor musunuz, kırılmış. Sanki adamın biri üstünde tepinmiş."

"Evet," diye sürdürdü Utterson, "kırılan yerleri de paslı." Birden korkuyla birbirlerine baktılar. "Bu işi hiç aklım almadı, Poole," dedi avukat. "Hadi, odaya geri dönelim."

Merdivenleri hiç konuşmadan çıktılar ve cesede ikide bir hâlâ dehşetle bakarak odayı iyicene incelemeye başladılar. Masalardan birinde kimyasal bir işlemden izler vardı; porselen kaplara ölçülü miktarlarda beyaz tuz serpilmişti; bahtsız adamın yapmakta olduğu bir deney yarım kalmıştı sanki.

Poole, "Bu ona her zaman getirdiğim ilacın aynısı," derken bile, çaydanlık onları irkilten bir sesle hâlâ fokurduyordu.

Kendilerini şöminenin başında buldular; ateşin yanına çekilmiş rahat bir koltuğun yanı başında çay takımları hazır bekliyordu, fincana şeker bile atılmıştı. Bir rafta çeşitli kitaplar diziliydi; bir kitap da çay takımlarının yanında açık duruyordu; Utterson, Jekyll'ın pek çok kez büyük bir övgüyle sözünü ettiği bu din kitabının sayfa kenarlarına kendi el yazısıyla akıllara durgunluk veren sövgüler yazmış olduğunu görünce şaşkınlığa uğradı.

Daha sonra, odayı yeniden gözden geçirmeye koyulduklarında, karşılarındaki boy aynasının derinliklerine dehşetle bakmaktan alıkoyamadılar kendilerini. Ama ayna öyle bir döndürülmüştü ki, onlara yalnızca tavanda oynaşan kızıl ışıltıları, şöminede yanan ateşin dolapların camlarında yinelenip duran parıltılarını ve eğilmiş bakan kendi soluk ve korku dolu yüzlerini gösteriyordu.

Poole, "Bu ayna bazı garip şeyler görmüş olmalı," diye fısıldadı.

Avukat, aynı ses tonuyla, "Gördükleri kendinden daha garip olmasa gerek," diye karşılık verdi. "Çünkü bu ayna Jekyll'ın..." derken ürkerek durakladı, ama hemen sonra toparlanarak, "bu ayna Jekyll'ın ne işine yaramış olabilir ki?" dedi.

"Doğru söze ne denir!" dedi Poole.

Daha sonra çalışma masasına yöneldiler. Masada özenle istiflenmiş kâğıtların en üstünde büyük bir zarf duruyor ve üzerinde doktorun el yazısıyla Bay Utterson'ın adı okunuyordu. Avukat zarfın mührünü kırıp açınca yere çeşitli

belgeler döküldü. İlki, avukatın altı ay önce geri çevirdiğindekiyle aynı garip maddelerin yer aldığı, ölüm halinde vasiyet, ortadan kaybolma durumunda da bağış senedi yerine geçecek bir vasiyetnameydi; ama avukat, Edward Hyde adının yerinde Gabriel John Utterson adını okuyunca tarifsiz bir şaşkınlığa uğradı. İlkin Poole'a, ardından elindeki kâğıda, sonra da caninin halının üstünde yatan cesedine baktı.

"Baygınlık geçireceğim şimdi," dedi. "Kaç gündür Hyde'ın elinin altındaydı; benden zerre kadar hazzetmezdi; adının vasiyetnameden çıkarıldığını görünce öfkeden kudurmuş olmalı; ama yine de belgeyi ortadan kaldırmamış."

Öteki kâğıdı aldı; doktorun el yazısıyla yazılmış kısa bir nottu bu, üstelik tarih de atılmıştı. "Ah, Poole!" diye bağırdı avukat, "Jekyll bugün sağmış, hem de buradaymış. Bu kadar kısa bir zamanda icabına bakılmış olamaz, hâlâ hayatta olmalı, kaçmış olmalı! Ama neden kaçtı acaba, nasıl kaçtı; hem bu durumda bunu bir intihar olarak açıklamayı göze alabilir miyiz? Yok, temkinli olmalıyız. Efendini büyük bir felaketin kucağına atmamızdan korkarım."

"Neden okumuyorsunuz, efendim?" dedi Poole.

Avukat, kaygılı bir sesle, "Korkuyorum da ondan," diye yanıtladı. "Umarım, korkum yersizdir!" dedikten sonra kâğıdı gözlerine yaklaştırıp okumaya başladı.

Sevgili Utterson, — Bu not eline geçtiğinde ben şimdiden bilemediğim nedenlerle ortadan kaybolmuş olacağım, ama içgüdülerim ve içinde bulunduğum tarifi imkânsız durumun bütün şartları artık sonumun kesin ve de yakın olduğunu gösteriyor. Öyleyse önce Lanyon'ın senin ellerine teslim edeceği konusunda beni uyardığı açıklamasını oku; sonra da, daha fazlasını öğrenmek istiyorsan, itiraflarımı aç oku.

Naçiz ve bahtı kara dostun,

HENRY JEKYLL.

"Üçüncü bir belge daha mı vardı?" diye sordu Utterson.

Poole, "Buyrun, efendim," diyerek, birkaç yerinden mühürlenmiş şişkin bir paketi Utterson'a verdi.

Avukat paketi cebine koydu. "Ben olsam bundan kimseye söz etmezdim. Efendin kaçmış ya da ölmüşse, hiç değilse onun saygın adını korumuş oluruz; ama saat on oldu; eve gidip bu belgeleri sakin sakin okumam gerekiyor; gece yarısından önce burada olurum, o zaman polise habere veririz."

Ameliyathanenin kapısını arkalarından kilitleyip çıktılar; hizmetkârlar salonda şöminenin başında bekleşedursunlar, Utterson bu sır perdesini kaldıracak iki yazıyı okumak üzere ofisine doğru yorgun argın yola koyuldu.

DR. LANYON'IN AÇIKLAMASI

Ocak ayının dokuzunda, yani dört gün önce, akşam postasından taahhütlü bir mektup geldi; üstündeki adres meslektaşım ve eski okul arkadaşım Henry Jekyll'ın el yazısıyla yazılmıştı. Yazışmak gibi bir âdetimiz hiç olmadığından, çok şaşırdım; bir gece önce onunla görüşmüş, hatta yemek de yemiştim, ama görüşmemiz sırasında bu kadar mesafeli bir yazışmayı gerektirecek bir şey konuştuğumuzu hatırlamıyordum. Yazdıkları şaşkınlığımı bir kat daha artırdı; çünkü mektup şöyleydi:

10 Aralık 18—[19]

Sevgili Lanyon, — Sen benim en eski dostlarımdan birisin; bilimsel konularda zaman zaman ters düşmüş olsak da, en azından ben kendi payıma bugüne kadar muhabbetimizde bir eksilme olduğunu hatırlamıyorum. Bana, "Hayatım, onurum, akıl sağlığım sana bağlı, Jekyll," desen, sana yardım etmek için neler vermezdim, bütün bir servetimi bile feda ederdim. Lanyon, şimdi hayatım, onurum, akıl sağlı-

ğım senin merhametine kalmış; bu gece beni yüzüstü bırakırsan, mahvoldum demektir. Böyle bir girizgâhtan sonra, senden şerefsizce bir istekte bulunacağımı düşünebilirsin. Karar senin.

Bu akşamki bütün işlerini ertelemeni istiyorum – evet, hastalanıp yatağa düşmüş bir imparatora çağrılsan bile; senin araban kapının önünde değilse, bir araba çağırmanı, yazdıklarımı unutursan diye bu mektubu da alıp doğruca evime gelmeni istiyorum. Uşağım Poole gerekli emirleri aldı; bir çilingirle birlikte seni bekliyor olacak. Özel odamın kapısını zorlayıp açacaksınız; ama sen içeriye yalnız girecek, sol tarafta duran camlı dolabı (üzerinde E harfi olan) kilitliyse kilidini kırarak açacaksın; üstten dördüncü ya da alttan üçüncü (aynı şey) çekmeceyi *içinde ne varsa olduğu gibi* çekip alacaksın. Aklım başımda olmadığı için, sana yanlış bilgi vermekten çekiniyorum; ama yanlış bilgi vermiş olsam da, sen içindekilere bakarak doğru çekmecenin hangisi olduğunu anlayabilirsin: İçinde toz ilaçlar, küçük bir ilaç şişesi, bir de defter olacak. Yalvarırım, o çekmeceyi içindekilerle birlikte al, Cavendish Meydanı'na götür.

Bana yapacağın iyiliğin ilk bölümü burada tamamlanıyor, gelelim ikinci bölüme. Bu mektup eline geçer geçmez yola koyulursan, gece yarısından çok önce dönmüş olacaksın; ama, yalnızca önlenemeyecek ve de öngörülemeyecek bir engel çıkmasından korktuğum için değil, aynı zamanda bundan sonraki işin hizmetkârlarının uykuda oldukları bir saatte yapılmasını tercih ettiğim için de, sana bir zaman payı tanıyacağım. Diyeceğim o ki, senden gece yarısı muayenehanende yalnız olmanı, gelip benim adımı verecek kişiyi içeriye senin almanı ve benim özel odamdan alıp getirdiğin çekmeceyi o kişiye teslim etmeni istiyorum. İşte o zaman üzerine düşeni yapmış ve minnettarlığımı kazanmış olacaksın. Beş dakika sonra da, eğer hâlâ bir açıklama istemekte ısrarlıysan, bütün bu düzenlemelerin hayati bir önem taşıdığını

anlamış olacaksın; ama sana saçma gelseler de bu dediklerimden birini bile ihmal edecek olursan, ölümümün ya da aklımı oynatmamın vicdani yükü altında kalabilirsin.

Bu ricamı ciddiye almazlık etmeyeceğinden emin olsam da, böyle bir ihtimalin düşüncesi karşısında bile yüreğim eziliyor, ellerim titriyor. Gecenin bu saatinde, garip bir yerde, akla havsalaya sığmaz bir ıstırabın karanlığına boğulmuş biri olarak düşün beni, ama bana hiç gecikmeden yardım edecek olursan dertlerimin anlatılıp unutulmuş bir hikâye gibi uçup gideceğini çok iyi bildiğimi de unutma. Yardımını esirgeme, sevgili Lanyon, kurtar beni.

Dostun,
H.J.

NOT. Bu mektubu tam mühürlüyordum ki, yüreğime bir başka korku düştü. Postane beni yarı yolda bırakabilir ve bu mektup yarın sabaha kadar eline geçmeyebilir. Böyle olduğu takdirde, sevgili Lanyon, senden istediğimi gün içinde senin için ne zaman uygunsa o zaman yap; benden gelecek kişiyi de yine gece yarısı bekle. Tabii artık çok geç de olabilir; o gece hiçbir olay olmazsa, anla ki Henry Jekyll'ı bir daha göremeyeceksin.

Bu mektubu okuyunca, meslektaşımın aklını kaçırdığından emin oldum; ama bu en küçük bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanıtlanmadıkça, istediklerini yapmak zorundaydım. Onun ipe sapa gelmez isteklerini anlayamadığım için, önemini kavrayacak durumda da değildim; gel gör ki, bu kadar büyük bir ciddiyetle kaleme alınmış istekleri bir tarafa bırakmak da ağır bir sorumsuzluk olacaktı. O yüzden, masadan kalktım, bir faytona atlayıp Jekyll'ın evinin yolunu tuttum. Uşak beni bekliyordu; o da aynı postadan, talimatlar içeren bir mektup almış; derhal bir çilingirle bir marangoz çağırtmıştı. Biz daha konuşuyorduk ki

ikisi de geldi; hep birlikte Dr. Denman'ın, (kuşkusuz senin de bildiğin gibi) Jekyll'ın özel odasına kolayca geçilen eski ameliyathanesine girdik. Özel odanın kapısı çok sağlam, kilit de pek dayanıklıydı; marangoz, eğer zor kullanılacaksa büyük sorun çıkacağını, kapıyı kırmak zorunda kalacağını söylemeden edemedi; çilingir de çaresizliğe kapılmak üzereydi. Ama marifetli bir adamdı çilingir; iki saat uğraşıldıktan sonra kapı açıldı. Üstünde E harfi bulunan dolabın kilidi açılınca çekmeceyi çekip çıkardım, içine saman doldurdum ve bir beze sardım, yanıma alıp Cavendish Meydanı'na geri döndüm.

Evde çekmecenin içindekileri incelemeye başladım. Toz ilaçlar bir eczacı hassaslığıyla olmasa da özenle hazırlanmıştı; Jekyll tarafından özel olarak hazırlandıkları belliydi; poşetlerden birini açıp baktım, bana beyaz tuz kristalleri gibi göründü. Daha sonra göz attığım küçük ilaç şişesi insanın burnunun direğini kıracak kadar keskin kokulu, kan kırmızı bir sıvıyla doluydu yarısına kadar; bana içinde fosfor ve uçucu eter varmış gibi geldi. Başka neler bulunduğu konusunda bir tahmin yürütemedim. Defter sıradan bir okul defteriydi ve içinde bir dizi tarih dışında pek bir şey yoktu. Tarihler ise uzun yılları kapsayan bir dönemi içeriyor, ama kayıtlar bir yıla yakın bir süre önce birden kesiliyordu. Zaman zaman bu tarihlerin yanına genellikle tek bir sözcüğü geçmeyen kısa notlar düşülmüştü: Defterdeki birkaç yüz kaydın altı kadarında "çift" sözcüğü geçiyordu; listenin çok başlarında bir yerde ise, sonu ünlem işaretleriyle dolu "Tam bir başarısızlık!!!" yazılmıştı. Meraktan çatlasam da, bütün bunlardan kesin bir sonuç çıkaramıyordum. İçinde tentür bulunan küçük bir ilaç şişesi, bir poşet tuz ve (Jekyll'ın araştırmalarının pek çoğu gibi) elle tutulur hiçbir sonuca varmamış bir dizi deneyin kayıtları duruyordu önümde. Bütün bunların benim evimde bulunması, delifişek meslektaşımın onurunu, akıl sağlığını ya da hayatını nasıl etkileyebilirdi ki? Bu ulak

neden başka bir yere gitmiyordu da bana geliyordu? Diyelim başka bir yere gitmesi sakıncalıydı; peki, benimle neden gizlice buluşması gerekiyordu? Bunlara kafa yordukça, bir beyin hastalığı vakasıyla karşı karşıya bulunduğum kanısına vardım ve hizmetkârlarımı yatmaya gönderdiğimden, olur da kendimi savunmam gerekir diye eski bir altıpatları doldurup yanıma aldım.

Londra'da saatler on ikiyi çalmıştı ki, kapının tokmağı usulca vuruldu. Gidip kapıyı açtığımda, evin girişindeki sütunlara siperlenmiş ufak tefek bir adamla karşılaştım.

"Dr. Jekyll'dan mı geliyorsunuz?" diye sordum.

Başıyla belli belirsiz onayladı; buyur ettiğimde ise, başını çevirip karanlık meydana keskin bir bakış fırlattıktan sonra içeri girdi. Yakınlarda bir polis, elinde sürgüsü açık feneri, ilerliyordu; ziyaretçimin polisi görünce irkilip kendini alelacele içeri attığı gözümden kaçmadı.

Bütün bu ayrıntılar, doğrusu beni fazlasıyla tedirgin etti; onun ardından aydınlık muayenehaneye doğru yürürken elimi silahımdan ayırmadım. Orada, artık en sonunda onu açık seçik görebilme fırsatı buldum. Şurası kesin ki, onu daha önce hiç görmemiştim. Dediğim gibi, ufak tefekti; ayrıca, yüzündeki iğrenç ifade, çeviklikle çelimsizliğin bedenindeki o akıl almaz bileşimi beni şaşkına çevirmişti; ve son olarak, o kadar yakında olmasının insana verdiği garip tedirginlik de daha az şaşırtıcı sayılmazdı. Sanki aniden ölmeden önceki o ürperti ve titremelere yakalanmıştı ve belirgin bir biçimde nabzı zayıflıyordu. O zaman bunu onun özel durumundan kaynaklanan, kişisel bir nefrete bağlamış, belirtilerin bu kadar belirgin olmasına şaşırmakla kalmıştım; ama o zamandan bu yana, bunun nedeninin insan doğasının çok daha derinlerinde yattığı ve nefretten daha derin bir dayanağı olması gerektiği kanısına vardığımı söyleyebilirim.

Bu adamın (daha içeri girer girmez bende ancak tiksindirici olarak tanımlayabileceğim bir merak uyandırmıştı) kılık

kıyafeti sıradan birini gülünç kılacak tarzdaydı: Giysileri, pahalı ve sade bir kumaştan dikilmiş olsa da, neresinden bakarsan bak üstüne çok bol geliyordu – uzun gelen pantolonunun paçaları yere değmesin diye kıvrılmış, ceketinin beli kalçalarına sarkmış, yakaları omuzlarına kadar yayılmıştı. Belki tuhaf gelecek ama, kıyafetindeki bu şapşallığın bana hiç de gülünç gelmediğini söylemeliyim. Aksine, karşımdaki yaratığın özünde olağandışı ve karanlık bir şey –insanı avucunun içine alan, afallatan ve tiksindiren bir şey– olduğundan, kıyafetindeki uyumsuzluk bende uyanan izlenimle uyuşuyor, hatta onu daha da pekiştiriyordu; öyle ki, adamın yaradılışı ve karakterine duyduğum ilgiye, nereden geldiğine, hayatına, akıbetinin ne olacağına, toplumdaki konumuna duyduğum merak da eklenmişti.

Bu gözlemlerin yazılması epeyce yer tuttuysa da, edinilmeleri birkaç saniye aldı. Konuğumun gerçekten de heyecandan eli ayağı titriyordu.

"Sende mi?" diye bağırdı. "Sende mi?" O kadar büyük bir telaş içindeydi ki, beni kolumdan tutup sarsmaya bile kalktı.

Elini ittim ama, dokunduğu anda içimde buz gibi bir ürperti hissetmiştim. "Bakın, efendim," dedim. "Henüz sizinle tanışma şerefine nail olmadığımı unutuyorsunuz. Oturun, lütfen." Ve onun da oturması için, gecenin ilerlemiş saatinin, kafamı yiyip bitiren onca şeyin ve konuğumun uyandırdığı dehşetin elverdiği ölçüde, karşımda sıradan bir hastam varmış gibi yaparak her zamanki koltuğuma oturdum.

Adam, kibarca, "Çok özür dilerim, Dr. Lanyon," diye yanıtladı. "Yerden göğe kadar haklısınız; sabırsızlığım nezaketimi sekteye uğrattı. Buraya meslektaşınız Dr. Henry Jekyll'ın isteği üzerine, fazla sürmeyecek bir iş için geldim; yanılmıyorsam..." Durdu, elini boğazına götürdü; kendini toparlamış olmakla birlikte histeri ataklarıyla boğuştuğunu görebiliyordum[20] – "yanılmıyorsam, bir çekmece..."

Ama o anda konuğumun duraksamasına, belki biraz da artan merakıma dayanamadım.

"Şurada, efendim," dedim, masanın arkasında, hâlâ bezle örtülü olarak yerde duran çekmeceyi göstererek.

Çekmeceye doğru atılacak olduysa da durdu, elini kalbine götürdü; çenelerindeki kasılmayla dişlerinin gıcırdadığını duyabiliyordum; suratı öyle korkunçlaşmıştı ki, ölecek ya da aklını kaçıracak diye telaşlandım.

"Toparlayın kendinizi," dedim.

Bana ürkünç bir gülümseyişle baktıktan sonra, sanki çaresiz kalıp da karar vermiş gibi bezi çekip aldı. Çekmecedekileri görür görmez büyük bir rahatlamayla boğazında öyle bir hıçkırık düğümlendi ki, oturduğum yerde dondum kaldım. Hemen ardından da, son derece dizginlenmiş bir sesle, "Ölçü kabın var mı?" diye sordu.

Yerimden güçlükle kalkıp istediği şeyi verdim.

Gülümseyerek başıyla teşekkür etti, kırmızı tentürden birkaç damla koyup tozlardan birini ekledi. İlk başta kırmızımsı bir renk alan karışım, kristaller eridikçe parlaklaşmaya, işitilebilir bir sesle köpürmeye ve dumanlar çıkarmaya başladı. O anda köpürme birden durdu ve bileşim koyu mora çaldı, sonra rengi yeniden solarak yavaş yavaş soluk yeşile döndü. Bu değişimleri gözünü kırpmadan izlemiş olan konuğum, gülümseyerek kabı masaya bıraktı, sonra bana dönüp sorgulayan gözlerle baktı.

"Şimdi sadede gelelim," dedi. "Aklını mı kullanacaksın, yoksa merakının rüzgârına mı kapılacaksın? Lafı daha fazla uzatmadan bu kabı alıp evinden çıkıp gitmeme izin mi vereceksin, yoksa merakının açgözlülüğüne boyun mu eğeceksin? Düşünmeden cevap verme, çünkü sen ne dersen o olacak. İlkine karar verirsen, senin için hiçbir şey değişmeyecek, ne daha zengin olacaksın ne de daha akıllı, canından bezmiş bir adama yardım etmek bir ruh zenginliği sayılmıyorsa elbet. Yok, öbürünü seçersen, bu odada, tam şu anda yepyeni

bir bilgi âlemi, şöhret ve kudretin yepyeni yolları serilecek önüne; Şeytan'ın inançsızlığını bile yaya bırakacak bir mucize karşısında apışıp kalacaksın."

"Efendim," dedim, hiç de öyle olmadığım halde soğukkanlı görünmeye çalışarak, "bilmece gibi konuşuyorsunuz, söylediklerinize zerre kadar inanmadığıma şaşıracağınızı pek sanmıyorum. Ama işin sonunu görmeden size nedensiz yere yardım etmekte fazla ileri gittim belki de."

"Güzel," diye yanıtladı konuğum. "Ettiğin yemini unutma, Lanyon: Az sonra göreceklerin mesleğimizin sırrı olarak kalacak.[21] Şimdi, sen ki bunca zamandır en sığ ve maddeci görüşlere sadık kaldın, sen ki deneyüstü tıbbın yararlarını reddettin, sen ki üstatlarını alaya aldın – seyreyle de gör bakalım!"

Cam kabı dudaklarına götürüp bir dikişte içti. Bir çığlık geldi; sendeledi, tökezlendi, uzanıp masaya yapıştı, gözleri belermişti, ağzını aralamış güçlükle nefes alıyordu; ona bakarken, bir değişiklik olduğunu fark ettim –şişiyordu sanki– yüzü birden kapkara kesildi, yüz hatları eriyip değişiyor gibiydi; ansızın yerimden fırlayıp sırtımı duvara yasladım, o mucizeden korunmak için kolumu kaldırıp sindim, yüreğim ağzıma gelmişti.

"Aman Tanrım!" diye haykırdım, "Aman Tanrım! Aman Tanrım!"; karşımda –benzi kül gibi olmuş, dermanı kesilmiş, kendinden geçmiş ve ölümden dönmüş biri gibi el yordamıyla ilerleyen– Henry Jekyll duruyordu!

Sonraki bir saat süresince bana neler anlattığını kafamı toparlayıp yazamıyorum. Gördüklerim de, işittiklerim de ruhumu karartmaya yetti; şimdi o görüntü gözümün önünden kaybolmuşken, kendi kendime gördüklerime inanıp inanmadığımı soruyorum ve verecek cevap bulamıyorum. Hayatım allak bullak oldu; gözüme uyku girmiyor; her gün sabahtan akşama kadar o amansız dehşetle yaşıyorum; bana öyle geliyor ki artık günlerim sayılı, ölecekmişim gibi bir his

var içimde; gel gör ki, hâlâ kuşkuda olduğum için gözüm arkada gideceğim. O adamın, pişmanlık gözyaşları dökerek de olsa, gözlerimin önüne serdiği alçaklığı aklıma getirmek bile yüreğime dehşet salıyor. Tek bir şey diyeceğim, Utterson ve o da (aklın alırsa tabii) yetip de artacak bile. O gece evime sürünerek giren yaratık, bizzat Jekyll'ın itirafına göre, Hyde diye bilinen ve ülkenin dört bir yanında Carew'un katili olarak aranan adamdı.

HASTIE LANYON

HENRY JEKYLL'IN VAKAYLA İLGİLİ TEKMİL AÇIKLAMASI

18— yılında servet sahibi bir ailenin çocuğu ve üstün yetenekler bahşedilmiş bir insan olarak dünyaya geldim; doğuştan çalışkanlığa yatkındım, ahbaplarım arasındaki bilge ve iyi yürekli insanların bana saygı göstermelerine bayılırdım; o yüzden, tahmin edilebileceği gibi, onurlu ve seçkin bir gelecek için her türlü güvencem vardı. En büyük kusurum ise, yaradılışımdaki pek çoklarını hoşnut edebilecek ele avuca sığmaz uçarılığı, benim ister istemez başımı dik tutmak ve halkın karşısında herkesten daha ciddi bir yüz ifadesi takınmak zorunda oluşumla uzlaştırmakta güçlük çekmemdi. O yüzden, sonunda, zevk aldığı şeyleri gizleyen bir insan olup çıktım; külahımı önüme koyup düşünebildiğim bir yaşa gelip de çevreme şöyle bir bakmaya, bu dünyada nereden nereye geldiğimi enine boyuna tartmaya başladığımda ise, çoktan iki yönlü bir hayatın pençesine düşmüş bulunuyordum. Benim suçluluk duyduğum bu aykırılıklar için pek çokları neler vermezdi; ama yöneldiğim yüce amaçlar yüzünden, onları nerdeyse marazi bir utanç duygusuyla gizledim. Böylece, beni ben yapan, kusurlarımın azalması değil tutkularımın dayatıcılığı oldu; bu da, insanın iki yönlü doğasını bölen

ve birleştiren iyilik ve kötülük dünyalarının bende insanların çoğundakinden de derin bir uçurum açmasına neden oldu. Bu durumda, dinin köklerinde yatan ve endişenin en bereketli kaynaklarından biri olan hayatın bu katı yasasına[22] aklımı taktım ve bunun üstüne derin derin düşünmeye yöneldim. İkiyüzlülük içime işlemiş olsa da asla bir sahtekâr değildim; her iki yüzüm de yapmacıksızdı; gündüz gözüyle öğrenip ufkumu genişletmeye ya da üzüntü ve acılarımdan kurtulmaya çabalarken ne denli kendimsem, zincirlerimden boşanıp utanca batarken de o ölçüde kendimdim. Sonunda, tümüyle mistik ve deneyüstü olana yönelen bilimsel çalışmalarım, ruhumla bedenim arasında sürüp giden bu savaşın ayırdına varmama güçlü bir ışık tuttu. Her geçen gün, kısmen keşfettiğim, zihnimin hem ahlaki hem de düşünsel yönleriyle feci bir enkaza dönüşmeye mahkûm olduğum gerçeğine giderek biraz daha yaklaştım: Aslında insanoğlunun bir değil, iki benliği vardı. İki diyorsam, bilgilerim şimdilik ancak bu kadarına yettiği için. Benden sonrakiler bu alanda daha da ileri gidecekler; ben, insanoğlunun önünde sonunda türlü türlü, birbiriyle bağdaşmaz, birbirinden bağımsız benlikler bütünüyle bilineceğini tahmin etme cüretinde bulunuyorum. Ben, kendi payıma, hayatın doğasından yola çıkarak, hiç şaşmadan bir yönde, tek bir yönde ilerledim. Ahlaki yanım ve kendimde, insanın derinlerinde yer etmiş ikili yaradılışı tanımayı öğrendim; bilinç dünyamda çarpışan ikili yaradılıştan biri ya da öbürü olduğum rahatlıkla söylenebilirse de, bunun ancak tümüyle her ikisi de olduğum için söylenebileceğini anladım; daha ilk başta, hatta bilimsel keşiflerimin seyri böyle bir mucizenin mümkün olduğunu bütün çıplaklığıyla ortaya koymaya başlamadan bile önce, bu iki öğeyi birbirinden ayırma düşüncesinin hazzını harikulade bir hayal gibi yaşamayı öğrenmiştim. Her biri ayrı kimliklerde barındırılabilse, diyordum kendi kendime, o zaman hayat katlanılmaz olmaktan çıkabilir; vicdansız olanı,

dürüst ikizinin arzuları ve vicdan azabından kurtularak bildiğini okuyabilir; vicdanlı olanı da, haz duyduğu iyi şeylerle uğraşarak ve yabancısı olduğu bu kötülük yüzünden artık utanca ve pişmanlığa boğulmadan, kendi yolunda kararlılık ve güvenle dimdik yürüyebilir. Bu iki uzlaşmazın birbirine bağlanmış olması, bu uyuşmaz ikizlerin bilincin acılar içindeki dölyatağında durmadan savaşıyor olmaları, insanlığın tepesine çökmüş bir lanetti. Peki, bunlar birbirlerinden nasıl ayrılacaklardı?

Bütün bunları aklımdan geçiriyordum ki, daha önce de dediğim gibi, laboratuvar masasından vuran bir ışık konuyu aydınlatmaya başladı. Sırtımıza geçirilmiş olan bu görünürde çok somut bedenin ürkütücü tinselliğini, esrarlı kalımsızlığını bugüne kadar açıklanmış olandan daha derin bir biçimde algılamaya başladım. Koca bir çadırı havaya savurabilecek bir rüzgâr kadar güçlü etkenlerin o bedensel giysiyi sarsıp sürükleyebileceğini gördüm. İtirafımın bu bilimsel yanına, iki sağlam nedenden ötürü, derinliğine girmeyeceğim. İlk neden, insanoğlunun hayatımızın o korkunç yazgısı ve ağır yükünü sonsuza kadar omuzlarında taşımak zorunda olduğunu, bunu sırtımızdan atmaya kalktığımızda da bize daha da yabancı, daha da korkunç bir baskıyla geri döndüğünü öğrenmiş olmam. İkincisi, bu anlattıklarımdan ne yazık ki çok açık bir biçimde anlaşılacağı gibi, keşiflerimin tamamlanmamış olması. Ancak şu kadarını söyleyeyim ki, yalnızca ruhumu oluşturan belirli güçlerin gizemi ve görkemi açısından kendi bedenimin ayırdına varmakla kalmadım; aynı zamanda, o güçlerin egemenliğine son verecek ve ruhumun düşkün yanlarının bir dışavurumu olduğu ve damgasını taşıdığı için bana hiç de yabancı olmayan ikinci bir beden ve suret sağlayacak bir ilaç hazırlamayı başardım.

Bu kuramımı uygulamaya geçirmekte çok duraksadım. Hayatımı tehlikeye attığımı iyi biliyordum; çünkü kimliğimizin can evini bu kadar güçlü bir biçimde denetimi altına

alıp sarsabilen bir ilaç, en küçük bir doz aşımı ya da en ufak bir vakitsiz kullanım durumunda, değiştirmesini beklediğim o ruh sığınağını tümden yerle bir edebilirdi. Ama bu denli benzersiz ve engin bir keşfin baştan çıkarıcılığı, en sonunda tehlike çanlarını susturdu. Tentürümü çoktan hazırlamıştım; hemen, toptancı bir ecza şirketine, son olarak kullanmam gerektiğini deneylerimden bildiğim bir tuzdan çok miktarda sipariş ettim ve uğursuz bir gecenin geç saatlerinde, tüm elementleri karıştırdım, kapta kaynayıp dumanları tütünceye kadar bekledim, köpürmeler dinince de iksiri gözümü kararıp içiverdim.

Ardından şiddetli sancılar geldi: Kemiklerim eziliyor gibiydi, midem feci bulanıyordu, doğum ya da ölüm anında bile rastlanmayacak bir dehşete kapılmıştım. Çok geçmeden bu acılar hızla hafiflemeye başladı ve sanki büyük bir hastalığı atlatmışçasına kendime geldim. Duyularım tuhaflaşmıştı, tanımlayamayacağım bir yenilik, yeni olduğu için de akıl almaz bir hoşluk duyuyordum. Bedenimi daha genç, daha hafif, daha mutlu hissediyordum; delifişek bir pervasızlık gelmişti, hayalimden bir değirmenin çarkını çeviren sular gibi akıp giden tensel imgeler geçiyordu, yükümlülüklerin bağları çözülmüş, ruhumu bilinmedik ama hiç de masum olmayan bir özgürlük sarmıştı sanki. Bu yeni hayatın daha ilk anında, daha kötücül, on kat daha kötücül olduğumu, özümde yatan kötülüğümün kölesi olup çıktığını anlamıştım ve bu düşünce, o anda, şarap gibi neşe ve haz verdi bana. Bu yepyeni duyumların coşkusuyla kollarımı öne uzatacak oldum ve birden bedenimin kısalmış olduğunu fark ettim.

O sıralar odamda ayna yoktu; şimdi yazarken yanımda duran ayna buraya sonradan tam da bu başkalaşımlar için getirilmişti. Gece çoktan sabaha devrilmişti –gerçi ortalık hâlâ karanlıktı, ama tan ağardı ağaracaktı– evdekiler uykularının en derin saatlerindeydiler; bense, umut ve zaferin verdiği coşkuyla, yeni suretimle yatak odama kadar gitme

tehlikesini göze almaya karar vermiştim. Takımyıldızların gökyüzünden bana baktıkları avludan geçerken, uykusuz gecelerinde böyle bir yaratığı ilk kez görüyor olsalar gerek dedim kendi kendime; kendi evimde bir yabancı gibi koridorlardan gizlice geçtim; odama girince, Edward Hyde'ın neye benzediğini ilk kez gördüm.

Bu noktada yalnızca kuramsal olarak konuşmam gerekir; bildiklerimi değil, en olası olduğunu sandığım şeyleri söylemeliyim. Yaradılışımın artık biçimlendirme gücünü aktarmış olduğum kötücül yanı, az önce alaşağı etmiş olduğum iyicil yanı kadar dinç ve gelişkin değildi. Ne de olsa onda dokuzu uğraşıp didinmekle, erdemli olmaya ve nefsimi bastırmaya çabalamakla geçmiş olan hayatım boyunca kötücül yanım yan gelip yatmış, pek o kadar hırpalanmamıştı. Edward Hyde'ın Henry Jekyll'dan çok daha ufak tefek, zayıf ve genç olmasının nedeni bana kalırsa buydu. Birinin yüzünün iyilikle aydınlanmasına karşılık, öbürünün suratından kötülük akıyordu. Üstelik kötülük (ki hâlâ insanoğlunun ölümcül yanı olduğu inancındayım) o bedene çarpıklık ve bozulmanın damgasını vurmuştu. Yine de, aynadaki o ibretin kudretine baktığımda, tiksintiden çok bir yakınlık duyduğumu söylemeliyim. Ne de olsa, o da benden başka biri değildi. Doğal ve insani görünüyordu. Bana ruhun daha canlı bir imgesini taşıyor gibi geliyordu, o güne kadar benim demeye alıştığım yetersiz ve bölünmüş suretimden daha açık seçik ve biricikti. Buraya kadar kuşkusuz haklıydım. Edward Hyde'ın suretine büründüğümde, ilk başlarda, insanların bana belirgin bir korkuyla yaklaştıklarını gözlemledim. Bu, kanımca, karşılaştığımız insanların hepsinin iyilik ile kötülüğün bir bileşimi olmalarından ve insanlar arasında bir benzeri daha olmayan Edward Hyde'ın katışıksız kötülük olmasından kaynaklanıyordu.

Aynanın karşısında bir an durdum: İkinci ve kesin sonucu belli edecek deneyi henüz yapmamıştım; kimliğimi geri

gelmez bir biçimde yitirip yitirmediğimi ve artık benim olmayan bir evden gün ağarmadan kaçmam gerekip gerekmeyeceğini anlamak zorundaydım; çabucak özel odama döndüm, ilacı bir kez daha hazırlayıp kabı başıma diktim, çözünmenin verdiği acıları bir kez daha çektim; kendime geldiğimde, artık yeniden Henry Jekyll'ın karakteri, cüssesi ve suretindeydim.

O gece kaçınılmaz yol ayrımına gelmiştim. Keşfime daha soylu bir ruhla yaklaşmış, deneyi yüce gönüllü ve dini bütün tutkuların etkisiyle tehlikeye atmış olsaydım, her şey bambaşka olabilir, o ölüm ve doğum acılarından bir iblis değil de bir melek olarak çıkabilirdim. İlacın ayrım gözeten bir etkisi yoktu; ne şeytaniydi ne de ilahi; tek etkisi, yaradılışımın kapatıldığı zindanın kapılarını sarsmak oldu ve içimde ne varsa Filipi'deki mahpuslar gibi dışarıya kaçıştı.[23] O sıralar erdemli yanım uyukluyordu, hırsın uyanık tuttuğu kötü yanım ise atik ve çevik davranıp fırsatı kaçırmadı ve ortaya Edward Hyde çıktı. Böylece, artık iki karakterim ve iki suretim olmuştu, biri tümden kötü, öbürü ise hâlâ o eski Henry Jekyll; ama bu uyuşmaz bileşimin düzelmesinden ve iyileşmesinden çoktan umudu kesmiştim. Diyeceğim, gidiş tümüyle daha kötüye doğruydu.

O günlerde bile, yalnızca çalışmakla geçen hayatımın yavanlığından duyduğum hoşnutsuzluğu henüz yenememiştim. Hâlâ felekten bir gün çaldığım zamanlar olmuyor değildi; ama (en hafif deyişle) soysuz zevklerim olduğundan ve yalnızca çok ünlü ve saygın biri olmakla kalmayıp aynı zamanda yaşlanmaya da yüz tuttuğumdan, hayatımdaki bu tutarsızlık her geçen gün biraz daha çekilmezleşiyordu. İşte bu yüzden, elimdeki yeni güç bana o kadar çekici geldi ki, sonunda onun kölesi oldum. Şöhretli profesörün bedeninden sıyrılıp, Edward Hyde'ın bedenini kalın bir palto gibi sırtıma geçirmem için kabı başıma dikmem yeterliydi. Bunu düşünmek bile hoşuma gidiyordu; o sıralar bana pek

eğlenceli gelmişti; hazırlıklarımı yaparken kılı kırk yardım. Polisin Hyde'ın izini sürdüğü Soho'daki o evi alıp, dayadım döşedim; ev işlerini çekip çevirsin diye de, ağzına kilit vuracağından ve tıynetsizliğinden emin olduğum bir kadını tuttum. Bir yandan da, hizmetkârlarıma, Bay Hyde adında birinin (kendisini tarif ettim) bundan böyle meydandaki evime serbestçe girip çıkabileceğini ve her türlü yetkiye sahip olacağını bildirdim; herhangi bir aksilik çıkmasın diye de, ikinci kişiliğime bürünüp evdeki herkesçe tanınmasını sağladım. Ondan sonra, hani şu çok karşı çıktığın vasiyetnameyi kaleme aldım; Dr. Jekyll olarak başıma kötü bir şey gelirse, Edward Hyde'ın kimliğine bürünerek maddi bir zarara uğramaktan kurtulacaktım. Böylece, kendimi sanımca her bakımdan sağlama aldıktan sonra, durumumun tuhaf ayrıcalıklarının keyfini sürmeye başladım.

İnsanlar eskiden hem kendilerine hem de saygınlıklarına leke sürülmesin diye kirli işlerini gözü kara haydutlara yaptırırlarmış. Oysa ben bunu zevk için yapan ilk kişiydim. Halkın gözündeki saygınlığının yüküyle gönülsüzce yaşayıp giderken, bir anda toy bir delikanlı gibi üstündekileri çıkarıp atarak özgürlük denizine balıklama dalan ilk kişiydim. Ama geçit vermez kisvemle tam bir güvenlik içindeydim. Düşünsene – ben yoktum ki! Laboratuvarımın kapısından gizlice içeri süzülüp, hep hazır tuttuğum iksiri birkaç saniye karıştırıp içtim mi, her ne yapmış olursa olsun Edward Hyde nefesin aynadaki buğusu gibi silinip gidiyor; yerini, çalışma odasındaki gece lambasını kısmış, en küçük bir kuşku uyandırmaksızın evinde sessiz sakin oturan Henry Jekyll alıyordu.

Hyde'ın kılığına bürünmüş olarak ardından koştuğum hazlar, daha önce de dediğim gibi, soysuzcaydı; daha ağır bir söz kullanamazdım. Ama bunlar Edward Hyde'da çok geçmeden canavarca bir nitelik almaya başladı. O kısa gezintilerden döndüğümde, bir başkası adına kalkıştığım bu sapkınlıklar karşısında şaşakalıyordum. Kendi ruhumdan

çekip çıkardığım ve keyfine baksın diye bir başına salıverdiğim bu iblis doğası gereği habis ve hain bir yaratıktı; yaptığı ve aklından geçen her şey kendine odaklıydı; başkalarına çektirdiği her türlü eziyetten canavarca bir gözü dönmüşlükle zevk duyuyordu; katı yürekli bir adamın acımasızlığı vardı onda. Henry Jekyll, zaman zaman Edward Hyde'ın yaptıkları karşısında donakalıyordu; ama bu durum, hiç de olağan sayılamayacağı için, insanın vicdanını sinsice rahatlatıyordu. Ne de olsa, suçlu Hyde'dı, başkası değil. Jekyll'ı ilgilendirmezdi; sabah iyi özellikleri hiç örselenmemiş gibi uyanıyor, hatta Hyde'ın yapmış olduğu kötülüğü mümkünse örtbas etmeye bile kalkışıyordu. Böylece vicdanı da uykuya yatmış oluyordu.

Bile bile görmezlikten geldiğim (çünkü bunu benim yaptığımı şimdi bile kabul edemiyorum) o rezaletin ayrıntılarına girmek istemiyorum; yalnızca sonumu yaklaştıran uyarılar ve birbiri ardı sıra olup bitenlere değinmek istiyorum. Bir kaza geldi başıma, ama kötü bir sonuca yol açmadığı için şöyle bir söz düşürüp geçeceğim. Bir çocuğa gaddarca davranmam, oradan geçen ve ertesi gün senin akraban olduğunu öğrendiğim birinin bana öfkelenmesine neden oldu; doktor ve çocuğun ailesi de onun yanında yer aldılar; yaptığımı canımla ödemekten korktuğum anlar oldu; sonunda, son derece haklı öfkelerini yatıştırmak için Edward Hyde onları evin kapısına kadar götürüp Henry Jekyll adına yazılmış bir çekle ödeme yapmak zorunda kaldı. Ama bunun ileride doğurabileceği tehlike, bir başka bankada bizzat Edward Hyde adına bir hesap açılarak kolayca önlendi; elimi geriye yatırarak ikizime bir imza kazandırmakla kaderin elinden sıyrılacağımı sandım.

Sir Danvers'ın öldürülmesinden iki ay kadar önceydi, o tehlikeli gezintilerimden birinden geç saatte dönmüş ve ertesi gün yatağımda garip duygularla uyanmıştım. Çevreme baktım, ama nafile; meydandaki evimin yüksek tavanlı odasın-

daki düzgün eşyaları gördüm, ama nafile; karyola perdelerinin desenlerini ve maun çerçevenin biçimini tanıdım, ama nafile; sanki olduğum yerde olmadığımı, olduğumu sandığım yerde uyanmadığımı, Soho'daki evin Edward Hyde'ın bedenine bürünmüş olarak uyumaya alıştığım küçük odasında olduğumu dayatıp duran bir şey vardı. Kendi kendime gülümsedim ve o haletiruhiyeyle bu algı yanılsamasının köşe bucağını miskin miskin, hatta her zaman yaptığım gibi ara sıra keyifli bir sabah uykusuna dalarak araştırmaya koyuldum. Dalıp dalıp giderken, hafifçe uyanık olduğum bir anda, gözüm elime takıldı. Henry Jekyll'ın eli (senin de sık sık söylediğin gibi) gerek biçimi gerek büyüklüğüyle bir doktora yakışır bir eldi: iri, güçlü, beyaz ve zarifti. Oysa şimdi, erken Londra sabahının sarı ışığında açık seçik gördüğüm, çarşafın üzerinde yarı kapalı duran el cılız, damarlı, boğum boğum, solgun ve siyah kıllarla kaplı bir eldi. Edward Hyde'ın eliydi.

Nerdeyse yarım dakika, şaşkınlıktan sersemlemiş bir durumda elime bakakalmış olmalıyım; şimşek çakmışçasına ansızın irkildim, cin çarpmışa dönmüştüm; yatağımdan fırladığım gibi aynanın karşısına koştum. Gördüğüm şey karşısında tüylerim diken diken oldu. Evet, yatağa Henry Jekyll olarak girmiş, Edward Hyde olarak uyanmıştım. Kendi kendime bunun nasıl bir açıklaması olabilir diye sordum; ama hemen ardından, yeni bir dehşet dalgasına kapılarak buna nasıl bir çare bulunabilir sorusunu sordum kendime. Gün ağaralı çok olmuştu; hizmetkârlar kalkmıştı ve ilaçlarımın hepsi özel odamdaydı – dehşet içinde kalakaldığım yerden oraya uzun bir yolculuk yapmalıydım, iki kat aşağı inmem, arkadaki geçitten, dışarıdaki avludan ve ameliyathaneden geçmem gerekiyordu. Belki yüzümü gizleyebilirdim, ama bedenimdeki değişikliği saklayamadıktan sonra bunun ne yararı olacaktı ki? Neyse, hizmetkârların ikinci kişiliğimin gelip gitmesine alışkın olduklarını hatırladım da rahat bir

nefes aldım. Sırtıma çabucak kendi bedenime uygun giysiler geçirdim: Az sonra evin içinden geçip gittim; Bradshaw, Bay Hyde'ı o saatte ve o kılıkta görünce geri çekilerek bakakaldı; on dakika sonra Dr. Jekyll kendi suretine bürünmüş, somurtuk bir suratla oturmuş, sözüm ona kahvaltı ediyordu.

Aslında gerçekten de hiç iştahım yoktu. Bu anlaşılmaz olay, daha önceki deneyimin tersine çevrilmesi, Babil'deki o elin hakkımdaki hükmü duvara yazmasıydı sanki;[24] böylece, çifte varoluşumun sorunları ve olasılıkları üstüne her zamankinden daha ciddi bir biçimde düşünür oldum. Gözler önüne çıkarma gücünü edinmiş olduğum o yanımı, son zamanlarda gereğinden fazla kullanmış ve beslemiştim; son zamanlarda sanki Edward Hyde'ın bedeni irileşmiş, sanki (onun bedenine büründüğümde) kanım damarlarımda daha hızlı akıyormuş gibi geliyordu bana; bu iş daha fazla uzayacak olursa, yaradılışımın dengesinin temelli yok olacağından, kendimi bile isteye değiştirme gücünü yitireceğimden ve Edward Hyde karakterinin geri dönülemez biçimde benim karakterimin yerini alacağından korkmaya başlamıştım. İlacın etkisi her seferinde aynı olmuyordu. İlk başlarda, bir keresinde hiç etki etmemişti; ondan sonra, birkaç kez dozu iki katına çıkarmak zorunda kalmış, hatta bir defasında ölüm riskini göze alarak dozu üç katına çıkarmıştım; ender de olsa, huzurumu kaçıran, bir tek bu belirsizliklerdi. Oysa şimdi, o sabahki kazanın ışığında, ilk başlarda Jekyll'ın bedeninden kurtulmakta güçlük çekerken, artık yavaş yavaş, ama kuşkuya yer bırakmayacak biçimde Hyde'ın bedeninden kurtulmakta güçlük çektiğimi düşünmeye başlamıştım. Diyeceğim, her şey şuna varıyordu sanki: Asıl ve iyi yanım yavaş yavaş elimden gidiyor, yavaş yavaş ikinci ve kötü yanımla bütünleşiyordum.

Artık bu ikisi arasında bir seçim yapma gereği duyuyordum. İki yaradılışımın belleği ortaktı, ama öteki bütün zihinsel yetiler son derece eşitsiz bir biçimde paylaşılmıştı. Jekyll

(ikisinin bileşimiydi), Hyde'ın keyif ve serüvenlerini, bazen son derece duyarlı bir anlayışla, bazen de azgın bir haz duyarak tasarlıyor ve paylaşıyordu; ama Hyde Jekyll'a karşı kayıtsızdı ya da Jekyll onun gözünde bir eşkıyanın kendisinin izini sürenlerden kaçıp sığındığı bir inden başka bir şey değildi. Jekyll, Hyde'a, bir babanın oğluna gösterdiğinden daha fazla ilgi gösteriyordu; Hyde ise, babasına kayıtsız kalan oğuldan da kayıtsızdı Jekyll'a karşı. Alınyazımı Jekyll'la paylaşsam, uzun süredir gizliden gizliye alışkanlık edindiğim, son zamanlarda da fazlasıyla yüz verdiğim arzulara yenik düşecektim. Alınyazımı Hyde'la paylaşsam, o zaman da, bir yığın merak ve tutkuya yenik düşecek, bir anda sonsuza dek aşağılanan ve dostlarından yoksun kalan biri olup çıkacaktım. Böyle bir pazarlığın eşit olmadığı düşünülebilir; ama terazide göz önüne alınması gereken bir şey daha vardı; çünkü Jekyll sofuca bir hayatın ateşlerinde cayır cayır yanarken, Hyde yitirmiş olduğu şeylerin ayırdında bile değildi. İçinde bulunduğum durum tuhaf görünebilir, ama bu tartışmanın konusu da insanlık kadar eski ve sıradandır; aynı güdüler ve korkular şeytana uyup tir tir titreyen bütün günahkârlar için geçerlidir; hemcinslerimin pek çoğu gibi ben de iyi yanımı seçiyor, ama ona bağlı kalma gücünü kendimde bulamıyordum.

Evet, sonunda, dostlarıyla çevrili, hilesiz umutlar besleyen, geçkin ve hoşnutsuz doktoru seçtim ve Hyde'ın bedenine büründüğümde yaşadığım özgürlüğe, gençleşmeye, çevik adımlara, yürek çarpıntıları ve gizli hazlara kararlılıkla veda ettim. Yine de, farkında olmasam da sandığım kadar kararlı değildim anlaşılan, çünkü ne Soho'daki evi terk etmiştim ne de Edward Hyde'ın hâlâ özel odamda tuttuğum giysilerini yok etmiştim. Ne var ki, iki aydır kararlılığımı sürdürüyordum; iki aydır daha önce hiç olmadığı kadar ciddi bir hayat yaşıyor ve hakkımı teslim eden vicdanımın ödüllerinin keyfini sürüyordum. Ama zamanla daha önce kapıldığım dehşetin etkisi yok olmaya, vicdanımın övgüleri sıradanlaşmaya

başladı; Hyde'ın özgürlük peşinde koşarken duyduğu acı ve özlemlerin eziyetini çekmeye başladım ve sonunda, ahlaken düşkün bir anımda, o dönüştürücü ilacı bir kere daha hazırlayıp kafama dikiverdim.

Bir sarhoşun, işlediği kötülüğü aklına yatırmaya kalktığında, hayvani ve fiziki duygusuzluğunun getirdiği tehlikelerden bir kez olsun ürkeceğini sanmam; ben de, içinde bulunduğum durumu kim bilir kaç kez gözden geçirmiş olsam da, Edward Hyde'ın başta gelen özelliklerini, kötülüğe karşı son derece duyarsız oluşunu, hatta kötülük yapmak için can atmasını yeterince hesaba katmamıştım. Evet, işte bunların cezasını çektim ben. İçimdeki şeytan uzun süredir kafesinde yatıyordu, ama azgınca fırladı kafesten. O ilacı alırken bile, bendeki daha da gemlenemez, daha da şiddetli kötülük eğiliminin ayırdındaydım. Sanırım, ruhumda patlayan sabırsızlık kasırgasını tetikleyen de, bahtsız kurbanımın kibarlığı oldu; aklı başında hiç kimsenin bu kadar sudan bir tahrikle adam öldürmeye kalkışmayacağını; o sırada oyuncağını kıran hasta bir çocuk kadar bile aklımın başında olmadığını Tanrı huzurunda açıklamak isterim. Ama en kötülerimizin bile her türlü yoldan çıkarıcı şeye karşın metanetlerini belirli ölçüde de olsa korumalarını mümkün kılan o dengeleyici içgüdülerden kendimi bile isteye sıyırmıştım ve benim durumumda azıcık yoldan çıkarılmak bile yıkım demekti.

O anda içimde hortlayan cehennem zebanisi kuduruverdi. Kendimi kaybederek, karşımdaki direnç göstermeyen bedeni her darbeden zevk alarak sopalamaya başladım; ta ki dermanım tükeninceye kadar, işte o zaman, birden, çılgınlık nöbetinin doruğunda, dehşetin soğuk ürpertisini yüreğimde hissettim. Sisler dağıldı; hayatımın elimden alınacağını fark ettim ve aynı anda hem kendimden övünç duyarak hem de korkuyla titreyerek, kötülük şehvetim hem tatmin edilmiş hem de kışkırtılmış olarak, yaşama tutkusuyla dolup taşarak, o taşkınlığın yaşandığı yerden kaçtım. Doğruca So-

ho'daki eve koştum ve (kendimi sağlam kazığa bağlamak için) evraklarımı yok ettim; sonra da, aynı parçalanmış cezbe içinde, işlediğim suçtan vahşi bir zevk duyarak, ileride işleyeceğim suçları kaygısızca tasarlayarak, ama bir yandan da hem adımlarımı sıklaştırıp hem de intikamcının ayak seslerine kulak vererek, sokak lambalarının aydınlattığı yollara vurdum kendimi. Hyde ilacı hazırlarken bir şarkı mırıldanmış, sonra da ilacı ölen adamın şerefine başına dikivermişti. Henry Jekyll ise daha dönüşümün sancılarıyla kıvranırken, gözlerinden minnet ve nedamet gözyaşları boşanarak, Tanrı huzurunda diz çökmüş, ellerini kavuşturmuştu. Nefis düşkünlüğünün peçesi kalkmış, hayatım tümüyle gözlerimin önüne serilmişti: Babamın elini tutup yürüdüğüm çocukluk günlerimden meslek hayatımın özveri isteyen sıkıntılı günlerine kadar tüm bir hayatım gözlerimin önünden geçti; ama her seferinde sanki gerçek değilmişçesine o akşamın uğursuz, dehşet dolu sahneleri dikildi karşıma. Avazım çıktığı kadar haykırmak istiyordum; belleğime üşüşen o korkunç görüntüler ve seslere gözyaşları ve dualarla gem vurmaya çabalıyordum; ama yine de, onca yakarışıma karşın alçaklığımın çirkin yüzü gözlerini ruhuma dikmişti. Bu büyük pişmanlık giderek kaybolmaya yüz tuttu, yerini bir sevince bıraktı. Artık nasıl davranacağım ortadaydı. Bundan böyle Hyde'ın var olması olanaksızdı; ne yaparsam yapayım, artık varlığımın iyi yanına kıstırılmıştım; ve ah, bunu düşünürken nasıl da bayram ediyordum! Doğal hayatın sınırlamalarını yeniden nasıl da içten bir alçakgönüllülükle kucaklıyordum! Onca zamandır sık sık girip çıktığım kapıyı nasıl da içten bir özveriyle kilitleyip, anahtarı topuğumla çiğneyip kırmıştım.

Ertesi gün, cinayetin pencereden görüldüğünü, cinayeti Hyde'ın işlediğini dünya âlemin bildiğini ve kurbanın toplum gözünde saygın bir insan olduğunu haber aldım. Bu yalnızca bir cinayet değil, aynı zamanda acınası bir ahmaklıktı. Sanırım bunu öğrenmek hoşuma gitmişti; sanırım böylece

darağacı korkusunun iyicil dürtülerimi öne çıkarıp koruyor olması hoşuma gitmişti. Artık Jekyll benim sığınak kentimdi;[25] Hyde şöyle bir görünecek olsa, tekmil insanlığın eli onu yakalayıp öldürmek için uzanacaktı.[26]

Bundan böyle geçmiş günahlarımın kefaretini ödemeye karar verdim; doğrusunu istersen, bu kararım az çok meyvesini de verdi. Geçen yılın son aylarında acı çekenleri kurtarmak için ne kadar ciddi uğraşlar verdiğimi sen de biliyorsun; başkaları için neler yaptığımı ve o günlerin benim için ne kadar sessiz sakin, nerdeyse mutlu geçtiğini bilmiyor değilsin. Doğrusu, bu iyiliksever ve masum hayattan bezdiğimi de söyleyemem; hatta her geçen gün daha fazla zevk aldığımı söylesem yeridir; ama yine de, hâlâ o çifte amacımın lanetini taşıyordum ve tövbekârlığımın keskin ucu törpülenedursun, onca zaman hoş görüldükten sonra daha yeni zincire vurulmuş olan düşkün yanım serbest kalmak için homurdanmaya başladı. Hyde'ı hortlatmayı aklımdan geçirdiğim yoktu; bunun düşüncesi bile ürkütüp çıldırtıyordu beni; hayır, beni vicdanımı aşağısamaya bir kez daha kışkırtan şey, benim kendi içimdeydi; ve en sonunda, sıradan gizli bir günahkâr gibi, ayartıcılığın saldırılarına yenik düştüm.

Her şeyin bir sonu olduğu gibi her şeyin bir sınırı da vardır; kötücül yanıma bir anlık da olsa gönül indirmem sonunda ruhumun dengesini altüst etti. Ama yine de paniğe kapılmadım; yıkılışım, keşfimden önceki o eski günlere bir geri dönüş gibi, doğal göründü. Pırıl pırıl, güzel bir ocak günüydü, buzların eridiği yerler ıslak ama gökyüzü açıktı; Regent's Park kuş cıvıltıları ve ilkbahar kokularından geçilmiyordu. Güneşin altında bir sıraya oturdum; içimdeki hayvan, belleğimi kıyısından köşesinden eşeleyip duruyordu; uyuklamakta olan ruhum sonradan pişman olacağını sezdirse de bir türlü yerinden kımıldamıyordu. Ne de olsa komşularımdan bir farkım yok diye geçirdim aklımdan; sonra da, kendimi öteki insanlarla kıyaslayarak, yerinde duramayan iyi niye-

timi onların aldırışsızlığının uyuşuk gaddarlığıyla kıyaslayarak gülümsedim. İşte tam da bu kibirli düşünce aklımdan geçerken, içime bir umarsızlık çöktü, korkunç bir mide bulantısı hissettim ve zangır zangır titremeye başladım. Bütün bunlar geçince üstüme bir bitkinlik geldi; bitkinlik de üstümden kalkar gibi olunca bende bir değişiklik olduğunu fark etmeye başladım, sanki bir gözü karalık ve korkusuzluk gelmişti içime, sorumluluk duygusunun prangaları çözülmüştü. Üstüme başıma baktım; kısalmış kollarım ve bacaklarımla giysilerin içinde kaybolmuştum; dizimin üstünde duran el boğum boğum ve kıllıydı. Bir kez daha Edward Hyde olmuştum. Az önce herkesin saygı duyduğu, varlıklı, sevilen, evindeki yemek odasında sofrası kurulmuş kendisini bekleyen biriyken, şimdi herkesin izini sürdüğü bir av, evsiz barksız, darağacını boylayacak namlı bir cani olup çıkmıştım.

Kafam bulanır gibi olduysa da, aklım tamamen başımdan gitmedi. İkinci kişiliğime büründüğümde zihinsel yetilerimin bir ölçüde daha da bilendiğini, daha bir cuşa geldiğimi daha önce birkaç kez gözlemlemiştim; demek, Jekyll'ın pes ettiği yerde Hyde öne çıkıveriyordu. İlaçlarım özel odamdaki dolaplardan birindeydi; ama onlara nasıl ulaşacaktım? Çözmek için kafa patlattığım sorun buydu. Laboratuvarın kapısını kapatmıştım. Evden geçerek girmeye kalksam, hizmetkârlarım beni kendi elleriyle darağacına yollarlardı. Birinden yardım almalıyım derken aklıma Lanyon geldi. Peki, ona nasıl ulaşacaktım? Nasıl ikna edecektim? Sokaklarda yakayı ele vermeden oraya varsam bile, Lanyon'la nasıl görüşecektim? Hem sonra, hiç tanımadığı ve itici bir konuk olarak, şöhretli hekimi meslektaşı Dr. Jekyll'ın çalışma odasının altını üstüne getirmeye nasıl razı edecektim? Sonra birden, asıl kişiliğimden geriye tek bir şey kaldığını hatırladım: Hâlâ kendi el yazımla yazabiliyordum; kafamda çakıveren bu kıvılcım, izlemem gereken yolu boydan boya aydınlatıverdi.

Hemen kıyafetime mümkün mertebe çekidüzen verdim, yoldan geçen bir arabaya atladığım gibi, adını şans eseri hatırladığım Portland Caddesi'ndeki bir otele doğru yola koyuldum. Arabacı, kılık kıyafetimi görünce (sırtımdaki giysiler yürekler acısı yazgımı ne kadar gizlerse gizlesin, görünüşüm gerçekten gülünçtü) kendini tutamayıp gülecek olduysa da, birden şeytani bir öfkeye kapılarak dişlerini gıcırdattığımı fark edince suratındaki sırıtış siliniverdi – bu da ikimiz için de, ama daha çok da benim için hayırlı oldu; çünkü onu oturduğu yerden alaşağı etmeme ramak kalmıştı. Otele girer girmez etrafıma kim bilir ne kadar kötü baktım ki, görevlilerin yüreği ağzına geldi; yanımda birbirlerine bakmaya bile cesaret edemediler; isteklerimi söylerken karşımda el pençe divan durdular, beni özel bir odaya buyur edip yazı gereçlerini getirdiler. Canının derdine düşmüş bir Hyde, benim için yeni bir yaratıktı: Şeytanları başına toplanmış, cinayet işleyecek kadar kuduruk, birilerinin canını yakmak için yanıp tutuşan bir yaratık. Ama yine de cin gibiydi; öfkesini görülmemiş bir irade gücüyle yendi; biri Lanyon'a, biri Poole'a, iki hayati mektup yazdı; postalandıklarından emin olmak için de taahhütlü gönderilmelerini istedi.

Ondan sonra, otelin özel odasındaki şöminenin karşısında bütün gün oturup tırnaklarını yedi durdu; besbelli ecel teri döken garson başında beklerken, korkularıyla baş başa masaya oturup akşam yemeğini orada yedi; sonra da, karanlık iyice bastırdığında, kapalı bir arabanın köşesine büzülüp şehrin sokaklarında dolanıp durmaya başladı. Hyde'dan o diye söz ediyorum – ben, diyemiyorum. O iblis insanlıktan zerre kadar nasibini almamıştı; ruhunda korku ve nefretten başka bir şey yoktu. Sonunda, arabacının kendisinden kuşkulanmaya başladığını fark ettiğinde yürümeyi göze alarak arabayı savdı; içinde kaybolduğu giysileriyle herkesin dikkatini çekerek, gecenin o saatinde gelip geçenlerin arasında yürürken, yüreğinde fırtınalar koparan iki temel duygu

bunlardı işte. Korku içinde, kendi kendine konuşarak, tenha yollardan gizlene gizlene geçerek, gece yarısını iple çekerek hızlı hızlı yürüyordu. Bir ara kadının biri ona sanırım bir kutu kibrit satmaya kalkınca suratına tokadı patlatıverdi; kadın arkasına bakmadan kaçtı.

Lanyon'ın evinde kendime geldiğimde, eski dostumun kapıldığı dehşet beni elbette sarsmıştır, bilemiyorum; ama geride kalanlara dönüp baktığımda duyduğum tiksintinin yanında devede kulak kalır. Bende bir değişiklik meydana gelmişti. Artık beni yiyip bitiren, darağacı korkusu değil, Hyde olmanın dehşetiydi. Lanyon'ın suçlamalarını hayal âlemindeymişim gibi dinledim; kendi evime gelip yatağa girdiğimde de hayal âleminde gibiydim. Günün onca yorgunluğundan sonra, gördüğüm karabasanların bile dağıtamadığı derin, deliksiz bir uyku çektim. Sabah uyandığımda sarsılmış, halsiz düşmüş olsam da kendime gelmiştim. Gerçi içimde uyuyan canavarın düşüncesi bile yüreğime nefret ve korku salıyordu, bir gün önce yaşadığım ürkünç tehlikeler de hâlâ aklımdan çıkmış değildi; ama bir kez daha evde, kendi evimdeydim ve ilaçlarım yakınımdaydı; kaçıp kurtulmuş olmaktan duyduğum şükran ruhumu o denli aydınlatıyordu ki, sanki yüreğimi umutla dolduruyordu.

Kahvaltıdan sonra serin havayı keyifli keyifli içime çekerek avluda sakin sakin dolaşıyordum ki, yine değişimi haberleyen o tarifsiz duygulanımların pençesine düştüm; Hyde'ın ihtiraslarıyla deliye dönüp elim ayağım buz kesilmeden özel odama zor sığındım. Bu sefer yeniden kendime dönebilmem için ilacın dozunu iki katına çıkarmam gerekti; ama ne yazık ki, altı saat sonra, oturmuş, şöminenin alevlerine üzgün üzgün bakarken sancılar yeniden başladı ve ilacı bir kez daha almak zorunda kaldım. Lafı uzatmayayım, o günden sonra Jekyll'ın suretine bürünebilmem ancak kan ter içinde kalıncaya kadar uğraşıp didinerek ve hemen ilaca başvurarak mümkün oldu. Sabahtan akşama kadar, günün her

saati, o bildik titremeyle uyarılıyordum; işin kötüsü, koltuğumda ne zaman uyusam ya da bir an uyuklayacak olsam, hep Hyde olarak uyanıyordum. Her an kötü bir şey olacakmış duygusunun gerginliği ve artık bir türlü uyuyamamanın bitkinliğiyle, kendimken bile, nöbetlerin yiyip bitirdiği, içini kuruttuğu, bedenen ve zihnen zayıf düşmüş, öteki benimin dehşetini saplantı haline getiren bir yaratık olup çıkıyordum. Ama uyuduğum zaman ya da ilacın etkisi azaldığında, kendimi neredeyse doğruca (çünkü dönüşüm sancıları her geçen gün biraz daha az hissediliyordu) ürkünç görüntülerden geçilmeyen bir düşlemin içinde buluyor, ruhum nedensiz nefretlerle çalkalanıyor, bedenim hayatın azgın güçlerini taşıyamazmış gibi görünüyordu. Hyde'ın gücü Jekyll'ın güçsüzleşmesiyle birlikte artmış gibiydi. Ve besbelli, onları ayıran nefret artık her iki yanda da eşitti. O nefret Jekyll için yaşamsal bir içgüdüydü. Artık bilince yansıyan olayları kendisiyle paylaşan ve ölümü de paylaşacak gibi görünen bu yaratığın çarpıklığını bütün çıplaklığıyla görmüştü; üstelik kendisine en büyük ıstırabı veren bu ortak yönlerin ötesinde, Hyde'ın, bütün o yaşam gücüne karşın yalnızca şeytani değil, aynı zamanda cansız bir şey olduğunu düşünüyordu. Ürkütücü olan, bu çukurun dibindeki çamurun çığlıklar atıp sesler çıkarıyor olmasıydı; bu şekilsiz balçığın elini kolunu oynatıyor ve günah işliyor olmasıydı; bu ölü ve şekilden yoksun şeyin hayatın işlevlerini ele geçiriyor olmasıydı.[27] Ve bu başkaldıran dehşetle etle tırnak gibi olması, aralarından su sızmaması; bedenine hapsedilmiş olarak, homurtularını işitmesi ve dünyaya gelmek için boğuştuğunu hissetmesi; her zayıflık anında ve uykunun mahremiyetinde kendisine baskın çıkıp onu hayatın dışına atması daha da ürkütücüydü. Hyde'ın Jekyll'a duyduğu nefret ise bambaşkaydı. Darağacı korkusu onu ikide bir intiharı düşünmeye sürüklüyor ve başlı başına birisi değil de, birisinin bağımlı bir parçası konumuna geri döndürüyordu; gelgelelim, bu kaçınılmazlık-

tan nefret ediyordu, Jekyll'ın kapıldığı umarsızlıktan nefret ediyor ve kendisine karşı duyulan nefrete içerliyordu. Bana çocukça oyunlar oynaması, defterlerime benim el yazımla Tanrı'ya ve dine sövgüler yazması, mektupları yakması ve babamın portresini yok etmesi hep bu yüzdendi işte; emin ol, ölümden korkmasa, sırf beni de yıkıma sürüklemek için çoktan mahvederdi kendini. Ne ki, onda müthiş bir yaşama sevgisi var; daha da ileri gideyim: Ben ki Hyde'ı düşündüğümde bile tiksiniyorum, kanım donuyor, bu bağlılığın sefilliği ve çilesi aklıma geldiğinde, intihar ederek onu ortadan kaldırabileceğimden ne kadar korktuğunu gördüğümde yüreğim cız ediyor onun için.

Açıklamalarımı daha fazla uzatmayacağım, hem bir yararı yok hem de vaktim daralıyor; ama bugüne kadar hiç kimse böyle azap çekmemiştir demekten kendimi alıkoyamayacağım; yine de, alışkanlıklar ruhumu avutmasa da bir vurdumduymazlık sağladı, umarsızlığı kabullenmemi mümkün kıldı; şimdi başıma gelen ve sonunda beni kendi suretimden ve yaradılışımdan koparıp alan bu son felaket olmasa cezam yıllarca sürüp gidecekti belki de. İlk deneyimi yaptığım günden beri hiç yenilenmemiş olan tuzum tükenmek üzereydi. Yenisini aldırtıp ilacı hazırladım; kaptaki karışım kaynayıp köpürdü, ama ilk renk değişimi gerçekleştiyse de ikincisi bir türlü gerçekleşmedi; olduğu kadarıyla içtimse de en küçük bir etkisi olmadı. Londra'nın nasıl altını üstüne getirdiğimi Poole anlatır sana; ama boşuna; artık elimdeki ilk stokun katışıksız olmadığı ve ilacın etkisini göstermesini sağlayanın da o nedeni belirsiz katışıksızlık olduğu kanısına varmış bulunuyorum.

Nerdeyse bir hafta oldu, şimdi bu açıklamayı eski ilaçların son kırıntılarının etkisi altında tamamlıyorum. Diyeceğim, eğer bir mucize olmazsa, Henry Jekyll son kez kendi başına düşünmüş ya da kendi suretini (ne acı ki çok değişti!) aynada son kez görmüş olacak. Mektubumu bir an önce sona er-

dirmeliyim, çünkü yazdıklarım şu ana kadar yok edilmekten kurtulduysa bunu sağduyumu korumama ve şansımın yaver gitmesine borçluyum. Değişim sancılarına bunları yazarken yakalanırsam, Hyde hepsini yırtıp atar; ama mektubu bitirip bir kenara ayırmamın üstünden biraz zaman geçerse, onun şaşırtıcı bencilliği ve dikkatinin yaşadığı anla sınırlılığı yazdıklarımı büyük olasılıkla onun çocukça garezinden bir kez daha kurtaracaktır. Gerçekten de, her ikimizin de tepesine çökmekte olan kaçınılmaz son, Hyde'ı daha şimdiden değiştirmiş ve perişan etmiş bulunuyor. Yarım saat sonra, yeniden ve ebediyen o nefretlik kişiliğin suretine büründüğümde, koltuğumda nasıl tir tir titreyerek gözyaşı dökeceğimi ya da bu odayı (bu dünyadaki son sığınağım) bir aşağı bir yukarı arşınlarken, hayra yorulmayacak her sese büyük bir gerginlik ve korkuyla kendimden geçerek nasıl kulak kesileceğimi biliyorum. Hyde darağacında mı can verecek? Yoksa son anda kendinden feragat etme cesaretini gösterecek mi? Tanrı bilir; benim umurumda değil; ben ölümün eşiğindeyim, bundan sonrası benden çok başkasını ilgilendirir. Onun için, kalemi elimden bırakıp itirafımı mühürlerken, bahtsız Henry Jekyll'ın hayatına son veriyorum.

Çevirmenin Notları

Âdem ile Havva'nın ilk oğlu Kabil, kardeşi Habil'i öldürmüş, sonra da, "Kardeşimin bekçisi miyim ben?" diye sormuştu. (*Kutsal Kitap*, Yaratılış, 4:9, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001) (Kitabı Mukaddes alıntıları için Kitabı Mukaddes Şirketi tarafından yayımlanan iki ayrı çeviri; *Kitabı Mukaddes* ve *Kutsal Kitap* kullanılmış, alıntının hangisinden yapıldığı parantez içinde belirtilmiştir.)

2 Yazar, burada, İngilizce argoda "hekim", daha çok da "cerrah" anlamına gelen "sawbones" sözcüğünü kullanıyor.

3 Yazar, "eczacı" anlamına gelen, ama eskiden biraz da alaycı bir biçimde hekimler için kullanılan "apothecary" sözcüğüne yer veriyor.

4 Adları "kapıp kaçanlar" anlamına gelen Harpyia'lar, mitolojyada, kadın yüzlü, koca kanatlı, sivri pençeli yırtıcı kuşlar olarak betimlenirler.

5 O dönemde büyük meblağ.

6 Büyük Britanya'nın, aralarında kraliyet ailesi üyelerinin de bulunduğu zengin ve saygın kişilere hizmet veren en seçkin bankası.

7 M.D.: Tıp Doktoru. D.C.L.: Medeni Hukuk Doktoru. LL.D.: Hukuk Doktoru. F.R.S.: Kraliyet Derneği Üyesi. Henry Jekyll'ın bu unvanlarından ilk ikisi tıp ve hukuk okumuş olduğunu gösteriyor. Son ikisi ise onun mesleki başarısının göstergesi. "Hukuk doktoru" genellikle onursal bir payeydi; on yedinci yüzyılda kurulan Kraliyet Derneği'ne ise ancak davet üzerine üye olunabiliyordu ve her yıl doğa bilimlerine seçkin katkılarda bulunan yalnızca on beş yeni üye alınıyordu. Üyeler arasında Isaac Newton ve Michael Faraday gibi adlar vardı.

8 Eski Yunan'ın iki filozofu Damon ile Phintias'ın dostlukları dillere destandır. Söylenceye göre, Phintias tanrı Dionysios tarafından ölüme mahkûm edilince, Damon canı pahasına hapisteki arkadaşının yerini alır. Phintias geri dönmezse onun yerine Damon öldürülecektir. Neyse ki, iki arkadaş arasındaki bu bağlılıktan çok etkilenen Dionysios ikisinin de yaşamasına izin verir.

9 Burada, Kitabı Mukaddes'in Vahiy bölümündeki sözler akla geliyor: "Sonra on boynuzlu, yedi başlı bir canavarın denizden çıktığını gördüm. ...Ayakları ayı ayağı, ağzı aslan ağzı gibiydi. Ejderha canavara kendi gücü ve tahtıyla birlikte büyük yetki verdi. ...Canavara, kurumlu sözler söyleyen, küfürler savuran bir ağız ve kırk iki ay süreyle kullanabileceği bir yetki verildi." (13: 1-2 ve 13: 5). (*Kutsal Kitap*, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001)

10 Bu rüya, Mary Shelley'nin *Frankenstein* (1818) adlı romanında anlatılan bir sahneyi akla getiriyor: Victor Frankenstein bir karabasandan uyanır ve kısa bir süre önce yarattığı canavarın yatak odasından içeri daldığını ve yatağının perdelerini açtığını görür.

11 Yazar, Bay Hyde'ın adının İngilizcede "saklanmak" anlamına gelen "hide" sözcüğüne benzerliğinden yararlanarak, "hide-and-seek" (saklambaç) oyununa gönderme yapıyor.

12 Bay Hyde'ın "elindeki anahtara üflemesi" okura tuhaf gelebilir. Burada, ilk

ağızda, Bay Hyde'ın üfleyerek anahtarın tozunu aldığı düşünülebilir. Ama Bay Utterson'ın yüzüne bakmaktan kaçınmak için bu gereksiz harekette bulunduğu da söylenebilir.

13 Victoria döneminde Londra'nın kalabalık göçmen nüfusu ve meyhaneleri, müzikholleri ve kerhaneleriyle ünlü bir mahallesi. Soho, *Dr.* Lanyon'ın evinin bulunduğu Cavendish Meydanı'na kabaca bir buçuk kilometre uzaklıktadır.

14 Sözle anlatılmaz ya da akıl sır ermez bir nefret uyandıran insan. Bu gönderme, on yedinci yüzyılda Oxford Üniversitesi'nde okuyan Thomas Brown adlı bir öğrencinin, üniversitenin disiplin yanlısı dekanı Dr. John Fell'i taşlamak için yazdığı bir şiirden kaynaklanıyor. Thomas Brown, birinci yüzyılda yaşamış ünlü Latin ozanı Martialis'in dizelerini uyarlayarak çevirmişti: "Sevmem seni Dr. Fell / ama bilmem neden sevmem / tek bildiğim / sevmem seni Dr. Fell."

15 Stevenson, dönemin edebiyat yapıtlarında sık rastlanan bir yola başvuruyor ve olayın hangi yılda geçtiğini belirsiz bırakmak için tarihin son iki rakamı yerine uzun tire kullanıyor. Ancak yapıtın daha önceki taslaklarından, öykünün 1883-85 yıllarında geçtiği anlaşılıyor.

16 Aslında burada sisle karışmış bir kirli havadan söz ediliyor. On dokuzuncu yüzyılın sanayileşmiş Londra'sında duman kirliliği sisle karıştığında o kadar yoğunlaşıyordu ki, özellikle kış aylarında gök kapkara oluyor, insanların gırtlağı yanıyor ve bu durum günlerce, bazen haftalarca sürebiliyordu.

17 Aziz Pavlus'un Timoteos'a Birinci Mektubu'ndaki sözlere gönderme: "Mesih İsa günahkârları kurtarmak için dünyaya geldi ... onlardan birincisi benim..." (*Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2005)

18 Çok hızlı etki eden bir zehir olan siyanürün acı badem içinin kokusuna benzer bir kokusu vardır.

19 Henry Jekyll'ın bu mektubu, 10 Aralık 18— değil 9 Ocak 18— tarihini taşıyor olmalıydı. Çünkü Lanyon, mektubu, bir gece önce Jekyll ile görüştükten sonra, 9 Ocak günü geç saatte aldığını söylüyor. Sonradan, kitabı çok büyük bir hızla yazdığını belirten Stevenson burada bir tarih hatası yapmış olsa gerek. Ama Jekyll'ın içinde bulunduğu ruhsal çöküntüyü vurgulamak amacıyla Stevenson'ın bu hatayı Jekyll'a bilerek yaptırmış olduğunu düşünmek de mümkün.

20 Duyusal, ruhsal ya da harekete ilişkin çok çeşitli rahatsızlıklarla tanımlanan bir psikonevroz olan histerinin o dönemdeki belirtilerinden birinin de insanın boğazında düğümlenen bir duygu yumağı olduğu sanılıyordu. Yunancada "dölyatağı" anlamına gelen "hystera" sözcüğünden türetilen terim, aslında her iki cinste de görülebilen histerinin, dölyatağındaki işlevsel bir bozukluktan kaynaklanan, yalnızca kadınlara özgü bir hastalık olduğu sanılıyordu. Victoria dönemi tıbbı ise, histeriyi, çoğunlukla kadınlarda görülmekle birlikte yalnızca kadınlarda görülmeyen bir hastalık olarak kabul ediyordu.

21 Eski Yunanlı hekim Hippokrates ya da öğrencilerinden birinin kaleme aldığı sanılan ve sonradan pek çok değişikliğe uğramış olan Hipokrat Ye-

mini, o dönemde sessizlik yeminini de içeriyordu: "Tedavi sırasında, hatta tedavi dışında da insanların yaşamıyla ilgili görüp işittiklerimi bir sır olarak saklayacağım ve kimseye açmayacağım."

22 Yazar, burada büyük olasılıkla, ruhun arzularının bedenin arzularıyla sık sık çatışmasını zorunlu kılan "yasa"dan söz ediyor.

23 Kitabı Mukaddes, Elçilerin İşleri 16: 26. Tanrı, havari Pavlus ile arkadaşı Silas'ın tutuklu oldukları Filipi'deki hapishaneye bir deprem salar: "Bir anda bütün kapılar açıldı, herkesin zincirleri çözüldü." (*Kutsal Kitap*, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001)

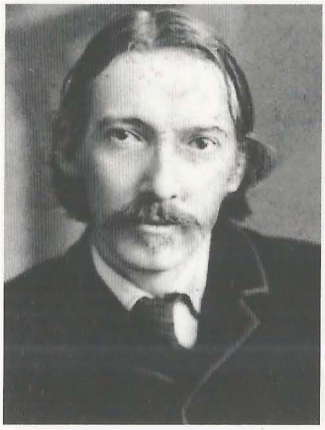
24 Babil kralı Belşassar'ın Eski Ahit'teki öyküsüne gönderme. Daniel 5: 5, 6: "Ansızın bir insan elinin parmakları belirdi, kandilliğin yanındaki saray duvarının sıvası üzerine yazmaya başladı. Kral yazan eli gördü, aklından geçenler onu ürküttü, benzi soldu; eli ayağı tutmaz oldu, dizlerinin bağı çözüldü." Daniel 5: 22, 23: "Ama ey sen, onun torunu Belşassar, bunların hepsini bildiğin halde alçakgönüllülüğü benimsemedin. Bunun yerine göğün Rab'bine karşı kendini yükselttin." (*Kutsal Kitap*, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001)

25 "Rab Musa'yla konuşmasını şöyle sürdürdü: 'İsrailliler'e de ki, Şeria Irmağı'ndan geçip Kenan ülkesine girince, sığınak kentler olarak bazı kentler seçin. Öyle ki, istemeyerek birini öldüren kişi oraya kaçabilsin; öç alacak kişiden kaçıp sığınacak bir yeriniz olsun.'" Çölde Sayım 35: 9-12. (*Kutsal Kitap*, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001)

26 "Ve o, insanlar arasında yabani adam olacaktır; onun eli herkese karşı, ve herkesin eli ona karşı olacak..." Tekvin 16: 12. (*Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2005)

27 Burada, Dr. Jekyll'ın "şekilsiz balçık" deyişi, Kitabı Mukaddes'teki şu sözleri akla getiriyor: "Ve Rab Allah yerin toprağından adamı yaptı, ve onun burnuna hayat nefesini üfledi; ve adam yaşayan can oldu." Tekvin 2: 7. (*Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, 2005)

Stevenson yinelenen kâbuslarında çifte yaşam sürüyor; gündüzleri saygın bir doktor olarak çalışırken geceleri sokaklarda geziniyordu. *Dr. Jekyll ile Bay Hyde* işte bu kâbuslardan doğdu. 1886'da yayımlandığında İngiltere ve Amerika'yı kasıp kavuran yapıt, çok sayıda tiyatro ve sinema uyarlamasıyla bir popüler kültür efsanesine dönüşerek günümüze kadar geldi. Victoria döneminin değerlerine uygun olsa da, olay örgüsü günümüzün toplumsal ve psikolojik kaygılarına denk düşecek biçimde yeniden işlenebilmesine elveriyordu. Bir yandan da, bunca şan şöhretin gölgesinde kalan edebi derinliği ve çokkatmanlılığıyla farklı düzeylerde okunabilecek bir metin olarak varlığını sürdürdü. Ruhla bedenin arzuları arasındaki ezeli çatışmadan söz ederken Victoria toplumunun ikiyüzlülüğünü yeren ve psikoloji alanında Freud'un kuramlarını haberleyen gelişmelerle kan bağı bulunan, çağının ötesinde bir başyapıt olarak...

ROBERT LOUIS STEVENSON (1850-1894): Edinburg'da dünyaya gelen yazar, hukuk öğrenimi gördü. Üniversite yıllarında yaz tatillerini Fransa'da geçiren Stevenson'ın *An Inland Voyage* (1878; İç Kesimlere Yolculuk) ve *Travels with a Donkey in the Cévennes* (1879; Eşek Sırtında Cévennes Yolculuğu) adlı kitapları bu gezilerinin ürünüydü. Yazar 1879'da, âşık olduğu Amerikalı Fanny Vandegrift Osbourne'un ardından ABD'ye gitti. Bu yolculuğu daha sonra *The Amateur Emigrant* (1895; Amatör Göçmen) ve *Across the Plains* (1892; Düzlükleri Geçerken) adlı yapıtlarında anlattı. 1880'de Fanny ile evlendi. ABD'de terk edilmiş bir gümüş madeni yakınlarında geçirdikleri balayı yazarın *The Silverado Squatters* (1883; Gümüş Avcıları) adlı yapıtının konusunu oluşturdu. Yazarın en bilinen yapıtları arasında *Treasure Islan* *efine Adası*) ve *Kidnapped* (1886; Kaçırılan Çocuk) sayılabili

THG
0949624
SCI

9 786053 325543

9 TL